

Šikana a rizikové chování dětí a žáků

(vybrané části právních předpisů, informace a kontakty vztahující se k problematice šikany a rizikového chování dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních na území Plzeňského kraje)

Informační materiál určený ředitelům škol a školských zařízení, metodikům prevence, pedagogickým pracovníkům a rodičům Plzeňského kraje

2014

Nesnaž se převyšovat ostatní, ale sám sebe
Marcus Tullius Cicero

Obsah

ÚVOD	4
ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ.....	6
PŘÍKLAD KVALITNÍHO A ÚSPĚŠNÉHO PROJEKTU	6
MOŽNÉ ZPŮSOBY FINANCOVÁNÍ PROJEKTŮ Z OBLASTI PREVENCE ŠIKANY A PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ	7
KONTAKTY NA PŘÍSLUŠNÉ INSTITUCE, NA KTERÉ SE LZE OBRÁTIT V PŘÍPADĚ PODEZŘENÍ NA ŠIKANU A RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ DĚTÍ A ŽÁKŮ	8
STŘEDISKA VÝCHOVNÉ PÉČE V PLZEŇSKÉM KRAJI	14
CENTRUM PROTIDROGOVÉ PREVENCE A TERAPIE, O.P.S.	16
LEDOVEC, OBČANSKÉ SDRUŽENÍ	19
LINKA BEZPEČÍ	23
E-MAILOVÁ PORADNA LINKY BEZPEČÍ	24
SLUŽBA VZKAZ DOMŮ	25
RODIČOVSKÁ LINKA	26
METODICKÝ POKYN MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY K ŘEŠENÍ ŠIKANOVÁNÍ VE ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH	27
❖ PŘÍLOHA 1: PŘÍMÉ A NEPŘÍMÉ VAROVNÉ SIGNÁLY ŠIKANOVÁNÍ	39
❖ PŘÍLOHA 2: ZKRÁCENÝ POPIS STADIÍ ŠIKANOVÁNÍ (KOLÁŘ, 2011)	41
❖ PŘÍLOHA 3: MOŽNÁ INFORMACE PRO RODIČE O PROGRAMU ŠKOLY PROTI ŠIKANĚ ..	42
❖ PŘÍLOHA 4: DOPORUČENÉ ZNĚNÍ TEXTŮ VE ŠKOLNÍM ŘÁDU PRO PROBLEMATIKU ŠIKANOVÁNÍ	43
❖ PŘÍLOHA 5: LITERATURA, WEBOVÉ STRÁNKY, KONTAKTY	45
METODICKÉ DOPORUČENÍ K PRIMÁRNÍ PREVENCI RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ U DĚTÍ, ŽÁKŮ A STUDENTŮ VE ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH	47
METODICKÉ DOPORUČENÍ PRO PRÁCI S INDIVIDUÁLNÍM VÝCHOVNÝM PROGRAMEM V RÁMCI ŘEŠENÍ RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ ŽÁKŮ	62
INFORMACE PRO ODBORY ŠKOLSTVÍ KRAJSKÝCH ÚŘADŮ, PŘEDŠKOLNÍ ZAŘÍZENÍ, ŠKOLY A ŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ	70
VYHLÁŠKA Č. 263/2007 SB., KTEROU SE STANOVÍ PRACOVNÍ ŘÁD PRO ZAMĚSTNANCE ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ ZŘÍZENÝCH MINISTERSTVEM ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, KRAJEM, OBCÍ NEBO DOBROVOLNÝM SVAZKEM OBCÍ	77
ZÁKON Č. 359/1999 SB., O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	81
ZÁKON Č. 262/2006 SB., ZÁKONÍK PRÁCE, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	99
ZÁKON Č. 561/2004 SB., O PŘEDŠKOLNÍM, ZÁKLADNÍM, STŘEDNÍM, VYŠŠÍM ODBORNÉM A JINÉM VZDĚLÁVÁNÍ (ŠKOLSKÝ ZÁKON), VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	100

SDĚLENÍ FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ Č. 104/1991 SB., ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	105
ZÁKON Č. 89/2012 SB., OBČANSKÝ ZÁKONÍK, V PLATNÉM ZNĚNÍ.....	106
ZÁKON Č. 40/2009 SB., TRESTNÍ ZÁKONÍK, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	109
DOHLED PODLE JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ VZDĚLÁVÁNÍ.....	112
❖ VYHLÁŠKA Č. 14/2005 SB., O PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	112
❖ VYHLÁŠKA Č. 48/2005 SB., O ZÁKLADNÍM VZDĚLÁVÁNÍ A NĚKTERÝCH NÁLEŽITOSTECH PLNĚNÍ POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	112
❖ VYHLÁŠKA Č. 13/2005 SB., O STŘEDNÍM VZDĚLÁVÁNÍ A VZDĚLÁVÁNÍ V KONZERVATOŘI, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	113
❖ VYHLÁŠKA Č. 71/2005 SB., O ZÁKLADNÍM UMĚLECKÉM VZDĚLÁVÁNÍ.....	113
❖ VYHLÁŠKA Č. 74/2005 SB., O ZÁJMOVÉM VZDĚLÁVÁNÍ, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	114
ŠKOLY V PŘÍRODĚ, ZOTAVOVACÍ AKCE	115
❖ ZÁKON Č. 258/2000 SB., O OCHRANĚ VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ	115
SOUTĚŽE A PŘEHLÍDKY	117
❖ VYHLÁŠKA Č. 55/2005 SB., O PODMÍNKÁCH ORGANIZACE A FINANCOVÁNÍ SOUTĚŽÍ A PŘEHLÍDEK V ZÁJMOVÉM VZDĚLÁVÁNÍ	117
METODICKÝ POKYN K BOZP VE ŠKOLÁCH A ZAŘÍZENÍCH ZŘIZOVANÝCH MŠMT	118
VYKONÁVÁNÍ DOHLEDU NAD DĚTMI A NEZLETLÝMI ŽÁKY V ZAŘÍZENÍ ŠKOLNÍHO STRAVOVÁNÍ	123
DOZOR PŘI STRAVOVÁNÍ NAD ŽÁKY JINÝCH ŠKOL.....	123
PŘÍLOHA Č. 1 - ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI VYŽADUJÍCÍ OKAMŽITOU POMOC.....	124
PŘÍLOHA Č. 2 – DOTAZNÍK ŠIKANY	125
PŘÍLOHA Č. 3 – USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY.....	127

Úvod

Snad každý pedagogický pracovník se setkal během své profesní kariéry s agresivním dítětem nebo šikanou. Protože by škola neměla řešit závažné problémy žáků sama, odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Plzeňského kraje připravil přehled nejdůležitějších právních předpisů a povinností škol a školských zařízení v souvislosti s řešením šikany a rizikového chování dětí a žáků. Součástí materiálu je i seznam důležitých kontaktů na instituce a organizace, které jsou schopny zapojit se do řešení této problematiky.

Ředitel školy i pedagogičtí pracovníci nesou odpovědnost za chování žáků probíhající během výuky, ale i o přestávkách, jinak řečeno mají odpovědnost po celou dobu, kdy je žák svěřen jejich dočasnému dozoru (ust. § 6 Vyhlášky č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí).

Řešením šikany se zabývá Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních, č. j. 22294/2013-1, který současně upozorňuje na riziko trestního stíhání učitele, který věděl o násilném chování žáků a neučinil v tomto ohledu žádné opatření.

Odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Plzeňského kraje doporučuje navázat užší spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Tento orgán, který má široká oprávnění, se řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Dle tohoto zákona **poskytuje orgán sociálně-právní ochrany dětí preventivní a poradenskou činnost, rozhoduje o výchovných opatřeních, spolupracuje s Policií České republiky, zastupuje zájmy nezletilých dětí v soudních řízeních, podává soudu podněty a návrhy ve věci nezletilých dětí.** Ve výše uvedeném zákoně jsou upraveny povinnosti státních orgánů, dalších právnických a fyzických osob a pověřených osob vůči orgánu sociálně právní ochrany dětí (včetně sankcí za neplnění těchto povinností).

Dne 1. ledna 2004 nabyl účinnosti zákon č. **218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže),** ve znění pozdějších předpisů. Dle ustanovení tohoto zákona může soud uložit opatření k nápravě dítěte mladšího 15 let. Ředitelé škol i pedagogičtí pracovníci by měli upozornit děti i rodiče na tuto skutečnost.

Prevence a oznamování podezření na trestnou činnost dětí a mládeže a trestnou činnost páchanou na dětech a mládeži je důležitým okruhem spolupráce školy s Policií ČR. **Oznamovací povinnost je dána ustanoveními § 367 a ust. § 368 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.,** ve znění pozdějších předpisů (nepřekážení trestného činu a neoznámení trestného činu).

Vedení školy nebo školského zařízení spolupracuje s **obvodním oddělením Policie ČR a specialistou OŘ PČR** podle místa příslušnosti subjektu. Škola (či školské zařízení) by měla navázat kontakt s vedoucím tohoto oddělení a s policistou s územní odpovědností v místě. Ve škole a školském zařízení jsou dostupná telefonní čísla, kam se v případě nutnosti

obrátit. Spolupráci škol, předškolních a školských zařízení s Policií České republiky upravuje **Informace pro odbory školství krajských úřadů, předškolní zařízení, školy a školská zařízení, č. j. 25 884/2003-24**, ve znění pozdějších úprav, kde je uveden i postup škol při šetření rizikového chování žáka nebo při podezření ze spáchání trestné činnosti žáka.

K výše uvedenému je nutno podotknout, že při šikaně dochází často také k ublížení na zdraví. **Upozorňujeme pedagogické pracovníky na náhradu škody v případě, že se prokáže zanedbání dohledu nad žáky** (viz § 2921 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění).

Plzeňský kraj vypracoval [Plán primární prevence rizikového chování Plzeňského kraje \(2013 – 2016\)](#), ve kterém jsou uvedeny dokumenty upravující oblast primární prevence rizikového chování, aktivity kraje v oblasti primární prevence, financování služeb primární prevence v kraji aj.

Tento dokument by měl být v každé škole běžně k dispozici, aby je v případě potřeby mohl využít každý pedagogický pracovník školy.

Dokument bude rovněž umístěn na webových stránkách Plzeňského kraje:
www.plzensky-kraj.cz

Další informace k dané problematice lze získat na webových adresách:
www.atre.cz (právní předpisy)
www.sikana.org (webové stránky Společenství proti šikaně)

Školní program proti šikanování

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy realizovalo výzkumný projekt **Školní program proti šikanování**, který byl ukončen v prosinci 2003 a zabýval se ověřováním původního českého speciálního programu proti šikanování na Zdravé škole. Studie byla odborně vedena Michalem Kolářem.

Bližší informace o projektu Školní program proti šikanování naleznete na webových stránkách MŠMT: www.msmt.cz/files/htm/KtSkolniprogramprotisikanovani.htm.

Příklad kvalitního a úspěšného projektu

Co je to MIŠ?

„MIŠ“ (= Minimalizace šikany) realizuje 28. základní škola v Plzni. Cílem projektu je najít cestu, jak účinně snížit výskyt šikany na škole. Důvodem vzniku projektu MIŠ je alarmující výskyt šikany na školách. Pokud budou pedagogové na řešení šikany odborně připraveni a budou mít oporu v rodičovské veřejnosti, bude možné se šikanou úspěšně bojovat. Šikanu nelze zcela vymýtit, ale lze ji snižovat či omezovat.

Podrobnější informace (např. oslovení rodičů ze strany školy atd.) naleznete na webových stránkách školy: www.zs28-plzen.wz.cz

nebo na webových stránkách projektu: www.minimalizacesikany.cz

Webové stránky www.minimalizacesikany.cz byly Národní knihovnou ČR vybrány v rámci projektu WebArchiv jako kvalitní zdroj, který bude Národní knihovnou archivován, uchováván do budoucna a stane se tak součástí českého kulturního dědictví. Záznam o stránkách bude zařazen do katalogu Národní knihovny a do České národní bibliografie.

Dopis pro rodiče:

Vážení rodiče,

i ta nejlepší škola není zcela imunní proti výskytu šikanování. Proto chceme být připraveni zachytit případné ubližování silnějších slabším hned v počátku a účinně takové bezpráví zastavit. S tímto záměrem jsme vytvořili program proti šikanování. Jeho důležitou součástí je spolupráce pedagogů a rodičů. Prosíme Vás proto o pomoc. Vaši informaci budeme brát velmi vážně a budeme ji ve spolupráci s Vámi a odborníky řešit.

Děkujeme za Vaši podporu.

S přátelským pozdravem kolektiv pedagogů 28. základní školy

Možné způsoby financování projektů z oblasti prevence šikany a primární prevence rizikového chování

1. soukromé finanční zdroje: sponzoři, nadace, soukromí dárci
2. veřejné finanční prostředky: dotační programy, které vypisují veřejné instituce – ministerstva, magistráty, krajské úřady, obecní a městské úřady

Dotační programy Plzeňského kraje:

Plzeňský kraj vyhlašuje každoročně řadu dotačních programů (titulů). Dotační programy (tituly) jsou zacíleny (mimo jiné) do oblasti výchovy a vzdělávání, sportu a tělovýchovy, volného času dětí a mládeže, prevence rizikového chování a výchovy k toleranci, mezinárodních projektů a výměn mládeže.

Bližší informace o vyhlášených dotačních programech (titulech) najdete na <http://dotace.plzensky-kraj.cz/>.

Dotační programy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy:

Školy, školská zařízení a nestátní neziskové organizace mohou žádat o finanční podporu do dotačního programu MŠMT pro oblast prevence rizikového chování.

Bližší informace získáte na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/dotacni-programy-a-certifikace>.

Kontakty na příslušné instituce, na které se lze obrátit v případě podezření na šikanu a rizikové chování dětí a žáků

- ❖ MŠMT – Odbor vzdělávání, oddělení prevence a speciálního vzdělávání
Tel.: 234 811 331, 234 811 698, 234 811 554
- ❖ Pedagogicko-psychologická poradna, Plzeň, Částkova 78
PPP Plzeň (Plzeň-město, Plzeň-sever, Plzeň-jih)
Tel.: 377 468 111

místa poskytovaného vzdělávání nebo školských služeb:

Domažlice	379 724 276
Klatovy	376 310 809
Rokycany	371 724 960
Tachov	374 723 158
Stříbro	374 623 773
Sušice	376 526 671

- ❖ Linky důvěry
Linka bezpečí Praha 116 111 pomoc@linkabezpeci.cz
Linka důvěry Plzeň 377 462 312 ld.plzen@atlas.cz
- ❖ Linka vzkaz domů 800 111 234
- ❖ Příslušná pracoviště Policie České republiky – je možné kontaktovat policistu preventivně – informační skupiny

Územní odbor Policie České republiky Domažlice:

adresa: Kosmonautů 165, 344 15 Domažlice
telefon: 974 331 111
fax: 974 331 218

Územní odbor Policie České republiky Klatovy

adresa: Riegrovy sady 138, 339 15 Klatovy 3
telefon: 974 334 111
fax: 974 334 108

Městské ředitelství Plzeň

adresa: Klatovská tř. 45, 306 11 Plzeň
telefon: 974 321 111
fax: 974 325 218

Územní odbor Policie České republiky Plzeň-jih

adresa: Anglické nábřeží 7, 306 10 Plzeň

telefon: 974 321 111

fax: 974 326 218

Územní odbor Policie České republiky Plzeň-sever

adresa: Anglické nábřeží 7, 306 09 Plzeň

telefon: 974 327 229

fax: 974 327 236

Územní odbor Policie České republiky Rokycany

adresa: Čelakovského 902, 337 01 Rokycany

telefon: 974 335 111

fax: 974 335 108

Územní odbor Policie České republiky Tachov

adresa: Plánská 2032, 347 15 Tachov

telefon: 974 337 111

fax: 974 337 108

❖ Příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí

Magistrát města Plzně

Martinská 2

306 32 Plzeň

tel.: 378 033 344-7

pohotovost: 724 602 857

fax: 378 033 302

e-mail: posta@mmp.plzen-city.cz

Městský úřad Přeštice

Husova 465

334 01 Přeštice

tel.: 377 332 555

pohotovost: 602 102 728

fax: 377 332 505

e-mail: podatelna@prestice-mesto.cz

Městský úřad Stříbro

Masarykovo nám. 1

349 01 Stříbro

tel.: 374 801 111

pohotovost: 775 599 561

fax: 374 801 331

e-mail: posta@mustribro.cz

Městský úřad Blovice

Hradištská 148

336 01 Blovice

tel.: 371 516 111

pohotovost: 724 160 793

fax: 371 516 160

e-mail: podatelna@mublovice.cz**Městský úřad Domažlice**

U Nemocnice 579

344 01 Domažlice

tel.: 379 719 111

pohotovost: 602 550 879

fax: 379722763

e-mail: podatelna@mesto-domazlice.cz**Městský úřad Horažďovice**

Mírové náměstí 1

341 11 Horažďovice

tel.: 376 547 521

pohotovost: 721 376 877

fax: 376 547 529

e-mail: urad@urad.horazdovice.cz**Městský úřad Horšovský Týn**

Náměstí Republiky 52

346 01 Horšovský Týn

tel.: 379 415 111

pohotovost: 732 689 131

fax: 379 422 300

e-mail: podatelna@horsovskytyn.cz**Městský úřad Klatovy**

Náměstí Míru 62/I

339 01 Klatovy

tel.: 376 347 111

pohotovost: 602 477 353

fax: 376 347 370

e-mail: posta@mukt.cz

Městský úřad Kralovice

Manětínská 493

331 41 Kralovice

tel.: 373 300 211

pohotovost: 602 436 105
602 436 107

fax: 373 300 212

e-mail: kralovice@kralovice.cz**Městský úřad Nepomuk**

náměstí Augustina Němejce 63

335 01 Nepomuk

tel.: 371 519 711

pohotovost: 724 181 593

fax: 371 591 755

e-mail: podatelna@urad-nepomuk.cz**Městský úřad Nýřany**

Americká 39

304 66 Plzeň

tel.: 377 168 042

pohotovost: 602 617 667

fax: 377 168 002

e-mail: podatelna@nyrany.cz**Městský úřad Rokycany**

Masarykovo nám. 1

337 01 Rokycany

tel.: 371 706 111

pohotovost: 608 505 409

fax: 371 706 115

e-mail: posta@murokycany.cz**Městský úřad Stod**

Sokolovská 566

333 01 Stod

tel.: 379 209 440

pohotovost: 723 099 018

fax: 379 209 400

e-mail: kockova@mestostod.cz

Městský úřad Tachov

Hornická 1695

347 01 Tachov

tel.: 374 774 111

pohotovost: 602 654 146

fax: 374 722 381

e-mail: podatelna@tachov-mesto.cz**Městský úřad Sušice**

Náměstí Svobody 138

342 01 Sušice

tel.: 376 540 111

pohotovost: 602 460 908

fax: 376 540 112

e-mail: podatelna@mususice.cz**Úřad městského obvodu Plzeň 1**

alej Svobody 60

323 00 Plzeň

tel.: 378 031 115

pohotovost: 602 272 332

fax: 378 036 002

e-mail: posta@umo1.plzen-city.cz**Úřad městského obvodu Plzeň 2**

Koterovská tř. 83

307 53 Plzeň

tel.: 378 031 112

pohotovost: 728 678 749

fax: 378 036 272

e-mail: posta@umo2.plzen-city.cz**Úřad městského obvodu Plzeň 3**

Sady Pětatřicátníků 285/1

301 00 Plzeň

tel.: 378 031 113

pohotovost: 724 062 483

fax: 378 036 559

e-mail: posta@umo3.plzen-city.cz

Úřad městského obvodu Plzeň 4

Mohylová 55

312 00 Plzeň

tel.: 378 031 114

pohotovost: 728 678 749

fax: 377 680 324

e-mail: posta@umo4.plzen-city.cz

❖ **Městská policie Plzeň**

Perlová 3

301 14 Plzeň

tel: 378 036 931 – metodici prevence kriminality MP Plzeň

378 036 991 – Vedoucí odboru Analýzy a prevence kriminality MP Plzeň

e-mail: beranek@plzen.eu

❖ **Krajský školský koordinátor prevence**

Krajský úřad Plzeňského kraje

Bc. Hana Dadučová, oddělení mládeže a sportu

Škroupova 18

306 13 Plzeň

tel: 377 195 321

e-mail: hana.daducova@plzensky-kraj.cz

❖ **Odbor bezpečnosti a prevence kriminality MMP**

Mgr. Andrea Gregorová

náměstí Republiky 16, 306 32 Plzeň, č. dv. 309

protidrogový koordinátor a manažer projektu prevence kriminality

tel: +420 378 032 256

mobil: +420 602 214 951

e-mail: gregorova@plzen.eu

Střediska výchovné péče v Plzeňském kraji

**Dětský diagnostický ústav, středisko výchovné péče, základní škola a školní jídelna
Karlovarská 67, Plzeň**

Středisko výchovné péče Plzeň, Karlovarská 67:

kontaktní tel. 377 523 720 - ústředna
377 510 241 – sociální pracovnice SVP
377 536 358 – ředitel Mgr. Viktor Vanžura
+ 420 774 715 262
+ 420 774 095 227

SVP Plzeň v rámci primární prevence šikanování nabízí školám, rodinám a dětem:

- besedy a přednášky pro rodiče v prostorách SVP nebo na školách
- přednášky pro pedagogy na různá témata z oblasti šikany, kyberšikany a ostatních sociálně patologických jevů
- pro pedagogické pracovníky škol a školských zařízení nabízíme možnost akce (workshop, kurz, atd.) koncipované dle konkrétního požadavku organizace
- intervence a pomoc při řešení akutní krizové situace ve škole nebo ve školském zařízení – možnost konzultací přímo ve škole nebo školském zařízení
- odbornou pomoc obětem šikanování v rámci ambulantní nebo internátní péče SVP
- odbornou ambulantní pomoc těm, kteří šikanují
- odbornou péči dětem v rámci odpoledních terapeutických skupin
- výchovné poradenství rodičům dětí, které se staly účastníky šikanování
- řešení šikany přímo ve třídách s možností následného intervenčního programu pro úpravu narušených vztahů v třídním kolektivu
- sociometrická diagnostika v dětských kolektivech obecně – různými metodami
- adaptační programy pro třídní kolektivy – budování zdravého sociálního klimatu

Odloučené pracoviště: Středisko výchovné péče

Kozinova 101, 344 01 Domažlice

kontaktní telefon: 379 778 144
379 492 890 - Mgr. Hana Tulačková, vedoucí SVP

V rámci prevence sociálně patologických jevů (prevence agresivity a šikany) nabízíme:

- **speciálně pedagogickou intervenci** narušených vztahů v třídním kolektivu
- **Diagnostika** formou ankety nebo SORAD

sociometricko-ratingový dotazník

SO-RA-D - je metodou určenou pro diagnostiku vztahů a interakcí v malých sociálních skupinách, zejména ve školních třídách. Pomocí dotazníků zjišťujeme především aktuální stav vztahů, charakteristik jednotlivých žáků a aktuální strukturu skupiny.

- **Následná práce s třídními kolektivy – Skrytý vrstevnický program** – práce se třídou a posilování pozitivních vztahů. Snažíme se reagovat na problémy ve třídě

zjištěné na základě vyhodnocení dotazníků B 3. Jedná se zejména o případy, kdy se ve třídě vyskytly projevy šikany (ostrakismus, mírné formy fyzické agrese) nebo zvýšená agresivita mezi dětmi navzájem. Smyslem tohoto programu je vytvoření prostoru pro to, aby se mohly přirozené vztahy a postoje dětí ve třídě prezentovat způsobem umožňujícím nové zážitky.

- **konzultační dny na školách** – jedná se o individuální terapeuticko-reedukační práci s klienty a jejich zákonnými zástupci, úzce spolupracujeme s vyučujícími
- **primární programy**

adaptační programy – určené pro 1. ročníky SŠ a SOU a 6. ročníky. Cílem těchto seminářů je pomoci žákům a studentům se navzájem více a lépe poznat, navázat přátelské kontakty a na základě toho začít vytvářet kvalitní, sehraný a spolupracující třídní kolektiv.

- interakční tematické besedy pro žáky ZŠ (šikana, drogy, záškoláctví apod.)

- **besedy s rodiči na školách** (obecně o výchově, „zlobivých dětech“, šikaně, spolupráci rodiny a školy, denním režimu apod.)

Centrum protidrogové prevence a terapie, o.p.s.

CPPT je obecně prospěšnou společností zaměřenou na realizaci uceleného systému služeb prevence, léčby a resocializace drogových závislostí v Plzni a v Plzeňském regionu. Centrum kromě dalších aktivit realizuje program K – centrum a P - centrum:

K-centrum

poskytuje HARM REDUCTION služby (tj. zaměřené na snižování zdravotních a sociálních poškození uživatelů drog, kteří nejsou rozhodnuti pro život bez drog) a dále na snižování rizik z toho plynoucích pro jejich blízké. Minimalizací těchto rizik se snižují negativní dopady na zdraví i ekonomiku celé společnosti. K-centrum dále zajišťuje PORADENSKÉ a TERAPEUTICKÉ služby v oblasti závislostí (pro uživatele návykových látek, kteří zvažují možnost změny životního stylu, jejich rodiče a blízké osoby).

kontakt:

K-centrum, Havířská 11, 301 00 Plzeň

tel.: +420 377 421 374

MT: 731 522 288

www.cppt.cz

Poradenství po Internetu - e-mail: kcentrum@cppt.cz, dotazy@cppt.cz

(odpověď do 5 pracovních dní)

Otevírací doba: PO, ST, PA: 9:30 - 18:00 hod.

UT: 10:00 – 18:00 hod

CT: zavřeno

P-centrum, středisko primární prevence CPPT, o.p.s.

Plachého 6

301 00 Plzeň

tel: +420 377 220 325

mobil: +420 731 183 394

www.cppt.cz

e-mail: prevence@cppt.cz

P-centrum, středisko primární prevence Centra protidrogové prevence a terapie, o.p.s. v Plzni od roku 1999 poskytuje odbornou a komplexní péči v oblasti specifické primární prevence rizikového chování.

POSLÁNÍ

P-centrum nabízí preventivní programy a aktivity pro dospívající a třídní kolektivy základních a středních škol, jejich pedagogy a rodiny.

Chceme předcházet vzniku, popř. rozvoji rizikového chování, jako je užívání návykových látek a sociální selhávání v oblasti závislostí, vrstevnických a dalších vztahů. Naše aktivity pomáhají připravit se na náročné životní situace spojené s obdobím dospívání. Usilujeme o to, aby mladí lidé znali důsledky svých rozhodnutí a přijali za ně zodpovědnost.

CÍLOVÉ SKUPINY

- Třídní kolektivy 2. stupně základních a středních škol
- Třídní kolektivy se zvýšenou možností výskytu rizikového chování
- Děti a dospívající se zvýšenou možností rizikového chování
- Pedagogové a pedagogičtí pracovníci
- Rodiny a osoby blízké

SLUŽBY

Naše služby vychází ze zásad efektivní primární prevence, jsou komplexní, kontinuální, konkrétně zacílené, interaktivní, předpokládají aktivní zapojení účastníků. Při realizaci programů vycházíme ze závazných dokumentů MŠMT pro oblast prevence. Služby jsou certifikovány nebo akreditovány MŠMT.

Dlouhodobý program primární prevence: čtyřletý kontinuální program pro třídní kolektivy 2. st. ZŠ, zaměřený na problematiku z oblasti rizikových forem chování a podporu sociálních dovedností.

Roční program: kontinuální program pro třídní kolektivy 2. st. ZŠ, zaměřený na problematiku z oblasti rizikových forem chování a podporu sociálních dovedností.

Interaktivní seminář: je tematicky zaměřená aktivita pro třídní kolektivy středních škol, která interaktivní formou zprostředkovává informace o problematice různých forem rizikového chování.

Program včasné intervence: kontinuální program pro třídní kolektivy, zaměřený na předcházení a zmírnění následků přítomného nebo hrozícího rizikového chování a problémových vztahů ve třídě.

Individuální a rodinné poradenství: Cílená a kontinuální práce s dětmi a dospívajícími se zvýšenou mírou rizika pro vznik a vývoj rizikového chování, jejich pedagogy a rodiči/rodinami.

Specializační kurz prevence rizikového chování: vzdělávací aktivita, určená školním metodikům prevence. Splňuje Standardy studia k výkonu specializovaných činností MŠMT.

Tematické semináře: Vzdělávací aktivita zejména pro pedagogy, zaměřená na konkrétní okruhy z oblasti prevence a rizikového chování.

Vzdělávací semináře pro školy: vzdělávací a podpůrné aktivity, které přímo reagují na speciální potřeby pedagogů nebo škol.

Metodické vedení a podpora pedagogických pracovníků: zaměřeno na zvyšování teoretických i praktických kompetencí, schopností a dovedností pro práci s dětmi a dospívajícími jednotlivci nebo skupinami.

Externí skupinová a individuální supervize: zaměřená na podporu a rozvoj pracovních schopností, dovedností pedagogů a jejich profesní růst.

Informační servis: zaměřen na předání odborné informace (telefonicky, osobně, emailem) z oblasti primární prevence, týkající se drogové problematiky a dalších forem rizikového chování.

K tématu šikany nabízíme následující služby:

1. v oblasti všeobecné prevence šikany:

- Dlouhodobý nebo Roční program, kde je zahrnuto téma vztahů ve třídě.

2. ve fázi šetření šikany:

- diagnostické setkání se třídou, kde je formou standardizované a nestandardizované sociometrie a pozorování mapována situace ve třídě.
- metodická podpora pedagogů při vedení rozhovorů s dětmi nebo rodiči, postupů a vyhodnocování zjištění

3. ve fázi řešení šikany:

- Program včasné intervence ve formě následné péče o zasažený třídní kolektiv
- Metodická podpora pedagogů při vedení výchovných komisí, při další práci se třídou (práce s pravidly, normami chování, atd.)
- Individuální a rodinné poradenství pro ty, kteří byli situací nejvíce zasaženi (ti, kterým bylo ublíženo, ti, kteří ubližovali, ...) a jejich blízké

4. v oblasti vzdělávání a podpory pedagogů v tématu:

- Metodická podpora při tvorbě postupů, metodik atp. – krizových scénářů, minimálního preventivního programu konkrétní školy
- Individuální a skupinová supervize jako nástroj profesního a osobního zvládnutí náročné situace
- Seminář zaměřený na teorii i praxi práce s fenoménem šikany (jak lze poznat, že se jedná o šikanu, jak šetřit šikanu, možnosti řešení – teoretická východiska, práce s konkrétním případem, nácviky)

Ledovec, občanské sdružení

Ledce 1, Ledce, 330 14

Provozujeme:

- Odborné sociální poradenství
- Sociální rehabilitaci
- Chráněné bydlení
- Denní stacionář
- Linku důvěry a psychologické pomoci

Linka důvěry a psychologické pomoci

- Dočasně omezený provoz – každý den od 8.00 do 24.00
- tel.: 377 462 312
- mobil: 605 965 822
- e-mail: ld.plzen@atlas.cz – odpovíme do 3 dnů

Linka důvěry a psychologické pomoci

Telefonická krizová pomoc pro celou populaci

Poslání

Formou telefonické krizové intervence nonstop aktivně usilujeme o stabilizaci psychického stavu uživatelů, přinášíme psychickou podporu, nasloucháme, motivujeme k překonání jejich krize či obtížné životní situace, společně hledáme východiska ze situace, kterou neumí řešit vlastními silami.

Kromě telefonického kontaktu nabízíme základní sociální poradenství po internetu.

Cíle služby

Cílem služby je, aby se klient ve svojí obtížné (krizové) situaci vyznal, měl představu a potřebné informace o tom, jak bude svoji situaci řešit a zůstal součástí svého přirozeného prostředí. Služba je kvalifikovaně a situaci přiměřeně poskytována na základě individuálních potřeb klienta s respektem k jeho základním lidským právům (bez rozdílu pohlaví, rasy, původu, náboženské a sexuální orientace, řeči, handicapu, politického přesvědčení a postavení ve společnosti).

Aktuální – stabilizace psychického stavu uživatelů, zamezení toho, že se krize bude prohlubovat, uvolnění napětí, zmírnění příznaků, překonání krize, perspektivní **cíl** – propracování blízké budoucnosti.

Služba LD poskytuje dle individuální zakázky uživatele

- krizovou intervenci
- podporu (při všech situacích, které neumím zvládnout navyklym způsobem)
- opakovanou podporu (lidí osamělých, v chronické krizové situaci atp.)
- prostor pro ventilaci obtíží
- základní psychologické a sociální poradenství
- informace o psychosociálních a zdravotních službách a kontakty
- v případě potřeby distribuci do navazujících zařízení a služeb

Diakonie ČCE – středisko Západní Čechy je poskytovatelem registrovaných služeb sociální prevence: krizová pomoc, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, odborné sociální poradenství, terénní program pro lidi ohrožené obchodováním. **Mezi další služby v oblasti sociálně prevence** patří realizace aktivit primární prevence a doprovázení pěstounských rodin.

Bližší informace:

e-mail: prevence.zapad@diakonie.cz

telefon: 775 720 490

PLUS pro lidi v krizové situaci

PLUS
PRO LIDI V KRIZOVÉ SITUACI

Registrovaná sociální služba krizová pomoc je poskytována **v lokalitách Plzeň, Rokycany, Dobřany a Domažlice.**

Kontakt:

Prokopova 17

Plzeň 301 00

tel. 377 223 221, 733 414 421

e-mail: plus.zapad@diakonie.cz

<http://www.diakoniezapad.cz/>

Provozní hodiny:

Pondělí 9.00–19.00

Úterý 9.00–16.30

Středa 9.00–16.30

Čtvrtek 12.00–19.00

Pátek 9.00–16.00

Posláním služeb Plus pro lidi v krizové situaci je poskytnout dětem, dospívajícím, dospělým jako jednotlivcům a také párům a rodinám psychickou podporu a bezpečné provázení v situacích, které sami vnímají jako naléhavé a ohrožující a nedokážou je zvládat vlastními silami. Služby jsou poskytovány v prostorách organizace či v prostorách školských zařízení, klienti je mohou využívat jednorázově či krátkodobě, jsou bezplatné a anonymní.

Poskytované služby:

- pomoc dětem, dospívajícím, dospělým a také párům a rodinám v krizové situaci
- základní výchovné poradenství
- pastorační poradenství
- doprovod v zátěžové situaci

Seznam fakultativních činností:

- konzultace psychologa s dítětem
- psychologická diagnostika
- podpůrná terapie dítěte

Služby jsou ambulantní, diskrétní a bezplatné.

Registrované sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou poskytovány **v lokalitách Plzeňska, Rokycanska, Horažďovicka, Sušicka a Domažlicka.**

Kontakt:

Prokopova 17

Plzeň 301 00

tel. 733 614 645

e-mail: archa.zapad@diakonie.cz

<http://www.diakoniezapad.cz/>

Provozní hodiny:

Pondělí 9.00–19.00

Úterý 9.00–16.30

Středa 9.00–16.30

Čtvrtek 12.00–19.00

Pátek 9.00–16.00

Posláním služeb Archa pro rodiny s dětmi je poskytnout rodinám s dětmi v obtížné životní situaci takovou podporu, aby vlastními silami dokázaly vytvářet vhodné prostředí pro rozvoj dítěte a vedly nezávislý život v rámci společnosti. Služby jsou poskytovány krátkodobě či dlouhodobě, v prostorách organizace nebo v přirozeném prostředí rodiny.

Poskytované služby:

- odborná práce s rodinou
- výchovné poradenství
- krizová intervence s rodinou, se členem rodiny
- informační servis
- poradenství
- kontakt s institucemi ve prospěch klienta
- zprostředkování dalších služeb
- případové konference
- doprovod
- řízený kontakt rodičů s dětmi

Seznam fakultativních činností:

- konzultace psychologa s dítětem
- psychologická diagnostika
- podpůrná terapie dítěte

Služby jsou ambulantní, diskrétní a bezplatné.

Prevence pro školy a veřejnost

Kontakt:

Prokopova 25

Plzeň 301 00

tel. 734 796 427

e-mail: primarka.zapad@diakonie.cz

<http://www.diakoniezapad.cz/>

<http://www.sosarcha.cz>

Posláním Prevence pro školy a veřejnost je pozitivně působit na žáky základních škol, studenty středních škol a veřejnost, zvýšit jejich připravenost na poskytování pomoci a svépomoci v krizových situacích a motivovat je k formování zdravých životních postojů.

Hlavním cílem aktivit je zvýšit všímavost a vnímavost cílových skupin k problémům ve svém okolí a snažit se předcházet vzniku rizikového chování vlivem neadekvátně zvládnuté krizové životní situace. Zároveň usilovat o to, aby dovednosti, které si cílové skupiny osvojí během preventivních aktivit, byly schopné uplatnit v budoucnosti.

Dalším neméně důležitým cílem je snaha o zlepšení povědomí cílových skupin o možnostech využití odborné pomoci v Plzeňském kraji.

Hlavní cílovou skupinou Prevence pro školy a veřejnost jsou žáci I. a II. stupně základních škol a studenti středních škol.

Dále se preventivní aktivity zaměřují na třídní učitele, školní metodiky prevence a širokou veřejnost.

Nabízené aktivity:

- Besedičky pro žáky 1. stupně ZŠ
- Blok primární prevence pro žáky a studenty 2. stupně ZŠ a nižší stupně víceletých gymnázií
- Besedy pro studenty SŠ
- Konzultace pro pedagogické pracovníky v oblasti péče o ohrožené děti

Aktivity ve školách jsou zaměřené na bezpečné zvládnání krizových situací, ve kterých se děti a mládež mohou v běžném životě ocitnout, jako jsou například šikana a vztahy s vrstevníky, problematické vztahy v rodině, partnerské problémy a kyberšikana. Jednotlivé aktivity ve školním prostředí jsou realizovány vždy pro jednu třídu.

Linka bezpečí

Šikana je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašit jiného člověka, případně skupinu lidí.

Zahrnuje fyzický útok i slovní útok, zahrnuje i to, že se dítě ke druhému chová tak, jako by neexistovalo.

Ojedinelý střet, od hádky po rvačku, šikanou nebývá. Šikana je záměrné a nevyprovokované užití síly jedincem, nebo skupinou, zpravidla opakovaně, ať už je to bití, tahání za vlasy nebo oděv, ohrožování, vydírání, oloupení, rozšiřování pomluv.

Pokud to zvládneš, braň se proti šikaně.

Pokud se Ti nelíbí, jak se k Tobě chovají, klidně se někomu svěř.

Jsi-li obětí, oznam to rodiči, příbuzným a učitelům, kterým důvěřuješ. Jsi-li svědkem šikany, nenech si to jen pro sebe.

Není pravda, že to nikdo z dospělých nepochopí, není pravda, že ti nikdo nedokáže pomoci.

Pokud chceš, zavolej i na **Linku bezpečí**, telefon **116 111**.

Co je Linka bezpečí?

- je to telefonická linka krizové intervence pro děti a mládež
- je k dispozici 24 hodin denně po celý rok
- je bezplatná
- volající může zůstat v anonymitě
- pomáhá dětem hledat východisko z jejich problémů

E-mailová poradna Linky bezpečí

sdružení linka bezpečí

Kdy kontaktovat E-mailovou poradnu LB?

Když z nějakého důvodu nemáš možnost nebo nechceš využít telefonu a zavolat na Linku bezpečí. Můžeš být například v zahraničí, případně mít sluchovou vadu, či vadu řeči. Mohou být samozřejmě další důvody, proč nechceš vyhledat telefonickou pomoc.

Jak můžeš E-mailovou poradnu LB kontaktovat?

E-mailovou poradnu LB můžeš kontaktovat pomocí e-mailové pošty, kterou pošleš na adresu **pomoc@linkabezpeci.cz**.

Zpravidla nejpozději do tří pracovních dnů Ti přijde odpověď.

S čím ti může E-mailovou poradna LB pomoci?

Na E-mailovou poradnu LB se můžeš obrátit s jakýmkoli trápením, které Ti leží na duši. Odborníci z Linky bezpečí se mohou pokusit, společně s Tebou, hledat řešení Tvé situace.

Když budeš potřebovat kontakty na různé odborné instituce v místě Tvého bydliště či kdekoliv jinde, rádi Ti je poskytneme.

Při kontaktu s E-mailovou poradnou LB můžeš zůstat v anonymitě.

Služba vzkaz domů

Služba Vzkaz domů je dostupná na Lince bezpečí 24 hodin denně, sedm dní v týdnu. Služba VD slouží dětem a dospívajícím, kteří se ocitli na útěku, bojí se vrátit domů, nebo jsou vyhozeni rodičem, či jiným dospělým. Služba VD je zdarma. V rámci Služby VD je možné využít tyto možnosti:

- a) předání vzkazu od dítěte k dospělému, který může napomoci tomu, že dítě nebo dospívající nebude nadále na ulici
- b) konferenci s dospělým, který může napomoci tomu, že dítě nebo dospívající nebude nadále na ulici
- c) předání vzkazu rodičům, jako nástroj zachování alespoň minimální komunikace

Službu nabízí konkrétní pracovníci Linky bezpečí po zvážení situace dítěte a toho, zda může služba napomoci řešení problémové situace klienta. O Službu VD si může říci sám i klient, či klientka Linky bezpečí.

Rodičovská linka

840 111 234

sdružení linka bezpečí

Rodičovská telefonická linka funguje od roku 2001 a poskytuje telefonickou krizovou intervenci a poradenství především **rodičům, prarodičům a ostatním členům rodiny** z celé České republiky. Nabízí jim pomoc v krizové situaci, která se týká jejich dětí. V případě problémů v rodinných vztazích zajišťuje služby v podobě výchovného, rodinného a sociálně-právní poradenství. Zároveň nabízí výchovné poradenství pro pedagogy mateřských, základních a středních škol. Své služby poskytuje výhradně po telefonu a ctí zásadu anonymity klienta - pokud klienti sami nechtějí, nemusí sdělovat své osobní údaje.

Na Rodičovskou linku se převážně obrací rodiče, případně ostatní členové rodiny:

- **kterí mají při výchově dětí problémy** se školou, učením, záškoláctvím, agresivitou, lhaním, zneužíváním návykových látek, trestnou činností dětí apod.;
- kteří se nacházejí **v obtížné životní situaci**, jako je např. rozvod, úmrtí člena rodiny, útěk dítěte z domova apod.;
- jejichž děti mají **psychické a osobnostní problémy**, jako je např. zvýšená úzkostnost, nespavost, problémy v kontaktu s vrstevníky apod.;
- jejichž děti se staly **obětí šikany**, či které mají jiné školní problémy;
- poměrně často kontaktují Rodičovskou linku občané s dotazem, jak mají postupovat v případě, že mají **podezření na týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte** ve svém okolí.

Telefonickou krizovou intervenci a poradenské služby na Rodičovské lince zajišťují **psychologové a odborní pracovníci**. Jejich odbornou způsobilostí jsou mnohaleté praktické zkušenosti a znalosti z oblasti rodinného a výchovného poradenství. Pracovníci Rodičovské linky mohou volající odkázat na příslušná odborná pracoviště v okolí jejich bydliště, neboť disponují celorepublikovou databází příslušných státních a nestátních institucí.

Od září 2007 poskytujeme rozšířené služby každý všední den v odpoledních hodinách **tj. každé pondělí, středu, pátek od 13 do 16 hod a každé úterý a čtvrtek od 16 do 19 hod.**

Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních

Úvodem

(1) Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí (agrese), která ohrožuje naplňování zásad a cílů vzdělávání ve škole a školském zařízení (dále jen „škola“). V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, který je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti a efektivní výuku. Na rozdíl od jiných druhů násilí, se kterými se setkáváme ve školním prostředí, je šikana zvláště zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupné deformaci vztahů v kolektivu. Vzhledem k tomu, že šikana se v zárodečných stádiích více či méně vyskytuje téměř v každé škole, je potřeba věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost. Důraz je třeba klást na budování otevřených, kamarádských a bezpečných vztahů mezi žáky ve třídě a samozřejmě i mezi všemi členy společenství školy. Je důležité, aby pedagogové uměli rozpoznat a řešit počáteční stadia šikanování. V případě rozvinutí pokročilé šikany je nutná spolupráce školy s odborníky ze specializovaných zařízení (podrobněji viz kapitolu II., čl. 7.4.). Zajištění ochrany dětí před šikanou vyžaduje další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování, neboť běžné pedagogické postupy selhávají.

(2) Cílem předkládaného metodického pokynu je poskytnout pedagogickým pracovníkům základní informace především k samotnému řešení tohoto vysoce rizikového chování. Text metodického pokynu je provázán s Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 21291/2010-28 ve znění pozdějších úprav (dále jen „metodické doporučení“), ve kterém lze nalézt komentáře k metodickým postupům a užitečná metodická vodítka pro diagnostiku a nápravu v podobě tabulek.

(3) Metodický pokyn je určen pro právnické osoby vykonávající činnost škol zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Podpůrně je doporučován k využití i ostatním školám zapsaným do školského rejstříku a poskytovatelům služeb souvisejících se vzděláváním a výchovou.

I.

Vymezení fenoménu školního šikanování, povinnost školy chránit děti před šikanou a východisko pro účinné řešení šikany.

Čl. 1

Vnější charakteristika šikanování

(1) Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

(2) Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to zneužití ICT (informačních a komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrožit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost (podrobněji viz metodické doporučení).

(3) Důležité znaky šikanování: záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoúčelnost agrese.

(4) Za šikanování se nepovažuje škádlení a agrese, která nemá znaky šikanování (opakování, záměrnost atd.). Například, když se tzv. „poperou“ dva přibližně stejně silní žáci kvůli dívce, která se jim oběma líbí, nejde o šikanování, protože tu chybí nepoměr sil, kdy oběť se neumí nebo z různých příčin nemůže bránit (podrobněji viz metodické doporučení).

(5)

- a) Kyberšikanou není oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování. Termínem kyberšikana neoznačujeme rovněž vzájemné internetové psychické násilí a ani věcný konflikt (i opakovaný) mezi rovnocennými partnery.
- b) Od kyberšikany je potřeba odlišovat příbuzné fenomény, které jsou často s kyberšikanou provázány nebo se s ní částečně překrývají, nicméně samy o sobě označují jiný typ násilného chování. Patří mezi ně například happy slapping, sexting, hoax, spam, cyberstalking, flaming, phishing (podrobněji viz metodické doporučení, příloha č. 7 - Kyberšikana).

Čl. 2

Projevy šikanování

(1) Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu. Mezi základní formy šikany podle typu agrese – typu nebo prostředku týrání patří:

- fyzická agrese, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti);
- verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí informačních a komunikačních technologií);
- smíšená šikana, kombinace psychické a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

(2) Podstatnou vlastností šikany je skrytost. Ta je dána tím, že často odhalení zejména pokročilé šikany brání z rozličných důvodů a pohnutek všichni účastníci vyšetřování včetně oběti. Z tohoto důvodů je důležité umět rozpoznat přímé a nepřímé signály šikany (viz PŘÍLOHA 1).

(3) Při vlastní diagnostice šikany je třeba zkoumat tento fenomén ze tří praktických pohledů - jako nemocné chování, závislost a poruchu vztahů ve skupině (podrobné informace viz metodické doporučení).

Čl. 3

Odpovědnost školy chránit děti před šikanou

(1) Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

(2) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství;
- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (ust. § 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala;
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz ust. § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případech šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu

orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

(3) Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým – ust. § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže):

vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví § 146 TZ, § 146a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, apod. + nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.

(4) Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

(5) Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadržování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§ 365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

II.

Školní program proti šikanování

Čl. 4

Východisko

(1) Školní program proti šikanování je nejúčinnějším způsobem, jak ochránit děti před šikanou. Zahrnuje v sobě metody řešení a další opatření zaměřená přímo na nápravu

šikanování. Předpokladem jeho fungování je dobrá všeobecná prevence rizikového chování ve škole.

(2) Každá škola vytváří vlastní školní program proti šikanování.

(3) Školní program proti šikanování je klíčovou součástí Minimálního preventivního programu (dále též „MPP“).

(4) Bezpečnost žáků vyžaduje vždy splnění minimálních požadavků na řešení šikany (viz následující článek 5).

Čl. 5

Minimální požadavky na školu pro řešení šikany

Aby škola mohla účinně a bezpečně zastavit již existující šikanování, měla by plnit tyto požadavky:

- ředitel školy je orientován v metodice, organizaci a právní problematice šikanování. Je to základní předpoklad, aby mohl vytvořit příznivé podmínky pro vyškoleného odborníka na řešení šikany a inicioval rozvíjení školního programu proti šikanování;
- škola má vyškoleného alespoň jednoho odborníka pro koordinaci a následně i pro řešení šikany (zpravidla školní metodik prevence, dle vyhlášky č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.). Pracovník pověřený řešením umí kvalifikovaně odhadnout stadium a formu šikany a rozhodnout, zda řešení zvládne škola sama nebo zda si povolá odborníka (příloha vyhlášky č. 72/2005 Sb. stanovuje kompetence školních poradenských pracovníků, tj. školního metodika prevence, výchovného poradce, příp. školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga a také kompetence školských poradenských zařízení – pedagogicko-psychologické poradny (dále jen „PPP“), vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče stanovuje kompetence středisek výchovné péče (dále jen „SVP“);
- škola spolupracuje s PPP, SVP a dalšími organizacemi a institucemi při řešení pokročilých a neobvyklých šikan, které sama nezvládne;
- škola aktivně spolupracuje s rodiči na ochraně dětí a žáků před šikanou. Vhodný způsob je seznámení rodičů s nekompromisním bojem školy proti šikanování, například na webových stránkách, v informativním letáku o škole a na třídních schůzkách (viz PŘÍLOHA 3);
- škola má ve školním řádu:
  - zakomponován kategorický zákaz chování mající charakter šikanování a opatření, která se váží k tomuto závažnému porušení školního řádu (podrobněji viz PŘÍLOHA 4);
  - zpracovaná pravidla používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, o přestávkách, v prostoru

školy). Součástí tohoto textu je i stanovení kázeňských opatření při nedodržování těchto pravidel (viz PŘÍLOHA 4).

- ředitel školy zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky ve škole před vyučováním a o přestávkách, na vytipovaných rizikových místech v prostorách školy;
- škola má zpracovaný plán dalšího vzdělávání pedagogů, zejména pracovníka pověřeného řešením šikany (zpravidla školního metodika prevence) a třídních učitelů v prevenci šikanování.

Čl. 6

Školní program proti šikanování

(1) Vytváření školního programu proti šikanování je dlouhodobý a trvalý proces. Určují ho dva znaky – celoškolní rozměr a zaměření na specifickou prevenci.

(a) Aby škola děti účinně chránila před šikanováním, zapojí všechny pedagogické pracovníky.

(b) Zaměření na specifickou prevenci vypovídá, že se program věnuje výhradně řešení šikany, a to prostřednictvím specifické primární prevence a prevence sekundární.

c) Obecná struktura 13 komponent ve školním programu proti šikanování má univerzální charakter a lze ji použít jako jednotící princip i pro ostatní rizikové chování, a tak vytvořit integrovaný, ucelený MPP.

(2) Školní program proti šikanování má 13 komponent (hlavních součástí):

1. zmapování situace – analýza a evaluace (před a po zavedení programu a také v jeho průběhu);
2. motivování pedagogů pro změnu;
3. společné vzdělávání a supervize všech pedagogů;
4. užší realizační tým (zástupce vedení - nejlépe ředitel, zástupci třídních učitelů z 1. a 2. stupně, zástupce družiny, školní metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog atd.);
5. společný postup při řešení šikanování (šest skupin základních scénářů);
6. primární prevence v třídních hodinách;
7. primární prevence ve výuce;
8. primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování;
9. ochranný režim (demokraticky vytvořený smysluplný školní řád, účinné dohledy učitelů);
10. spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s nekompromisním bojem školy proti šikaně, například na webových stránkách, pomocí informativního dopisu a při třídních schůzkách);
11. školní poradenské služby;
12. spolupráce se specializovanými zařízeními;
13. vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí účastní žáci z různých škol).

Podrobnější popis jednotlivých komponent naleznete v odborné literatuře: Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Čl. 7

Specifikace některých součástí programu proti šikanování

7.1

Společný postup řešení při výskytu šikany ve škole

(Jde o komponentu programu č. 5, podrobněji viz metodické doporučení.)

Proškolený pracovník, většinou školní metodik prevence, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu (viz tabulka níže). V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, odborník postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování. Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP. Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany. Dále sem zahrneme základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, dále šikany se změnou v základním schématu. Prakticky jde zejména o nějakou zvláštnost u přímých a nepřímých účastníků šikany. Patří sem rovněž šikany s rozvinutým zakrývajícím systémem. Vážnou komplikací je intenzivnější závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť - například známky úzkostné poruchy.

Zdůrazňujeme, že šikanování je komplikovaný a paradoxní fenomén a běžné pedagogické postupy naprosto selhávají. Rovněž obecné a hotové kuchařky v podobě receptů nefungují, spíše ublíží, než pomohou.

Tabulka: Klasifikace scénářů pomoci podle cíle léčby, stadia a formy šikanování (Kolář, 2011)

(1) Situace, které zvládne škola sama

- a) první pomoc pro obyčejnou počáteční šikanu;
- b) celková léčba pro řešení prvních dvou stadií šikanování, RTP – Rámcový třídní program.

(2) Scénáře, kdy potřebuje škola pomoc zvenku

- c) první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu;
- d) první pomoc (krizové scénáře) pro obyčejnou pokročilou šikanu;
- e) první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu, patří
- f) sem např. výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynčování;
- g) celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou.

Čl. 7.2

Dva scénáře pro každou školu

(podrobněji viz metodické doporučení)

Pro školu jsou určeny následující dva scénáře. První je určen pro řešení počáteční obyčejné šikany. Důvodem je fakt, že těchto obyčejných počátečních šikan je nejvíce a tvoří obrovské podhoubí pro rozbušení pokročilých a neobvyklých šikan. Druhý scénář je určený k řešení výbuchu skupinového násilí, tzv. školního lynčování. V tomto případě nelze čekat

na odborníka-specialistu, protože je oběť ohrožena bezprostředně na zdraví a později je většinou nemožné případ vyšetřit. Škola proto nejprve zakročí sama, vyřeší akutní problém a později jej řeší za pomoci odborníka.

(1) Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu (Kolář, 2011)

1. odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany;
2. rozhovor s informátory a oběťmi;
3. nalezení vhodných svědků;
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory);
5. ochrana oběti;
6. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:
  - a. rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
  - b. rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
7. realizace vhodné metody:
  - a. metoda usmíření;
  - b. metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
8. třídní hodina:
  - a. efekt metody usmíření;
  - b. oznámení potrestání agresorů;
  - c. rozhovor s rodiči oběti;
9. třídní schůzka;
10. práce s celou třídou.

(2) Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – Poplachový plán pro tzv. školní lynčování (Kolář, 2011)

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory;
8. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

D. Léčba

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

(Komentář k jednotlivým krokům viz metodické doporučení nebo kniha Nová cesta k léčbě šikany - Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.)

Čl. 7.3

Nápravná opatření

(1) Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná nápravná opatření. Uvedeme některá, která přicházejí při šikanování v úvahu:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku);
- snížení známky z chování;
- převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek);
- vyloučení ze školy při opakování násilí po rozhodnutí výchovné komise – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku;
- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu;
- škola umožní agresorovi individuální výchovný plán.

(2) Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů, případně převedení do jiné třídy.

(3) Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina) apod.

Čl. 7.4.

Spolupráce se specializovanými institucemi

(Jde o komponentu programu č. 12)

(1) Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce, event. školního psychologa, školního speciálního pedagoga nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány zejména:

- v resortu školství – s PPP, SVP, speciálně pedagogickými centry (v případě integrovaných dětí na běžných školách);
- v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

(2) Dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. je při poskytování poradenských služeb (tj. také při intervenčních programech) nutné žáky, včetně jejich zákonných zástupců, předem informovat o charakteru poradenské služby. Využívá se tzv. informovaný souhlas (viz ust. § 1 odst. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.).

Výstupem práce externí odborné instituce by měla být písemná zpráva s adekvátními informacemi (ust. § 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.). Aby byly pro školu informace relevantní, doporučuje se před započítáním poradenských služeb dohodnout obsah a rozsah práce.

Poskytování poradenských služeb středisky výchovné péče stanovuje vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče.

(3) Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

(4) Ředitel školy oznámí orgánu sociálně-právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu (viz ust. § 6, § 7 a § 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

Čl. 8

Ochrana dětí před šikanou v předškolním vzdělávání

(1) Empirické zkušenosti potvrzují, že trápení se šikanou mají děti už v mateřské škole (dále jen „MŠ“). Vyskytují se tam prvky šikany a spíše zárodečná stadia tohoto destruktivního fenoménu. Nicméně skrytá a neléčená počáteční šikana působí i zde velké škody a trápení, které zasáhnou děti, rodiče i pedagogy.

(2) Minimální požadavky na ochranu dětí před šikanou platí i zde. Po odborném a bezpečném rozkrytí šikany pedagog zvolí vhodný způsob nápravy. Lze uvažovat podle situace o několika metodách, které je dobré společně kombinovat:

- a) Rozhovor s dítětem, které ubližuje. Využijeme opatření, která v MŠ fungují. Například srozumitelně sdělíme dítěti, že porušilo stanovená pravidla. Samozřejmě, jakmile je to možné oceníme jeho zlepšení.
- b) Zavedení ochranného režimu oběti. V počátku pro jistotu nastavíme přísnější dozor. V některých komplikovanějších případech oběť a útočníka v rámci možností od sebe oddělíme. Není vhodné konfrontovat agresora s obětí.
- c) Práce se skupinou. Využijeme preventivní program, v němž děti získávají žádoucí vzory chování a zároveň se mohou „dotknout“ pocitů toho, komu je ubližováno. Vhodné jsou činnosti podporující spolupráci, při nichž nejsou vítězové a poražení. Využit se dají rovněž pohádky či příběhy a jejich dramatizace.
- d) Rozhovor s rodiči dítěte – agresora. Mluvíme s nimi, až tehdy když je situace zmapovaná. Důležitá je maximální snaha získat je pro spolupráci. Nejbezpečnější je, když rozhovor provede pracovník MŠ. Rozhovor rodičů oběti s rodiči agresora je velmi rizikový.

III.

Kontrola škol ze strany České školní inspekce a zřizovatelů

Čl. 9

(1) V případech podezření nebo již prokazatelných projevů šikany, které nejsou bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně školního metodika prevence či výchovného poradce, je zcela na místě obrátit se na ředitele příslušné školy nebo školského zařízení.

Pokud se však projeví nečinnost i ze strany ředitele a postup školy v řešení šikany je nedostatečný, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost na školu České školní inspekci (dále jen „ČŠI“). Stížnost podaná písemně, osobně nebo v elektronické podobě se přijímá na všech pracovištích ČŠI.

Stížnost je možné adresovat příslušnému inspektorátu ČŠI, samozřejmě lze podat stížnost i na ústředí tzn. na adresu: Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5, resp. elektronicky na adresu posta@csicr.cz.

Při šetření zřizovatelem a ČŠI je potřeba, aby byl do týmu zařazen specialista na řešení šikany.

(2) V případě šikany, která má charakter trestné činnosti, škola informuje Policii ČR nebo státní zastupitelství.

(3) Současně v odůvodněných případech škola zajistí oběti šikanování pomoc psychologa, speciálního pedagoga (etopeda), popřípadě jiného specialisty.

IV. Závěrečná ustanovení

Čl. 10

(1) Zrušuje se Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č. j. 24 246/2008-6.

(2) Tento pokyn nabývá účinnosti dnem jeho zveřejnění ve Věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

V. Seznam příloh

1. Přímé a nepřímé signály šikanování
2. Stadia šikanování
3. Možná informace pro rodiče o programu školy proti šikanování
4. Návrhy možných textů do školních řádů pro problematiku šikanování
5. Literatura, webové stránky, kontakty

PŘÍLOHA 1: Přímé a nepřímé varovné signály šikanování

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmouvání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamoceny, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

POZN: (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť konflikty v době adaptace nových žáků nejsou vzácností!)

Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;

- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

PŘÍLOHA 2: Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011)

Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je se dělají „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi „otloukánka“. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Svým způsobem platí „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

PŘÍLOHA 3: Možná informace pro rodiče o programu školy proti šikaně

Vážení rodiče,

naše škola je příznivě hodnocena jak rodičovskou veřejností, tak i Českou školní inspekcí. Velmi si toho vážíme. Nicméně i ta nejlepší škola není zcela imunní proti výskytu šikanování. Proto chceme být připraveni zachytit případné ubližování silnějších slabším hned v počátku a účinně takové bezprávi zastavit. S tímto záměrem jsme vytvořili program proti šikanování. Jeho důležitou součástí je spolupráce nás pedagogů s Vámi - rodiči. Prosíme Vás proto o pomoc. Kdybyste měli podezření či dokonce jistotu, že je Vašemu dítěti ubližováno, bezprostředně se na nás obraťte (na třídního učitele, školního metodika prevence či ředitele školy). Využít lze také naši e-schránku důvěry, která je k dispozici na webových stránkách školy. Vaši informaci budeme brát velmi vážně a situaci budeme odborně a bezpečně řešit.

Děkujeme za Vaši podporu.

S přátelským pozdravem

Zdroj: Kolář, 2011

Text je třeba přizpůsobit podmínkám konkrétní školy.

PŘÍLOHA 4: Doporučené znění textů ve školním řádu pro problematiku šikanování

Školní řád (dále ŠŘ) má dle příslušných předpisů (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů) své zákonné náležitosti a je rozdělen do daných kapitol. Text, týkající se oblasti prevence, bezpečného prostředí, rizikového chování atd. se objevuje, resp. může objevit prakticky ve všech kapitolách:

- Práva a povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců ve škole a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky
- Provoz a vnitřní režim školy
- Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí (velmi dobře popsáno v publikaci: Miovský, M. a kol. (2012). Návrh doporučené struktury MPP prevence rizikového chování pro ZŠ (3. kapitola). Praha: Klinika adiktologie 1. LF KU)
- Podmínky zacházení s majetkem školy nebo školského zařízení ze strany žáků
- Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků
- Podmínky zajištění ochrany žáků před rizikovým chováním a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí

Pro prevenci a řešení šikanování doporučujeme využít dvě z uvedených kapitol a pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků (klasifikační řád).

1. Práva a povinnosti žáků a zákonných zástupců

Do této kapitoly je možné rozvést stávající či přidat zcela nové body zmiňující **práva žáků**.
Příklady konkrétního textu:

- Vyjadřovat svobodně svůj názor ve všech věcech, které se ho týkají; tento názor má být vyjádřen adekvátní formou, přičemž tomuto musí být věnována patřičná pozornost.
Doporučení: Specifikovat zde konkrétní osoby dle reálií školy, ke kterým lze své názory směřovat – např. třídní učitel, školní metodik prevence, školní psycholog aj.
- Být ochráněn před fyzickým nebo psychickým násilím a nedbalým zacházením.
Doporučení: Uvést i opačný pohled, tj. nikdo nemá právo druhému žádným způsobem ubližovat.
- Požádat o pomoc nebo radu kohokoli z pracovníků školy – pokud se dítě cítí v jakékoli nepohodě nebo má nějaké trápení.
Doporučení: Současně zmínit povinnost pracovníků školy věnovat tomu vždy náležitou pozornost.

Do povinností žáků lze zakomponovat **plnění pravidel používání informačních komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, o přestávkách, v prostoru školy). Zapomenout se nesmí i na stanovení postihů při nedodržování těchto pravidel.**

2. Podmínky zajištění ochrany žáků před rizikovým chováním a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí

Do kapitoly je možné přesně konkretizovat pojem šikana, vč. postoje školy.

Např.:

- Projevy šikanování mezi žáky, tj. fyzické násilí, omezování osobní svobody, ponižování, zneužívání informačních technologií k znevažování důstojnosti, apod., kterých by se dopouštěl kdokoli vůči komukoli (žáci i dospělí), jsou v prostorách školy a při všech školních akcích a aktivitách přísně zakázány a jsou považovány za hrubý přestupek proti školnímu řádu.

Doporučení: Zároveň informovat o tom, že v případě takovýchto projevů chování postupuje škola dle daného školního programu proti šikanování (nebo dle vnitřních strategických dokumentů). Vždy je svolávána výchovná komise, jsou informováni zákonní zástupci a dle platných zákonů má škola ohlašovací povinnost vůči některým dalším institucím (jako je např. orgán sociálně-právní ochrany dítěte, Policie ČR apod.)

3. Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků (klasifikační řád)

Do pravidel pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků (coby součásti školního řádu) je možné specifikovat, za co, tj. za jaké druhy nesprávného chování uděluje škola příslušná výchovná opatření. Výčet může být velmi konkrétní nebo obecnější. Doporučuje se více co nejkonkrétnější popis.

Doporučení: Je lépe si nechat prostor pro rozhodování o výchovných opatřeních v konkrétních případech.

Příklad znění:

- Za hrubé porušení školního řádu jsou považovány projevy šikanování, tj. cílené a opakované ubližující agresivní útoky. Stejně tak sem mohou patřit i mírné formy psychického útlaku, které byly již dříve prokázány a znovu se opakují.

O konkrétním výchovném opatření rozhoduje ředitel školy po projednání ve výchovné komisi a pedagogické radě. V úvahu připadá napomenutí, důtka třídního učitele (případně učitele odborné výchovy na střední škole, středním odborném učilišti), důtka ředitele školy, příp. podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy.

PŘÍLOHA 5: Literatura, webové stránky, kontakty

1. Literatura pro oblast školního šikanování

Základní literatura

- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Poznámka: Pro pracovníky v ústavní a náhradní rodinné péči může být užitečná kapitola Pastřácké šikany v knize Bolest šikanování (Portál, 2001, 2005).

Doporučená literatura (knihy, sborníky, studie, závěrečné zprávy)

- Kavalír, A. (Eds.) (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013). Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář, M.(2012). Net story: Příběhy ze světa internetu. Praha: NCBI.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2009). Skrytá podstata Hradeckého školního programu proti šikanování. In: Phillipová, L., Janošová, P. (Eds.) Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference v Praze 19.3. 2009. Praha: Tribun EU.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004) Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PdF UP 30.3. 2004. Praha: Společenství proti šikaně. 10-12.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR. Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.
- Kopecký, K., Krejčí,V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012]
<http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- Krejčí,V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2.12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Phillipová, L., Janošová,P. (Eds.) (2009). Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference konané 19. 3. 2009 v Praze. Brno: Tribun EU.
- Rogers,V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.
- Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál.

Doporučená literatura (časopisy)

- Kolář, M. (2010). Bolest kyberšikany. Informační bulletin 1. Úřad pro ochranu osobních údajů.
- Kolář, M. (2010). Ve škole: Šikana, nebo jen škádlení? Psychologie dnes 2 (16), 56-59.
- Kolář, M. (2009). Šikana v mateřské škole: diferenciální diagnostika – jak rozlišit šikanování od škádlení? Řízení mateřské školy (20. aktualizace). Praha: nakladatelství dr. Josef Raabe.
- Kolář, M. (2009). Zlo či dobro, šikanovanie alebo doberanie? In: Sociálna prevenci 1. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanovaniu. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina, 3.
- Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18.
- Kolář, M. (2005) Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.
- Miovský, M. a kol. (2012). Návrh doporučené struktury MPP prevence rizikového chování pro ZŠ. Praha: Klinika adiktologie 1.LF KU

2. Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz

Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

3. Kontakty

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz

Poradna E-Bezpečí - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, www.napisnam.cz

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních

Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28

Aktuálně – Metodické doporučení k prevenci je po ročním stažení opětovně zveřejněno. V průběhu roku byl materiál připomínkován – prostřednictvím krajských školských koordinátorů prevence byl materiál rozeslán metodikům prevence v pedagogicko-psychologických poradnách, dále pak školním metodikům prevence. Současně byla zřízena speciální e-mailová adresa, prostřednictvím níž mohli zástupci laické i odborné veřejnosti sdělovat své názory k danému dokumentu. Na počátku září se konala konference, kde autoři jednotlivých příloh seznámili přítomné auditorium s návrhy úprav a současně se vyjádřili k vzneseným připomínkám. Poslední čtvrtletí roku 2011 bylo věnováno konečné finalizaci a redakci materiálu.

Předkládáme vám dokument, u kterého považujeme za důležité sdělit následující –

- 1) jedná se o metodické doporučení, tudíž nejde o dokument závazné legislativní povahy;
- 2) materiál byl zpracován předními odborníky v daných oblastech, vychází ze současné úrovně poznání, ověřené a osvědčené praxe, reprezentuje názory autorů na danou problematiku (současně ale nevylučuje, že v praxi existují jiné pohledy na věc a jiné přístupy řešení, které se také osvědčují);
- 3) je třeba s materiálem pracovat vždy s ohledem na specifika daného prostředí a zejména specifika konkrétní situace, která vyžaduje individuální přístup – nelze jej brát jako mechanický návod, jediný správný a ani jako konečný výčet postupů v případech výskytu rizikového chování;
- 4) materiál předpokládá, že s ním budou pracovat kvalifikovaní pedagogičtí pracovníci, proto má spíše podpůrný charakter – nejedná se o jednoznačný a jedinečný návod;
- 5) materiál si klade za cíl být pružným, tudíž se předpokládá průběžné doplňování dalších témat z oblasti rizikového chování, stejně tak je otevřený vašim připomínkám a námětům, které můžete směřovat na adresu doporuceni@msmt.cz – následně se jimi budou zabývat pracovníci úseku prevence.

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních

Hlava I Obecná ustanovení

Článek 1 Předmět úpravy

(1) Metodické doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů (dále jen „žák“) ve školách a školských zařízeních v souladu se Strategií prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy, Národní strategií protidrogové politiky, Strategií prevence kriminality – všechny strategie vždy na příslušná období, ust. § 29 odst. 1 a ust. § 30 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, ust. § 18 písm. c) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, Koncepci státní politiky pro oblast dětí a mládeže:

- a) vymezuje aktuální terminologii, která je v souladu s terminologií v zemích EU a začlenění prevence do školního vzdělávacího programu a školního řádu,
- b) popisuje jednotlivé instituce v systému prevence a úlohu pedagogického pracovníka,
- c) definuje Minimální preventivní program (u subjektů, které žádají o dotaci, Minimální preventivní program – dále jen Minimální preventivní program),
- d) doporučuje postupy škol a školských zařízení (dále jen „školy“) při výskytu vybraných rizikových forem chování dětí a mládeže (viz příloha č. 1 – 14).

(2) Primární prevence rizikového chování u žáků v působnosti MŠMT se zaměřuje prioritně na předcházení rozvoje rizik, které směřují zejména k následujícím rizikovým projevům v chování žáků:

- a) agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimedii, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie
- b) záškoláctví,
- c) závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling
- d) rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevence úrazů
- e) spektrum poruch příjmu potravy,
- f) negativní působení sekt,
- g) sexuální rizikové chování,

(3) Aktivity škol jsou cíleně směřovány k prokazatelně efektivní specifické primární prevenci a eliminaci aktivit z oblasti neefektivní primární prevence. K rozpoznání a zajištění pomoci včasné intervence nebo krizové intervence zejména v případech:

traumatických zážitků- domácího násilí, šikanování, násilného chování, týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání, ohrožování výchovy dítěte, experimentování s návykovými látkami (legální a nelegální návykové látky), rizikových stravovacích návyků vedoucích k poruchám příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie).

(4) Toto metodické doporučení je určeno pro právnické osoby vykonávající činnost škol a školských zařízení zřizovaných MŠMT. Doporučováno je k využití i ostatním školám zapsaným do školského rejstříku a poskytovatelům služeb souvisejících se vzděláváním a výchovou. Součástí Metodického doporučení je praktický návod pro školy „Co dělat když“, který obsahuje velice detailní a přitom praktické doporučení ředitelům škol a školním metodikům prevence, jak se zachovat při výskytu určitého rizikového chování ve školách.

Článek 2

Vymezení základních pojmů

(1) Základním principem primární prevence rizikového chování u žáků je výchova k předcházení a minimalizaci rizikových projevů chování, ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji pozitivního sociálního chování a rozvoji psychosociálních dovedností a zvládání zátěžových situací osobnosti. Jedná se o oblast zabývající se prevencí v oblastech uvedených v Čl. 1 odst. 2 s cílem zabránit výskytu rizikového chování v daných oblastech, nebo co nejvíce omezit škody působené jejich výskytem mezi žáky.

(2) Specifická primární prevence – aktivity a programy, které jsou zaměřeny specificky na předcházení a omezování výskytu jednotlivých forem rizikového chování žáků. Jedná se o:

- a) všeobecnou prevenci, která je zaměřena na širší populaci, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému nebo rizika,
- b) selektivní prevenci, která je zaměřena na žáky, u nichž lze předpokládat zvýšený výskyt rizikového chování,
- c) indikovanou prevenci, která je zaměřena na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování, problematických vztahů v rodině, ve škole nebo s vrstevníky.

(3) Nespecifická primární prevence – veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání. Tento typ prevence je významný v kontextu aplikace různých efektivních a vyhodnotitelných specifických programů.

(4) Efektivní primární prevence – kontinuální a komplexní programy, interaktivní programy v menších skupinách, vytváření dobrého klimatu ve třídě a skupině, především programy pomáhající odolávat žákům sociálnímu tlaku zaměřené na zkvalitnění komunikace, osvojování a rozvoj sociálně emočních dovedností a kompetencí, konstruktivní zvládání

konfliktů a zátěžových situací, odmítání legálních a nelegálních návykových látek, zvyšování zdravého sebevědomí a sebehodnocení, posilování odvahy, stanovování realistických cílů, zvládnání úzkosti a stresu apod. Principy efektivní a vyhodnotitelné prevence jsou založeny na soustavnosti a dlouhodobosti, aktivitě, přiměřenosti, názornosti, uvědomělosti.

(5) Neúčinná primární prevence:

- a) zastrašování a triviální přístup: „prostě řekni ne“, citové apely, pouhé předávání informací, samostatně realizované jednorázové akce, potlačování diskuse, stigmatizování a znevažování osobních postojů žáka/studenta, přednášky, pouhé sledování filmu, besedy s bývalými uživateli (ex-usery) na základních školách, nezapojení žáků/studentů do aktivit a nerespektování jejich názorů, politiku nulové tolerance na škole a testování žáků jako náhražku za kontinuální primární prevenci.
- b) hromadné kulturní či sportovní aktivity nebo návštěva historických a kulturních památek, by měly být pouze doplňkem, na který by měla vždy navazovat diskuse v malých skupinkách.

(6) Minimální preventivní program – konkrétní dokument školy zaměřený zejména na výchovu a vzdělávání žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a emočně sociální rozvoj a komunikační dovednosti. Minimální preventivní program je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce s žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci nezletilých žáků školy. Minimální preventivní program je zpracováván na jeden školní rok školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce, je vyhodnocován průběžně a na závěr školního roku je hodnocena kvalita a efektivita zvolených strategií primární prevence. Dané hodnocení je součástí výroční zprávy o činnosti školy.¹

(7) Školní preventivní strategie je dlouhodobým preventivním programem pro školy a školská zařízení. Je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu, popř. přílohou dosud platných osnov a učebních plánů. Vychází z omezených časových, personálních a finančních investic se zaměřením na nejvyšší efektivitu, jasně definuje dlouhodobé a krátkodobé cíle, je naplánována tak, aby mohla být řádně uskutečňována. Přizpůsobuje se kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje rozdíly ve školním prostředí. Oddaluje, brání nebo snižuje výskyt rizikových forem chování, zvyšuje schopnost žáků a studentů činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí. Má dlouhotrvající výsledky, pojmenovává problémy z oblasti rizikových forem chování. Pomáhá zejména těm jedincům, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minoritám, cizincům, pacientům či dětem) při zajištění jejich lidských práv a povinností. Podporuje zdravý životní styl, tj. harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chutí do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity). Poskytuje podněty ke zpracování Minimálního preventivního programu.

---

¹Ust. § 12 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

(8) Nové metodické doporučení reflektuje aktuální terminologii – rizikové chování. Pojem sociálně patologické jevy je pojmem sociologickým a postihuje fatální jevy ve společnosti (alkoholismus, krádeže, vraždy apod.), k nimž mimo jiné také musí směřovat opatření primární prevence. Nicméně ve školním prostředí pedagogové pracují s rizikovým chováním, vůči němuž zaujímají účinná primárně preventivní opatření s cílem minimalizace projevů i rizik takového chování a případně je diagnostikují a následně přijímají efektivní opatření.

Hlava II

System primární prevence rizikového chování

Článek 3

System organizace a řízení primární prevence rizikového chování u žáků

(1) **MŠMT**

- a) v návaznosti na schválené vládní dokumenty z oblasti primární prevence rizikového chování u žáků zpracovává příslušný koncepční materiál resortu na dané období - akční plán, metodicky podporuje a koordinuje problematiku primární prevence,
- b) vytváří podmínky pro realizaci resortního systému prevence na národní úrovni v oblasti metodické a legislativní,
- c) každoročně vyčleňuje resortní finanční prostředky na specifickou primární prevenci rizikového chování, podílí se na certifikačním procesu a podporuje zejména kvalitní certifikované programy,
- d) vytváří internetový informační komunikační systém odborně garantovaný MŠMT,
- e) rozvíjí spolupráci v oblasti primární prevence na horizontální (meziresortní úrovni), má zřízen poradní orgán Výbor pro koordinaci primární prevence; na vertikální úrovni má zřízen Výbor krajských školských koordinátorů prevence, dále spolupracuje s nadresortními orgány zejména s Úřadem vlády, Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky a Republikovým výborem pro prevenci kriminality Ministerstva vnitra,
- f) dále spolupracuje s odbornou veřejností – nestátním neziskovým sektorem, pedagogickými fakultami, odbornými fakultami VŠ ČR (zejména Centrem adiktologie 1. LF Psychiatrické kliniky UK Praha), Asociací krajských školských koordinátorů prevence, pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče a dalšími subjekty a institucemi primární prevencí se zabývajícími,
- g) koordinuje resortní činnost a spolupracuje s přímo řízenými organizacemi, jakými jsou Výzkumný ústav pedagogický, Institut pedagogicko-psychologického poradenství, Národní institut pro další vzdělávání a Národní institut dětí a mládeže, v oblasti primární prevence a efektivně využívá jejich odborného potenciálu v oblasti metodické, vzdělávací, výzkumné, v oblasti kontrolní využívá odborný potenciál České školní inspekce,
- h) metodicky podporuje krajské školské koordinátory prevence a rozvíjí spolupráci v krajích.

(2) **Krajský úřad – zahrnuje krajské úřady i Magistrát hl. m. Prahy** (dále jen „KÚ“)

- a) koordinuje činnosti jednotlivých institucí systému prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy na krajské úrovni a zajišťuje naplňování úkolů a záměrů

- obsažených ve Strategii prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy,
- b) v rámci organizační struktury krajského úřadu pověřuje vhodného pracovníka funkcí "krajského školského koordinátora prevence"
  - c) vytváří podmínky pro realizaci Minimálních preventivních programů ve školách svého regionu a věcně kontroluje jejich plnění
  - d) zabezpečuje funkční systém vzdělávání pedagogických a dalších pracovníků školství na úrovni kraje, zaměřený na zvyšování jejich odborné způsobilosti pro činnost v oblasti prevence,
  - e) zařazuje do dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji témata týkající se zejména specifické ale i nespecifické primární prevence,
  - f) v rámci koncepce školské politiky a své pravomoci zřizuje pedagogicko-psychologické poradny² (dále jen PPP), zajišťuje financování metodiků prevence PPP.

Krajskému úřadu se doporučuje každoročně vyčleňovat z jeho rozpočtu finanční prostředky určené výhradně na specifickou primární prevenci a rozlišit při statistických sběrech dat aktivity specifické prevence všech návykových látek (alkohol, tabák a nelegální drogy) a prevence dalšího rizikového chování.

(3) Krajský školský koordinátor prevence

- a) za účelem koordinace činností realizovaných v rámci krajské koncepce prevence spolupracuje především s krajským protidrogovým koordinátorem, koordinátorem romské problematiky a krajským manažerem prevence kriminality, pracovníky OSPOD a odboru zdravotnictví KÚ; spolu s nimi a s dalšími subjekty podílejícími se na prevenci v rámci kraje se aktivně účastní vytváření a zdokonalování krajské koncepce prevence nebo krajské strategie na příslušné období, prosazuje přitom naplňování úkolů a záměrů obsažených ve Strategii MŠMT a Akčním plánu realizace strategie prevence rizikového chování,
- b) monitoruje situaci ve školách v regionu z hlediska podmínek pro realizaci Minimálních preventivních programů a navazujících aktivit v oblasti prevence,
- c) metodicky vede a spolupracuje s metodiky prevence v pedagogicko-psychologických poradnách zřizovaných krajem při koordinaci preventivních aktivit škol v rámci kraje a participuje na zajišťování pracovních porad (seminářů) pro školní metodiky prevence, kteří ve školách v kraji působí, spolupracuje a metodicky podporuje školská zařízení zřizovaná krajem,
- d) shromažďuje informace o realizaci Minimálních preventivních programů a o realizaci dalších preventivních, kontrolních a represivních opatření v oblasti rizikového chování ve školách a školských zařízeních na území kraje;
- e) provádí kontrolu naplňování Minimálních preventivních programů a připravuje jejich vyhodnocení, využívá získané informace pro návrhy inovací v krajské koncepci a programu prevence a prostřednictvím Rady kraje předkládá souhrnné informace MŠMT,

---

²Ust. § 35 odst. 2 písm. j) zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) a § 116 zákona č. 561/2004 Sb., předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů).

- f) sumarizuje návrh na financování Minimálních preventivních programů a dalších aktivit v oblasti prevence ze státních zdrojů,
- g) vytváří závěrečnou kvalitativní a kvantitativní zprávu za oblast prevence rizikového chování v rámci kraje, ve spolupráci s krajským protidrogovým koordinátorem, zprávu zasílá každoročně na MŠMT,
- h) je členem Výboru krajských školských koordinátorů.

(4) Metodik prevence v pedagogicko-psychologické Metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně (dále PPP)

- a) zajišťuje za PPP specifickou prevenci rizikového chování a realizaci preventivních opatření v oblasti územní působnosti vymezené krajským úřadem podle odstavce (2),
- b) zajišťuje koordinaci a metodickou podporu školních metodiků prevence³, organizuje pro ně pravidelné pracovní porady (semináře) a poskytuje jim individuální odborné konzultace,
- c) na žádost školy a školského zařízení pomáhá ve spolupráci se školním metodikem prevence a dalšími pedagogickými pracovníky řešit aktuální problémy související s výskytem rizikového chování,
- d) udržuje pravidelný kontakt se všemi institucemi, organizacemi a subjekty, které se v kraji v prevenci angažují,
- e) spolupracuje s krajským školským koordinátorem prevence zejména při vypracovávání podkladů pro výroční zprávy či jiná hodnocení a při stanovování priorit v koncepci preventivní práce ve školství na úrovni kraje,
- f) pečuje o svůj odborný rozvoj formou dalšího vzdělávání v problematice specifické prevence,
- g) minimální rozsah činnosti metodika prevence v PPP je 0,5 úvazku, doporučený rozsah činnosti je plný úvazek⁴.
- h) má VŠ vzdělání.

(5) Ředitel školy a školského zařízení

Je přímo zodpovědný za prevenci a za řešení zjištěných projevů rizikových forem chování. Vytváří podmínky pro předcházení rozvoje rizikového chování zejména

- a) zabezpečením poskytování poradenských služeb ve škole se zaměřením na primární prevenci rizikového chování, koordinací tvorby, kontrolou realizace a pravidelným vyhodnocováním Minimálního preventivního programu školy⁵,
- b) zapracováním do školního řádu a vnitřního řádu řešením aktuálních problémů souvisejících s výskytem rizikového chování ve škole⁶,

³Ust. § 5 odst. 3 písm. e) vyhlášky Č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

⁴Ust. § 5 odst. 3 písm. e) vyhlášky Č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

⁵Ust. § 18 písm. c) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, § 5 odst. 3 a § 29 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

⁶Ust. § 7 odst. 2 písm. b) vyhlášky Č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

- c) jmenováním školního metodika prevence, pedagogického pracovníka, který má pro výkon této činnosti odborné předpoklady, kvalifikaci, případně mu zajistí podmínky ke studiu k nezbytnému výkonu specializovaných činností v oblasti prevence rizikového chování⁷,
- d) pro systematické další vzdělávání školního metodika v oblasti specifické primární prevence⁸ a pro činnost školního metodika s žáky a zákonnými zástupci nezletilých žáků ve škole,
- e) podporou týmové spolupráce školního metodika, výchovného poradce, školního psychologa/školního speciálního pedagoga, třídních učitelů a dalších pedagogických pracovníků školy při přípravě, realizaci a vyhodnocování Preventivního programu⁹,
- f) spoluprací s metodikem prevence v PPP a s krajským školským koordinátorem prevence,
- g) podporou aktivit příslušného obecního úřadu zaměřených na rozvoj zdravého životního stylu,
- h) monitorováním a vyhodnocováním realizace Preventivního programu a realizace dalších opatření, ve školním řádu a vnitřním řádu musí být popsána kontrolní a sankční opatření v oblasti rizikového chování ve škole.

(6) Školní metodik prevence

Standardní činnosti školního metodika prevence jsou vymezeny příslušným právním předpisem.¹⁰ Standardní činnosti školního metodika prevence

Metodické a koordinační činnosti

- 1) Koordinace tvorby a kontrola realizace preventivního programu školy.
- 2) Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších sociálně patologických jevů.
- 3) Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů (vyhledávání problémových projevů chování, preventivní práce s třídními kolektivy apod.).
- 4) Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- 5) Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto

⁷Ust. § 7 odst. 1 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, § 9 odst. 1 písm. c) a odst. 2 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.

⁸Ust. § 24 odst. 3 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

⁹ § 7 odst. 1 vyhlášky Č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰příloha č. 3/II vyhlášky Č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

procesu je prevence rasizmu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti.

- 6) Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence sociálně patologických jevů, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s odbornými pracovišti (poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými, a dalšími zařízeními a institucemi), které působí v oblasti prevence sociálně patologických jevů.
- 7) Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu sociálně patologických jevů.
- 8) Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence sociálně patologických jevů v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- 9) Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnosti

- 1) Zajišťování a předávání odborných informací o problematice sociálně patologických jevů, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.
- 2) Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
- 3) Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence sociálně patologických jevů (orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče, poradny, zdravotnická zařízení, Policie ČR, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, centra krizové intervence a další zařízení, instituce i jednotliví odborníci).

Poradenské činnosti

- 1) Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy sociálně patologického chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli).
- 2) Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj sociálně patologických jevů ve škole.
- 3) Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

(7) **Třídní učitel** (ve vztahu k primární prevenci):

- a) spolupracuje se školním metodikem prevence při zachycování varovných signálů¹¹, podílí se na realizaci Preventivního programu a na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě,
- b) motivuje k vytvoření vnitřních pravidel třídy, která jsou v souladu se školním řádem, a dbá na jejich důsledné dodržování (vytváření otevřené bezpečné atmosféry a pozitivního sociálního klimatu ve třídě); podporuje rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi žáky třídy,
- c) zprostředkovává komunikaci s ostatními členy pedagogického sboru a je garantem spolupráce školy se zákonnými zástupci nezletilých žáků třídy,
- d) získává a udržuje si přehled o osobnostních zvláštностech žáků třídy a o jejich rodinném zázemí.

Článek 4

Začlenění primární prevence rizikového chování u žáků do školních vzdělávacích programů

(1) Do školního vzdělávacího programu vydaného ředitelem školy¹² je začleněna problematika prevence rizikového chování u dětí, v případě, není-li vydán rámcový vzdělávací program¹³, je tato problematika začleněna do osnov tak, aby se prevence rizikového chování u žáků stala přirozenou součástí školních osnov a výuky jednotlivých předmětů a nebyla pojmána jako nadstandardní aktivita škol.

(2) Každý pedagogický pracovník dbá, aby uplatňovaná prevence rizikového chování u žáků podle odstavce 1 byla prováděna komplexně, tj. ve všech oblastech školního prostředí a života, jichž se prevence rizikového chování u žáků dotýká:

- a) Psychosociální dovednosti (soběstačnost, autonomie, důstojnost, seberealizace, spokojenost v rodinných, přátelských a dalších mezilidských vztazích, sociální a kulturní integrovanost, tvořivost, schopnost milovat, pracovat a žít v souladu s rozmanitou kulturou a světem).
- b) Existence (pečuji o sebe, o svůj zevnějšek, volím mezi zdravým a nezdravým způsobem života, jsem nezávislý a mám představu o své budoucnosti, věřím v budoucnost, vnímám, že život má smysl).
- c) Sounáležitost (vnímám se jako součást životního prostředí a Země, cítím se bezpečně ve škole, ve městě, jsem oceňován a ostatní si mě váží, mám kamarády a vážím si jich, umím se o sebe postarat a přijímat zdravotní/sociální pomoc a služby).
- d) Adaptabilita (dávám pozor na sebe a svůj zevnějšek, jsem žák, účastním se sportovních a rekreačních aktivit, setkávám se s lidmi a trávím s nimi volný čas,

---

¹¹příloha č. 3/II vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – poradenské činnosti odst. 2.

¹²ust. § 5 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

¹³ust. § 5 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

plánuji si volbu profese nebo zaměstnání, řeším s odvahou své problémy, mám právní povědomí).

(3) Minimální preventivní program

- a) je preventivním programem školy a školského zařízení,
- b) je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu, popř. upravovaného přílohou,
- c) vychází z omezených časových, personálních a finančních investic se zaměřením na nejvyšší efektivitu,
- d) jasně definuje dlouhodobé, střednědobé a krátkodobé cíle,
- e) je naplánován tak, aby byl realizovatelným,
- f) je přizpůsobován kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje specifika ve školním prostředí,
- g) oddaluje nebo snižuje výskyt rizikového chování,
- h) zvyšuje schopnost žáků a studentů činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí,
- i) má dlouhotrvající vliv na změnu chování,
- j) pojmenovává problémy z oblasti rizikového chování dle čl. 1, odst. 1 a případně další rizikové projevy chování,
- k) pomáhá zejména těm jedincům, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minoritám, cizincům, dětem a žákům zdravotně či sociálně znevýhodněným) při ochraně jejich lidských práv,
- l) podporuje zdravý životní styl a usiluje o předávání vyvážených informací a dovedností.

Článek 5

Minimální preventivní program školy, školského zařízení (dále jen škola)

(1) Na tvorbě a realizaci Preventivního programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci školy. Koordinace tvorby a kontrola realizace patří ke standardním činnostem školního metodika prevence, při tvorbě a vyhodnocování Preventivního programu školní metodik prevence dle potřeby spolupracuje s metodikem prevence v PPP¹⁴.

(2) Škola vždy zpracovává Minimální preventivní program (v případě programu realizovaného externím subjektem doporučení viz Příloha 1.), který podléhá kontrole České školní inspekce. K zahájení nebo rozvinutí prioritních preventivních projektů realizovaných jako součást Preventivního programu nebo k zabezpečení Preventivního programu může škola využít dotačního řízení v rámci prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti resortu MŠMT nebo krajů na daný rok.

---

¹⁴příloha č. 1 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – informační a metodická činnost odst. 8.

Článek 6

Odměňování školního metodika prevence a metodika prevence v PPP

(1) Pedagogickému pracovníkovi, který vedle přímé pedagogické činnosti vykonává také specializované činnosti¹⁵, k jejichž výkonu jsou nezbytné další kvalifikační předpoklady, se poskytuje příplatek ve výši 1.000 až 2.000 Kč měsíčně podle ust. §133 Zákoníku práce.¹⁶

(2) Nezbytnými dalšími kvalifikačními předpoklady dle odstavce 1 se rozumí studium k výkonu specializovaných činností v délce trvání nejméně 250 vyučovacích hodin ukončené obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí (program zahrnuje 250 hodin přímé i nepřímé výuky, včetně stáží na odborných pracovištích poskytujících poradenskou, intervenční a léčebnou pomoc – *dle Standardů pro udělování akreditací DVPP*). Studium k výkonu specializovaných činností stanoví ust. § 9 vyhlášky MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.

(3) S přihlédnutím k náročnosti a odbornému zaměření činnosti školního metodika prevence není vhodné slučovat jeho funkci s funkcí výchovného poradce.

Hlava III

Závěrečná ustanovení

Článek 7

Zrušovací ustanovení

Zrušuje se Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže č. j.: 20 006/2007-51.

Článek 8

Účinnost

Metodické doporučení nabývá účinnosti dnem 1.11.2010.

Ing. Ladislav Němec
náměstek ministra

---

¹⁵Ust. § 9 odst. 1 písm. c) a odst. 2 vyhlášky č. 317/2005 o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.

¹⁶Ust. § 133 zákona 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha 1.

Volba partnera při realizaci Minimálního preventivního programu

Praktický návod pro školy – Jak vhodně zvolit Minimální preventivní program.

Za výběr externího partnera (NNO, PPP, SVP apod.), který pomáhá na škole realizovat Minimální preventivní program, vždy zodpovídá ředitel školy. Proto by měl vybírat zodpovědně.

Jak postupovat, jestliže externí organizace -

- 1) Má program certifikovaný MŠMT nebo Úřadem vlády (u programů zaměřených na primární prevenci uživatelů návykových látek)
  - Pokud má program organizace certifikát odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence uživatelů návykových látek, lze předpokládat, že takovýto program je to efektivní pro vaši školu. V tomto případě již další znaky dobrého programu nemusíte číst, protože certifikovaný program je všechny naplňuje.
- 2) Nemá program certifikovaný, zaměřte svou pozornost na to, do jaké míry a v jaké kvalitě organizace nabízí:
  - a) Komplexní informace o programu (jak a co + časový rozpis) předem.
    - a. Organizace je schopná vám předem poskytnout informace o tom, jak bude program ve vaší škole probíhat. Kolik obsahuje hodin, jaké témata se v jednotlivých částech probírají, kdo bude program lektorovat atd.
  - b) Schopnost pružně reagovat a připravit program tak, aby co nejlépe vystihnul potřeby školy
    - a. Znakem kvalitního programu je také to, že dokáže pružně reagovat na potřeby školy, ba dokonce, jednotlivých třídních kolektivů a témata i délku programu tomu přizpůsobit.
  - c) Přizpůsobení věku cílové skupiny
    - a. Stejně tak by měl být program primární prevence přizpůsobený cílové skupině, jinak vypadá práce s dětmi na ZŠ, jinak na SŠ. Kvalitní organizace by vás měla informovat o tom, pro jakou cílovou skupinu jsou jejich programy připravené, ideální je, pokud má varianty programu pro různé věkové skupiny.
  - d) Přítomnost pedagoga na programu – program nemá co skrývat
    - a. Škola má po celou dobu vyučování zodpovědnost za své žáky. Pedagog musí být vždy přítomen na programu. Mimo jiné jenom tak můžete ověřit kvalitu programu. Pokud by organizace vyžadovala nepřítomnost pedagoga na hodině a odůvodňovala to

tím, že děti se před pedagogem budou stydět a nebudou mít tendence se otevřít – je to znak neprofesionality.

- e) Proškolení lektorů
  - a. Organizace je schopná doložit doklady o vzdělání lektorů, kteří mají pravidelnou supervizi.
- f) Akreditace neznamená kvalitní program pro práci s žáky
  - a. POZOR! Akreditace se uděluje pouze pro programy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. To, co zažijete na akreditovaném programu, nemusí být to stejné, co bude organizace řešit v rámci práci s dětmi. Akreditace = program pro dospělé, Certifikace = program pro děti.
- g) Organizace je schopna poskytnout podporu a informace i pedagogům
  - a. Organizace nabízí nejen krátkodobé akce s dětmi, ale kontinuálně pracuje i s pedagogy školy a metodicky je vede při realizaci Preventivního programu.
- h) Financování organizace je průhledné, zdroje financování jsou důvěryhodné.
  - a. Organizace zřetelně deklaruje, z jakých zdrojů je její aktivita podporována.
  - b. Programy, které jsou nabízeny zdarma, musejí mít svého donora. Zajímejte se, kdo za financováním programu skutečně stojí.
- i) Program není organizován hromadně (přednášky v tělocvičnách apod.) (maximálně 30 dětí, nebo max. 1 třída)
  - a. Hromadné předávání informací v rámci krátkodobých aktivit, jednorázových přednášek a besed se ukázalo jako neefektivní.
- j) Program nabízí jasné a vyvážené informace – ne zastrašování, sliby, zavádějící informace, zakazování.
- k) Program je realizátorem evaluován, škola je seznamována se zpětnou vazbou realizace programu.

Přílohy Metodického doporučení MŠMT č.j.: 21291/2010-28 k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže naleznete v níže uvedených souborech zveřejněných na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR:

- [Priloha_1-Navykove_latky.rtf](#)
- [Priloha_2-Rizikove_chovani_v_doprave.doc](#)
- [Priloha_3-poruchy_prijmu_potravy.doc](#)
- [Priloha_4-Alkohol.doc](#)
- [Priloha_5-Syndrom_CAN.doc](#)
- [Priloha_6-Skolni_sikanovani.doc](#)
- [Priloha_7-Kybersikana.doc](#)
- [Priloha_8-Homofobie.doc](#)
- [Priloha_9-Extremismus_rasismus_xenofobie_antisemitismus.doc](#)
- [Priloha_10-Vandalismus.doc](#)
- [Priloha_11-Zaskolactvi.doc](#)
- [Priloha_12-Kradeze.doc](#)
- [Priloha_13-Tabak.doc](#)

Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem v rámci řešení rizikového chování žáků

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy doporučuje při využití Individuálního výchovného programu následující jednotný postup při řešení rizikového chování žáků:

Čl. I

Individuální výchovný program

Individuální výchovný program (dále jen IVýP) je **forma spolupráce mezi školou, žákem, zákonným zástupcem**, případně další zúčastněnou stranou, při řešení rizikového chování žáka. Cílem IVýP je odstranit rizikové chování žáka a předejít tak důsledkům z tohoto chování vycházejícím.

Při řešení problému se škola obrací k zákonnému zástupci žáka jako k partnerovi, s nímž pracuje na dosažení stejného cíle – odstranění rizikového chování žáka. Soustředěný a jednotný tlak obou důležitých institucí (školy a rodiny) na žáka zvyšuje pravděpodobnost úspěchu.

V mnohých případech výskytu rizikového chování se často stává, že zákonný zástupce žáka si je vědom rizikového chování svého dítěte, ale sám nemá potřebné kompetence k řešení situace. Tlak školy na úpravu chování žáka je pro něj zdrojem frustrace, kterou se může snažit zmírnit např. odmítavým postojem ke škole nebo vyhýbáním se společné komunikaci se školou. IVýP nabízí **prostor pro vzájemný dialog a možnost vyhledat a nastavit vhodnou podporu** pro žáka/zákonného zástupce k získání potřebných kompetencí směřujících k odstranění rizikového chování.

Praxe v rámci pokusného ověřování IVýP ukázala, že mnohé rodiny, které byly původně školou označeny jako spíše nespolupracující až ofenzivní, se v průběhu spolupráce ukázaly jako přístupné, ale spíše bezradné a potřebující podporu. Užší spolupráce v podpůrném, ale pevně ohraničeném prostředí, od sebe oddělí rodiny bezradné od rodin, které spolupráci skutečně odmítají. **Pokud ani přes veškerou podporu nedojde k odstranění rizikového chování žáka** (a to z důvodu, že žák není schopen za dané podpory na svém chování pracovat či jedna/více stran není schopna danou podporu v potřebné míře poskytovat), **je rodina indikována pro spolupráci s další stranou**, která má k řešení dané situace potřebné nástroje (odborné či právně vymahatelné).

Čím IVýP je:

- IVýP je nástrojem spolupráce a komunikace.
- Cílem IVýP je pojmenování problému, označení slabých míst a vyhledání vhodné podpory.
- IVýP vybízí všechny zúčastněné strany k přijetí určitého dílu zodpovědnosti na vzniku/pokračování rizikového chování žáka a na závazku při jeho řešení.
- Spolupráce formou IVýP je pro všechny zúčastněné dobrovolná. Odmítnutí či odstoupení od spolupráce formou IVýP však škole nezabraňuje využití těch opatření, která odpovídají závažnosti rizikového chování žáka.

- Spolupráce prostřednictvím IVýP a její dokumentace je pro školu uceleným přehledem o využití různých možností podpory žáka/zákonných zástupců a usnadňuje tak indikaci rodiny pro její případné předání k represivnímu řešení rizikového chování (postoupení případu další straně).
- IVýP škole poskytuje nástroj strukturovaného jednotného postupu řešení rizikového chování.

Čím IVýP není:

- IVýP není fungující nástroj sám o sobě, jeho účinnost je podmíněna angažovaností a kompetencemi všech zúčastněných stran.
- Sestavení, podpis a naplňování IVýP není právně vymahatelné. Nelze žádnou ze zúčastněných stran k této formě spolupráce nutit.
- IVýP nestaví žádnou ze zúčastněných stran do role arbitra, neslouží k označování viníků.
- IVýP nevytváří prostor pro monolog.
- IVýP není nástrojem represe, není vytvářen za trest, byť jeho nezbytnou součástí jsou definovaná opatření, kterých bude užito při neodstranění rizikového chování.
- Práce formou IVýP není jednorázovou akcí, která spočívá pouze v sestavení a popisu programu, ale dlouhodobější spoluprací mezi školou, rodinou, případně další stranou.

Spolupráce mezi školou a rodinou prostřednictvím IVýP zajišťuje vyvážení určitého tlaku a potřebné podpory žákovi a zákonnému zástupci za účelem dosažení požadované změny. V součinnosti s tímto jsou využívány postupy, které vytvářejí kolem rodiny pevně vymezený rámec prostřednictvím definování a uplatňování kontrolních mechanismů, kázeňských a jiných opatření a odkazování na obecně definované povinnosti zákonného zástupce a žáka. Na druhé straně by měl být rodině poskytován určitý prostor pro učinění potřebné změny s ohledem na potřebu získání určitých potřebných kompetencí, rodina by měla být k této změně provázena a pozitivně motivována. Na základě specifik daného případu je však někdy nutné přiklonit se spíše k postupům vyvíjejícím tlak na rodinu, jindy spíše k postupům podpurným, nikdy by se však forma práce s rodinou neměla přesunout k pouhé represí.

Spolupráce se žákem a jeho zákonným zástupcem prostřednictvím IVýP je jedním ze stupňů strukturovaného postupu **řešení rizikového chování žáka v rámci školy**. Jednotlivé stupně přehledně představuje tabulka č. 1.

Tabulka č. 1 – Řešení rizikového chování žáka v rámci školy

Stupeň	Forma spolupráce	Popis spolupráce	Specifika spolupráce
1.	<i>Pohovor se žákem</i>	Rizikové chování žáka je řešeno pouze v rámci školy mezi pedagogickým pracovníkem školy a žákem.	K dosažení žádoucí změny se škola opírá zejména o motivovanost žáka a jeho kompetence. Míra kontroly a tlaku na změnu jsou mírné. Spolupráce na bázi domluvy.
2.	<i>Jednání se žákem a zákonným zástupcem</i>	Rizikové chování žáka je řešeno v rámci školy mezi pedagogickým pracovníkem školy, žákem a jeho zákonným zástupcem.	K dosažení žádoucí změny se škola opírá o motivovanost a kompetence zákonných zástupců žáka, s jejichž pomocí vytváří kolem žáka pevně ohraničený prostor. Dochází ke zvýšení kontroly a tlaku na změnu, žákova autonomie začíná být omezována. Spolupráce na bázi domluvy.
3.	<i>Individuální výchovný program</i>	Prostřednictvím IVýP se jednotlivé strany zavazují k plnění stanovených úkolů. Dokument dále obsahuje konkrétně stanovená opatření , která budou naplněna, pokud ani za podpory všech zúčastněných stran nedojde k odstranění rizikového chování žáka (a to z důvodu, že žák není schopen za dané podpory na svém chování pracovat či jedna/více stran není schopna danou podporu v potřebné míře poskytovat).	Dochází ke zvýšení kontroly a tlaku na změnu , a to nejen v případě žáka, ale v určité míře u všech zúčastněných. Je zde předpoklad, že jedna či více zapojených stran není motivována k požadované změně či k poskytování potřebné podpory. Spolupráce na bázi závazku.
4.	<i>Postoupení případu další straně</i>	Škola aktuálně využila všech dostupných způsobů řešení rizikového chování žáka a možností podpory zákonných zástupců, případ je předán do kompetence další straně.	

System péče o žáka je zde představen v tzv. čisté podobě. V realitě ale může docházet k případům, kdy řešení rizikového chování od stupně č. 1 by bylo kontraproduktivní a je zapotřebí okamžitě přistoupit ke spolupráci se zákonným zástupcem, tedy k formě spolupráce na stupni č. 2 nebo č. 3. Dosažení stupně č. 4 nezamezuje vytvoření nového IVýP za přímé účasti nově zainteresované strany.

Čl. II

Využití Individuálního výchovného programu

Impulzem pro využití IVýP může být dosažení určité závažnosti rizikového chování žáka, v jehož důsledku **dochází k výraznému narušování procesu vzdělávání tohoto žáka, případně žáků ostatních.** Podnět může podat kdokoliv z potenciálně zapojených stran, to znamená pedagogický pracovník školy, zákonný zástupce žáka, žák či další zainteresovaná strana mimo školu (orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), pedagogicko-psychologická

poradna (PPP), středisko výchovné péče (SVP), pediatr,...). **Není k tomu zapotřebí doporučení školského poradenského zařízení nebo jiného odborníka.**

Postoupení případu další straně nezabraňuje škole přistoupit k využití IVýP, které bude korespondovat s nově vzniklou situací. Je potom vhodné ke spolupráci přizvat i zástupce nově angažující se instituce.

S IVýP lze pracovat v případech, kdy chceme předejít **uplatnění některého z kázeňských opatření**, ale lze s ním **pracovat i v případě žáků, u kterých v minulosti byla kázeňská opatření uplatněna**. IVýP najde také své využití v případě žáků, u kterých je v určitých oblastech rizikové chování řešeno, ale do procesu je zapojeno více stran (např. pedagogický pracovník školy, pracovník školského poradenského zařízení, pediatr, neurolog, ...). IVýP zde napomáhá k **udržení koordinace komplexnosti služeb** a jejich efektivnímu zacílení.

S přihlédnutím k individuálním možnostem žáka lze IVýP využít i pro práci se žáky se sníženou úrovní kognitivních schopností.

Prostřednictvím IVýP **by neměly být řešeny případy, které přesahují kompetence školy** (např. závislost žáka na návykových látkách, domácí násilí, týrání,...).

Čl. III

Personální zajištění

Pro personální obsazení IVýP může být využito několika **základních modelů**. Zůstává na rozhodnutí ředitele školy, který model (z níže uvedených nebo jiných variant) na základě zvážení všech vstupujících faktorů zvolí.

Vstupující faktory:

- velikost školy,
- velikost pedagogického sboru,
- úroveň proškolení pedagogických pracovníků v oblasti rizikového chování,
- přítomnost (výše úvazku) poradenských odborníků,
- míra výskytu rizikového chování žáků na škole.

Základní modely personálního obsazení systému péče o žáka včetně IVýP1:

¹ TU – třídní učitel
VP – výchovný poradce
ŠMP – školní metodik prevence
ŠPS – školní psycholog
ŠSPP – školní speciální pedagog

- **Model TU + ŠMP/VP:** Stupeň č. 1 (pohovor se žákem) naplňuje třídní učitel žáka. Stupeň č. 2 (jednání s žákem a zákonnými zástupci) a stupeň č. 3 (sestavení a podpis IVýP) spadá do kompetence výchovného poradce a/nebo školního metodika prevence.
- **Model ŠMP/VP:** Celý proces spadá do kompetence výchovného poradce a/nebo školního metodika prevence.
- **Model s využitím ŠPS/ŠSPP 1:** Celý proces spadá do kompetence školního psychologa/školního speciálního pedagoga.
- **Model s využitím ŠPS/ŠSPP 2:** Celý proces je v kompetenci ŠMP/VP a poradenští odborníci pracují se žákem/rodinou pouze v rámci jednoho ze stanovených úkolů v IVýP = pracují zejména jako podpora. Žák/zákonný zástupce se se ŠMP/VP setká po třech nebo šesti měsících (dle závažnosti problému) za účelem vyhodnocení IVýP.

² **Podpora pro žáka** – např. jednou týdně navštěvuje ŠPS/ŠSPP za účelem zvýšení reflexe svého agresivního chování;

Podpora pro zákonného zástupce – např. dvakrát do měsíce se setkává s ŠPS/ŠSPP v rámci získávání podpory pro stanovení a udržení hranic vůči svému dítěti.

V případě předpokladu náročnějšího průběhu setkání (zejména s některými typy zákonných zástupců – agresivní vystupování, ofenzivní postoj ke škole,...) se vedle standardně stanovených pedagogických pracovníků odpovědných za vedení jednání na daném stupni může společného setkání za školu účastnit více osob (např. ředitel školy nebo školní psycholog). **Skupina zástupců školy by neměla, pokud to není nezbytně nutné, ve velké míře převažovat nad skupinou členů rodiny.** Při jednání v rámci IVýP by měl být kladen důraz na atmosféru spolupráce, která by při převaze pedagogických pracovníků nad členy rodiny mohla být narušena.

Čl. IV

Příprava podmínek pro využití Individuálního výchovného programu

Principy IVýP by měly být **představeny** potenciálně **zajímavým institucím v lokalitě** (školská poradenská zařízení, neziskový sektor, pediatři, pracovníci OSPOD, Policie ČR,...). Služby těchto institucí lze využívat v rámci podpory pro žáka a zákonné zástupce (např. diagnostika obtíží žáka; konání poradenských skupin pro rodiče dětí s poruchou chování; ...), podpory pro pedagogické pracovníky (proškolení či poskytování konzultací v potřebných tématech; pomoc při sestavení krizových scénářů;...), zaštitění práce s rodinou z hlediska jejich kompetencí (např. OSPOD).

Principy IVýP by **měly být představeny především žákům a jejich zákonným zástupcům**, a to dříve, než se přistoupí k aplikaci těchto postupů. Zveřejnění strukturovaného a posléze jednotně naplňovaného postupu řešení rizikového chování žáků působí na mnohé žáky ve smyslu generální prevence (odstrašení). Jakou formou toto představení škola uskuteční je ponecháno na vedení školy (na rodičovských schůzkách, na webových stránkách školy, informačním letákem, atd.).

Doporučení k nastavení jednotnosti postupů v rámci IVýP:

- **vymezení kompetencí** jednotlivých pedagogických pracovníků v rámci řešení rizikového chování žáků (např. kdo zodpovídá za naplňování jednotlivých kroků),
- **stanovení standardů postupů**
  - co, kdy a jakým způsobem bude řešeno (např. stejný přestupek by měli dva různí pedagogičtí pracovníci řešit stejným způsobem),
  - vypracování krizových scénářů pro krizové situace (např. výrazně agresivní žák ve třídě – pro koho dojet, kam odeslat zbývající žáky, komu se může a komu se musí volat,...)

Čl. V

Postup při řešení rizikového chování žáka s využitím Individuálního výchovného programu

Pedagogický pracovník na základě vyhodnocení situace rozhodne, na kterém stupni řešení rizikového chování žáka bude zahájena spolupráce.

Následující kroky se vztahují zejména k práci s IVýP, ale lze se jimi řídit i v případě práce s žákem/zákonným zástupcem na stupni č. 1, na stupni č. 2.

Pedagogický pracovník školy se se žákem a zákonným zástupcem setká:

- na **úvodním setkání**, jehož výstupem je nastavení parametrů spolupráce (co bude řešeno, kdo a jak se na řešení problému bude podílet, časový harmonogram) prostřednictvím IVýP,
- na **kontrolních setkáních**, kde dochází k průběžnému vyhodnocování efektivity nastaveného IVýP,

- na **závěrečném setkání**, když byl program ukončen a jeho naplnění bylo celkově vyhodnoceno.

Četnost kontrolních setkání a jejich frekvence závisí na povaze každého konkrétního případu:

- na motivaci žáka/zákonných zástupců k dosažení změny a jejich kompetencích,
- zda je s žákem/zákonným zástupcem pracováno i jinde (školní psycholog, poradna, OSPOD),
- na časových možnostech zákonných zástupců, pedagogických a ostatních zainteresovaných pracovníků.

IVýP může být **nastaven na pololetí nebo na celý školní rok**. Nejpozději na konci školního roku by měl být každý IVýP uzavřen a vyhodnocen. Závěrečné setkání by mělo proběhnout osobně (neuzavírat po telefonu, atd.).

Základní podnětné kroky pro vedení úvodního setkání, získání podkladů pro IVýP:

1) pojmenování rizikového chování žáka

2) pojmenování dosavadních důsledků tohoto chování

- *může se jednat o zhoršení prospěchu, kázeňská opatření, ale i ztížená pozice v třídním kolektivu, ...*

3) hledání „slabých míst“, která by toto chování mohla podněcovat

- *může se jednat o kombinaci snadné ovlivnitelnosti žáka a přítomnosti tzv. „našeptávače“ ve třídě, který žáka dokáže podnítit k narušování výuky,*
- *je možné sem zařadit diagnózu žáka – např. ADHD,*
- *spadá sem i nedostatečná komunikace mezi školou a rodinou, která může dávat prostor k záškoláctví nebo podvádění – např. falšování podpisů,*

4) definování žádoucího chování

- *je nutné konkrétně pojmenovat, co se od žáka očekává; doporučuje se vyhýbat obecným frázím jako např. „Žák bude dodržovat školní řád a řádně plnit své školní povinnosti.“,*

5) motivování žáka/zákonných zástupců k žádoucímu chování

- *motivovat lze příslibem nějakých výhod, např. umožnění plnění nějakého prestižního úkolu ve třídě,*
- *motivací mnohdy může být zpětné získání své autonomie, která je často režimem IVýP omezena,*

6) stanovení úkolů

- *pokud to lze, úkoly je lepší definovat směrem k žádoucímu chování (co by se mělo dělat): „Žák bude ve škole 10 minut před prvním zvoněním“, než směrem od nežádoucího (co by se nemělo dělat): „Nebude chodit pozdě“,*
- *je nutné se vyvarovat nadměrné detailnosti, jako např.: „V případě, že žák úkolu neporozumí, přihlásí se a požádá o bližší vysvětlení, nebude na sebe upoutávat pozornost, což znamená nedělat grimasy, groteskní pohyby a pronášet nevhodné komentáře.“,*

7) stanovení potřebné podpory

- *podpora zákonným zástupcům ze strany školy, např. poskytnutí kontaktu/pomoc při zkontaktování poradenského zařízení/odborníka,*
- *podpora žákovi ze strany rodiny – pokud to situace umožňuje, tak si např. dočasně upravit pracovní dobu, aby mohl ráno zákonný zástupce dohlédnout na odchod žáka do školy, nebo vyhledání jiné osoby za tímto účelem,*

- podpora žákovi ze strany školy - žák se sklony k výbušnosti dostane např. možnost si v případě potřeby zažádat, aby mohl přestávky trávit mimo třídu, v klidném prostředí, aby si odpočinul,

8) stanovení frekvence a způsobu kontroly

- frekvence kontrolních setkání může být proměnlivá; v počátku spolupráce se doporučuje setkávat se s rodinou častěji a poté postupně frekvenci setkávání rozvolňovat,
- kontrola může probíhat formou osobních setkání nebo kombinací telefonické a emailové komunikace atd., a to podle specifik daného případu,

9) definování dalších postupů a případných opatření při nedosažení žádoucích změn

- může se jednat o kázeňská opatření, postoupení případu další straně – např. OSPOD, který má své další nástroje pro práci s rodinou; pokud už je rodina vedena na OSPOD a OSPOD je do IVýP zapojen, lze využít některých jeho opatření.

Veškeré výše uvedené kroky jsou uvedeny s ohledem na kompetence pedagogického pracovníka, který žáka a zákonného zástupce řešením rizikového chování provází. Pokud pedagogický pracovník vnímá, že k nastavení některého kroku jsou jeho kompetence nedostačující, prováže rodinu s odpovídajícím odborníkem. **Nejdůležitější ale je vést dialog s rodinou a k potřebným informacím se dopracovávat prostřednictvím rozhovoru.**

Efektivně nastavený IVýP by měl (zejména) žákovi poskytovat následující:

- informace – *Mám dostatek informací, abych rozuměl, co dělám špatně. Mám dostatek informací, abych rozuměl, co je správné.*
- aktivitu – *V procesu jsem aktivní, chápu své úkoly.*
- motivaci – *Změna je pro mne z daných důvodů výhodná.*
- podporu – *Vím, kdo a jak mi pomůže s tím, s čím si (prozatím) neumím pomoci.*
- kontrolu – *Vím kdo, kdy a jak bude sledovat moji aktivitu.*
- postih – *Pochopil jsem, že pokud nebudu dostatečně aktivní, nevyužiji řádně podpory, která mi je nabízena a nedojde ke změně mého chování, stane se následující.*

Základní podnětné kroky pro vedení kontrolního setkání v rámci IVýP:

- vyhodnocení míry změny v chování žáka směrem k žádoucímu chování,
- vyhodnocení účinnosti nastaveného způsobu práce,
- případné stanovení/přenasazení podpory.

Základní podnětné kroky pro vedení závěrečného setkání v rámci IVýP:

- shrnutí vývoje práce na odstranění rizikového chování,
- vyhodnocení aktuálního chování žáka směrem k žádoucímu chování,
- ukončení dosavadní spolupráce/domluva další spolupráce/předání případu další straně.

Čl. VI

Administrace Individuálního výchovného programu

Administrace IVýP je především nápomocným **průvodcem** celým procesem řešení rizikového chování žáka.

Vedení záznamů napomáhá:

- k udržení struktury jednotlivých setkání,
- ohraničení celého procesu řešení rizikového chování žáka,
- při získání zpětné vazby o změnách ve vývoji rizikového chování (úroveň změny),
- k získání přehledu postupů řešení rizikového chování konkrétního žáka (co vše bylo pro eliminaci rizikového chování žáka vykonáno).

K vytvoření záznamů o postupu řešení rizikového chování je k dispozici **skupina formulářů pro jednotlivá setkání** (úvodní, kontrolní, závěrečné), a to pro každý stupeň řešení rizikového chování žáka (jednání se žákem, jednání se žákem a zákonným zástupcem, sestavení a podpis Individuálního výchovného programu. Formuláře lze vyplňovat elektronicky či si je vytisknout a vypisovat ručně.

Formuláře lze z velké části vyplňovat formou zaškrťování předem nastavených kategorií, ale je také k dispozici volný prostor pro případný záznam vlastního textu. Rozhodnutí, kterou z forem upřednostní, je na administrátorovi. Samozřejmě existuje také možnost kombinace obojího (zaškrťování a posléze upřesnění záznamem vlastního textu). Po skončení setkání **každý z účastníků obdrží kopii záznamu o jednání.**

Postup při přestupu žáka na jinou školu

Dokumentace vztahující se jak k celému procesu řešení rizikového chování žáka, tak i samotný dokument Individuální výchovný program, **se stává součástí školní dokumentace a je uchovávána v souladu se zákonem č. 499/2004 Sb.**, o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. **Při přestupu žáka z jedné základní školy na druhou platí, že dokumentace zůstává uložena v původní základní škole.**

Skutečnost, že s žákem a jeho zákonným zástupcem byl uzavřen Individuální výchovný program, **nemusí být zaznamenána ve školní matrice.** Doporučuje se však tak **učinit v případech řešení závažnějších problémů rizikového chování žáka.** Záznamem v matrice se nové škole předává informace, že při řešení rizikového chování žáka bylo využito tohoto postupu (IVýP). Vlastní IVýP či související doklady však již od původní základní školy nezíská (musel by je nové škole následně poskytnout zákonný zástupce, který má k dispozici kopie záznamových formulářů, či může původní školu o vytvoření dalších kopií pro tento účel požádat).

Čl. VII

Účinnost

Toto metodické doporučení nabývá účinnosti dnem vyhlášení ve Věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Čl. VIII

Přílohy

Příloha č. 1 – [Záznam o jednání se žákem](#)

Příloha č. 2 – [Záznam o jednání se zákonným zástupcem](#)

Příloha č. 3 – [Individuální výchovný program](#)

Jindřich Fryč

I. náměstek ministra školství, mládeže a tělovýchovy

Informace pro odbory školství krajských úřadů, předškolní zařízení, školy a školská zařízení

Č. j.: 25 884/2003-24

V Praze 13. října 2003

Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané

1. Úvod

Informace o spolupráci škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže je opětovným připomenutím toho, že včasná prevence v oblasti sociálně patologických jevů je závažné téma, kterému musí být věnována pozornost. Prevence musí být prováděna systémově a kontinuálně, v optimálním případě se prevence a zdravý životní styl stávají přirozenou součástí života školy a školského zařízení. Mnoho aktivit využitelných pro osvojení si zdravého životního stylu a metodiky prevence nelze pouze vyčíst z manuálů, metodik a příruček. Je třeba se odborně vzdělávat v teoretické i praktické rovině této problematiky.

Spolupráce Policie ČR a resortu školství je realizována v rámci prevence sociálně patologických jevů a mnohdy i při řešení problémů vzniklých v souvislosti s těmito jevy ve školách a školských zařízeních. **V návaznosti na zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí upravuje Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 169/2009, o činnosti na úseku mládeže.**

Se sociálně patologickými jevy, mezi které patří zejména problematika násilí, šikany a zneužívání návykových látek, se setkáváme ve větší či menší míře na všech typech škol i ve školských zařízeních. Z tohoto důvodu by měla být navázána školami a předškolními a školskými zařízeními spolupráce s Policií ČR preventivně, nikoliv až při řešení problémů spojených s výskytem těchto jevů.

Vedení školy nebo školského zařízení spolupracuje s **obvodním oddělením Policie ČR a specialistou OŘ PČR** podle místa příslušnosti subjektu. Škola, školské zařízení by měly navázat kontakt jednak s vedoucím tohoto oddělení s policistou s územní odpovědností v místě. Ve škole a školském zařízení jsou dostupná telefonní čísla, kam se v případě nutnosti obrátit a **jak postupovat v případě zjištění závažných sociálně patologických jevů.** Problémy spojené s drogami, násilím, šikanou a dalšími asociálními jevy je třeba řešit ve vzájemné spolupráci s rodiči v souladu s právními předpisy. I v tomto případě je optimální využít **předem dohodnuté postupy.**

Školy a školská zařízení by v rámci preventivních programů a projektů měly být v kontaktu s **Preventivními informačními skupinami Policie ČR (PIS)**, které jsou zřizovány při krajských, okresních a městských ředitelstvích Policie ČR. Činnost těchto skupin je informační a poradenská. Při plánování, tvorbě a realizaci preventivní strategie vycházejí tyto skupiny z bezpečnostní situace příslušné oblasti, ze znalosti trestné činnosti

motivované mimo jiné obchodem s drogami, delikty spojenými s alkoholovou i nealkoholovou toxikománií, hracími automaty apod. Adresář PIS viz.: <http://www.mvcr.cz/clanek/adresar-pracovist-preventivne-informacnich-skupin-policie-ceske-republiky.aspx> Školy a školská zařízení při znalosti situace v regionu a místě mohou pak optimálně přizpůsobit nebo aktualizovat své preventivní programy a využít lektorských služeb policistů v oblasti prevence sociálně patologických jevů.

Prevence a oznamování podezření na trestnou činnost dětí a mládeže a trestnou činnost páchanou na dětech a mládeži je důležitým okruhem spolupráce školy s policií. Oznamovací povinnost je dána ustanoveními § 367 a § 368 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů (nepřekážení trestného činu a neoznámení trestného činu), kdy je trestný ten, kdo spáchání nebo dokončení uvedených trestných činů nepřekazí, nebo jejich spáchání neoznámí (např.: trestné činy týrání svěřené osoby, vraždy, loupeže, pohlavního zneužívání, znásilnění, drogové delikty, majetková trestná činnost apod.).

Všichni zaměstnanci škol a školských zařízení zřizovaných MŠMT, krajem nebo obcí mají kromě výše uvedené zákonné povinnosti navíc oznamovací povinnost dle Pracovního řádu pro zaměstnance škol a školských zařízení čl. 13, odst. 13: “Všichni zaměstnanci ohlašují řediteli školy své poznatky, které svědčí o tom, že žák užívá omamné látky, dopouští se gamblerství, šikany, trestné činnosti nebo je ohrožen jinými sociálně patologickými jevy, dále je-li vystaven šikaně či týrání, případně jinému nežádoucímu zacházení ve škole i mimo školu”.

K předcházení možným trestným činům mládeže a na mládeži by měl vést i řádný výkon dohledu nad nezletilými podle § 422 občanského zákoníku. Toho se týká zejména čl. 14, odst. 1 Pracovního řádu a další školské předpisy. I při vyšetřování školních úrazů je možno někdy zjistit souvislost s trestnou činností. Pokud jde o trestné činy páchané na dětech a mládeži, jde zejména o tělesné týrání, psychické týrání, pohlavní zneužívání a týrání, citové týrání, zanedbávání, ale i šikanování.

2. Věkové kategorie

Pro potřeby předloženého materiálu nebylo možné sjednotit terminologii, která se týká vymezení věku žáků. Důvodem je obecná nejednotnost těchto pojmů, která je dána odlišnými kritérii pro věkové vymezení z pohledu Úmluvy o právech dítěte, trestního práva apod. Níže uvedená tabulka vymezuje pojetí jednotlivých kategorií v resortu školství, Policii ČR a trestně právních předpisech:

vymezení dané kategorie subjektem

<i>věková kategorie</i>	<i>resort školství</i>	<i>Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8/2002</i>	<i>trestně právní předpis</i>
dítě	v souladu s Úmluvou o právech dítěte je za dítě považována osoba do 18 let věku	každá osoba mladší 18 let i v případě, že zletilost nabyta před dosažením tohoto věku podle zvláštního předpisu; kde se v tomto závazném pokynu hovoří o mládeži, rozumí se tím též dítě	zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
mladistvý		15-18 let	§ 8 zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů (občanský zákoník) je stanovena způsobilost fyzické osoby k právním úkonům a podmínky vzniku zletilosti.
mládež	osoby od 18 let – 26 let věku		
nezletilý			§ 8 a 9 zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů (občanský zákoník)

3. Vstup policie do školy

Ředitelé škol nemohou bránit policii ve vstupu do škol vzhledem k **obecným ustanovením trestně právních předpisů o povinné pomoci policejním orgánům**. Ředitel tedy poskytne v případě, že je o to policií požádán, vhodnou místnost k výslechu žáka ve škole. Nejde samozřejmě jen o striktní dodržování předpisů, ale měla by zde existovat snaha o maximálně dobrou spolupráci pracovníků obou subjektů, vzájemný respekt a vstřícnost v zájmu dětí a mládeže i v obecném zájmu.

4. Předvolání a předvedení

Policie může nezletilého **předvolat nebo i předvést**. Ve školách lze od nezletilých žáků vyžadovat podání vysvětlení, provádět výslech svědka, výslech osoby podezřelé nebo výslech obviněného poté, kdy je **ředitel školy nebo jeho zástupce seznámen s předmětem policejního úkonu včetně důvodů, jež k němu vedou**. To se týká i případného **uvolnění žáka** ze školy pro potřebu policie, např. k rekonstrukci na místě činu, rekognici, označení míst páčání trestné činnosti, k vydání věci, k výslechu či podání vysvětlení na útvaru policie. Jedná se tedy o všechny policejní úkony ve smyslu zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, ať již jde o poškozeného, svědka či pachatele protiprávního jednání.

Z ust. § 422 občanského zákoníku vyplývá, že škole přísluší vykonávat náležitý dohled nad nezletilými žáky. Tato povinnost a odpovědnost přísluší především rodičům, ale i těm, kteří přechodně tento dohled vykonávají. Pedagogický dozor nad žáky je zásadním prvkem v ustanoveních předpisů, které upravují povinnosti v péči o bezpečnost a ochranu zdraví ve školství.

Pokud má být předvolání nebo předvedení a výslech žáka – dítěte provedeno ve škole a z důvodu zajištění, aby nebylo mařeno další vyšetřování, není předem vyrozuměn zákonný zástupce žáka, je žádoucí, aby škola zajistila přítomnost pedagoga, neboť za žáka v době vyučování škola odpovídá. Ředitel školy by měl stanovit odpovědnou osobu, která bude zajišťovat uvedený dohled.

Pokud jde o **omluvení nepřítomnosti žáka** z důvodu předvolání nebo předvedení, postup vyplývá opět z obecně povinné součinnosti s vyšetřujícími orgány podle trestně právních předpisů.

Policista je povinen při výkonu své pravomoci prokázat svou příslušnost k policii, a to stejnkrojem s identifikačním číslem, služebním průkazem, odznakem služby kriminální policie nebo ústním prohlášením “policie” (ust. § 12 odst. 1 a 2 zák. č. 273/2008 Sb.).

V případě nějaké pochybnosti, pokud jde o totožnost příslušníka policie (zvláště v případě předvedení dítěte mimo školu), je nejjednodušším způsobem ověření totožnosti telefonický dotaz na pracoviště policie, které dotýčný příslušník uvedl a služebním průkazem či odznakem služby kriminální policie a vyšetřování doložil. Výše uvedený postup byl dohodnut se zástupci služby kriminální policie a vyšetřování.

5. Postup při předvolání, předvedení nebo zajištění žáka

Postup při předvolání osoby mladší 15 let řeší Závazný pokyn policejního prezidenta č. 169/2009, o činnosti v oblasti mládeže v čl. 6: „Osobu mladší 15 let lze předvolat k podání vysvětlení nebo jinému úkonu pouze prostřednictvím jeho zákonného zástupce, orgánu sociálně právní ochrany nebo prostřednictvím probační a mediační služby“.

Postup při předvedení dítěte řeší čl. 6 odst. 2 zmíněného Závazného pokynu policejního prezidenta: “Vyžaduje-li závažnost a neodkladnost prováděného šetření předvedení osoby mladší 15 let na útvar policie, je předvedení prováděno zpravidla policisty v občanském oděvu za použití civilního vozidla. Specialista zajistí bezprostředně po předvedení přítomnost osoby způsobilé k jejímu střežení i k případné účasti na služebních úkonech. Je-li předvedení provedeno ze školy nebo zařízení, specialista zajistí přítomnost třetí osoby po celou dobu služebního zákroku i služebních úkonů. Pominou-li důvody předvedení, osobu mladší 15 let předá zpět do školy nebo zařízení, ze kterého byla předvedena, nebo ji předá zákonnému zástupci”.

Další povinnost ukládá policii § 26 odst. 4 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR: “Zajistí-li policista osobu nezletilou nebo osobu, která není trestně odpovědná, je povinen informovat o této skutečnosti neprodleně jejího zákonného zástupce nebo školské anebo výchovné zařízení, ze kterého osoba utekla, nebo jiné obdobné zařízení, ve kterém je tato

osoba umístěna na základě rozhodnutí soudu anebo na základě souhlasu zákonných zástupců. Zákonný zástupce nebo uvedené zařízení jsou povinni bez zbytečného odkladu zajistit odvoz této osoby z útvaru, v němž je osoba zajištěna. Zajistí-li policie výjimečně převezení osoby sama, má tato osoba nebo její zákonný zástupce povinnost uhradit náklady převozu. Policie zajištěnou osobu, která utekla z výkonu ústavní výchovy, ochranné výchovy nebo předběžného opatření, převezve na nejbližší záchytné pracoviště diagnostického ústavu, pokud není školské zařízení, z něhož osoba utekla, blíže než toto záchytné pracoviště”.

6. Podání vysvětlení žáka

Podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, je policista oprávněn požadovat potřebná vysvětlení od osoby, která může přispět k objasnění skutečností důležitých pro odhalení přestupku a jeho pachatele, jakož i pro vypátrání hledaných nebo pohřešovaných osob a věcí.

Podat vysvětlení dle ust. § 61 odst. 1 uvedeného zákona je *osoba* povinna vyhovět a v případě potřeby ji Policie ČR vyzve, aby se ve stanovenou dobu, popřípadě bez zbytečného odkladu, je-li to nezbytné, dostavila na určené místo k sepsání úředního záznamu o podání vysvětlení.

Pokud jsou tato vysvětlení požadována od *dítěte*, podle čl. 6 odst. 3 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 169/2009 je třeba o úkonu předem vyrozumět jeho zákonného zástupce. Nelze-li zákonného zástupce z objektivních důvodů vyrozumět či věc nesnese odkladu, sepíše o tom policista úřední záznam a zákonného zástupce vyrozumí neprodleně poté.

7. Výslech žáka

Škola musí o výslechu žáka předem vyrozumět zákonného zástupce dítěte (Pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení č.j.: 14 269/01-26 čl. 8 odst. 2 a 3), pokud tak již neučinila Policie České republiky (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 169/2009). V případech, kdy by mohlo být takovým oznámením mařeno další vyšetřování a po předchozí dohodě s odpovědným pracovníkem policie, vyrozumí škola zákonného zástupce bezprostředně po souhlasu policie. Sdělení v nevhodnou dobu by například mohlo v některých případech ohrozit i bezpečnost dítěte (např. týrání nebo zneužívání v rodině, podpora trestné činnosti v rodině atp.).

Podle ust. § 102 odst. 1 trestního řádu a zákona o Policii ČR mohou být *mladiství* vyslýcháni bez účasti osob vykonávajících dohled nad nezletilými.

Ve smyslu trestně právních norem je však stanoveno, že u *mladistvých obviněných* je nutná obhajoba (ust. § 42 zákona 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže). Obhájce se tedy povinně zúčastňuje všech úkonů trestního řízení včetně výslechu. Přítomen může být dále znalec, konzultant či tlumočník. Jiná situace však nastává při výslechu dětí, kdy platí i ust. § 158 odst. 4 trestního řádu č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o povinnosti informovat zákonné zástupce před započítáním úkonu; to neplatí, jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nelze zajistit. Povinnost ustanovit mladistvému obviněnému obhájce a informovat zákonné zástupce před výslechem dětí o této

skutečnosti nenáleží řediteli školy popř. školského zařízení, ale jedná se o povinnost orgánů činných v trestním řízení.

Školy a školská zařízení mají pochopitelně zájem, aby bylo respektováno v první řadě předvolání prostřednictvím zákonných zástupců. Současně je ovšem jasné, že ve značné míře jsou vyšetřovány děti z problémových rodin, z rodin, kde rodiče často trestnou činnost dětí kryjí nebo se nacházejí v roli pachatele a nemají zájem na jejím řádném vyšetření. Je proto nutné individuálně posuzovat konkrétní situaci a snažit se vyjít policii vstříc, i když to znamená určitou zátěž pro pracovníky školy, zvláště v situaci, kdy je zapotřebí předvést dítě nebo mladistvého na příslušnou součást policie.

Současně je nutno připomenout, že i pro *děti a mládež* v plné míře platí presumpce nevin, jakož i striktní ochrana jejich práv včetně práva na obhajobu a práva odepřít výpověď na jedné straně a dodržování povinností včetně státem uložené nebo uznané povinnosti mlčenlivosti na straně druhé. Není snad ani nutné připomínat, že dítě nemůže a nesmí být ani slovně v souvislosti s výsledkem napadáno nebo jinak sankcionováno. Pokud by bylo dítě předvedeno ze školy, je nutné, aby už i po cestě byl přítomen pedagog či jiná osoba k tomuto určená.

V předškolních zařízeních je třeba uvedené postupy vždy uplatňovat zvláště citlivě a opatrně.

8. Neomluvená absence žáka

Závažným problémem je i **hlášení neomluvené absence**. Je třeba vycházet z ust. § 31 zákona č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o přestupcích, který označuje jako přestupek ohrožení výchovy a vzdělávání nezletilců zejména skutečnost, že dítě není přihlášeno k povinné školní docházce nebo dojde k zanedbávání péče o ni. Dále je to ust. § 201 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který zakotvuje jako ohrožování mravní výchovy mládeže vydání (i z nedbalosti) osoby mladší 18 let v nebezpečí zpustnutí (např.: umožněním vést zahálčivý život).

Danou otázku řeší **Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy** č.j. 10194/2002-14 ze dne 11. března 2002 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, který je v souladu s ust. § 12 odst. 1 zákona č. 564/1990 Sb., v platném znění, o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů, vymezující jednotný postup při uvolňování a omlouvání žáků základních a středních škol z vyučování a při prevenci a postihu záškoláctví na základních a středních školách. Výše uvedený materiál uvádí konkrétní počty zameškaných neomluvených hodin v průběhu školního roku a opatření včetně postupů, které mohou následovat ze strany školy.

9. Závěrečná ustanovení

Zrušuje se platnost Informace pro školské úřady, školy a předškolní zařízení Spolupráce škol a předškolních zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané č. j. 14 144/98-22 z 9. července 1998.

Tato informace nabývá účinnosti dnem vyhlášení ve Věstníku MŠMT.

PaedDr. Jaroslav Müllner.r.
náměstek ministryně školství mládeže a tělovýchovy

Vyhláška č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen "ministerstvo") v dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí stanoví podle ust. § 306 odst. 1 a 5 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce:

§ 1

Rozsah právní úpravy

Tato vyhláška se vztahuje na zaměstnance škol a školských zařízení zřízených ministerstvem, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí.

§ 2

Postup související se skončením pracovního poměru a odvoláním nebo vzdáním se pracovního místa vedoucího zaměstnance

(1) Před skončením pracovního poměru zaměstnanec informuje zaměstnavatele o stavu plnění uložených úkolů. Pedagogický pracovník odevzdá příslušnou pedagogickou dokumentaci a podklady pro hodnocení žáků a studentů. O předání úkolů a odevzdání věcí se vyhotoví záznam.

(2) Ředitel školy nebo školského zařízení při skončení pracovního poměru, při odvolání z pracovního místa ředitele nebo vzdání se pracovního místa ředitele předá agendu spojenou s výkonem pracovního místa ředitele nově jmenovanému řediteli; pokud to není možné, předá ji stejným způsobem svému zástupci nebo fyzické osobě určené zřizovatelem. O předání se vyhotoví záznam.

§ 3

Pracovní doba pedagogických pracovníků

(1) V pracovní době pedagogičtí pracovníci vykonávají

- a) přímou pedagogickou činnost¹⁾,
- b) další práce související s přímou pedagogickou činností dohodnuté s pedagogickým pracovníkem, například příprava na přímou pedagogickou činnost, příprava učebních pomůcek, hodnocení písemných, grafických a jiných prací žáků a dále práce, které vyplývají z organizace vzdělávání a výchovy ve školách a školských zařízeních, jako je dohled nad dětmi a nezletilými žáky (dále jen "žáci") ve škole a při akcích organizovaných školou, spolupráce s ostatními pedagogickými pracovníky, s výchovným poradcem, se školním metodikem prevence, s metodikem informačních a komunikačních technologií, spolupráce se zákonnými zástupci žáků, odborná péče o kabinety, knihovny a další zařízení sloužící

potřebám vzdělávání, výkon prací spojených s funkcí třídního učitele a výchovného poradce, účast na poradách svolaných vedoucím zaměstnancem školy nebo školského zařízení, studium a účast na dalším vzdělávání pedagogických pracovníků.

(2) Nejde-li o výkon přímé pedagogické činnosti, může pedagogický pracovník vykonávat práci i na jiném s ním dohodnutém místě²⁾.

(3) Při rozvržení pracovní doby do směn rozvrhne ředitel školy nebo školského zařízení současně též přímou pedagogickou činnost.

(4) Je-li s pedagogickým pracovníkem dohodnuta³⁾ jiná doba k jeho seznámení s rozvržením pracovní doby do směn, oznámí mu ředitel školy nebo školského zařízení toto rozvržení pracovní doby nejpozději 3 dny předem; v případě změny v rozvržení přímé pedagogické činnosti mu to oznámí zpravidla 3 dny předem.

(5) V evidenci odpracované pracovní doby⁴⁾ se uvádí též počet hodin přímé pedagogické činnosti vykonaných nad týdenní rozsah hodin stanovený ředitelem školy nebo školského zařízení.

§ 4

Čerpání dovolené

Dobu čerpání dovolené určuje ředitel školy nebo školského zařízení podle rozvrhu čerpání dovolené⁵⁾

- a) pedagogickým pracovníkům zpravidla na dobu školních prázdnin,
- b) učitelům mateřských škol s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám na pracovišti tak, aby ji čerpali především v době přerušení nebo omezení provozu mateřské školy⁶⁾,
- c) pedagogickým pracovníkům ve školských zařízeních s celoročním provozem v průběhu celého školního roku.

§ 5

Volno k samostudiu

Ředitel školy nebo školského zařízení určuje pedagogickým pracovníkům čerpání volna k dalšímu vzdělávání formou samostudia⁷⁾ zpravidla na dobu

- a) podzimních, vánočních, pololetních, jarních nebo velikonočních prázdnin⁸⁾,
- b) přerušení nebo omezení provozu školy⁶⁾ nebo školského zařízení⁹⁾, nebo
- c) kdy se ve škole nebo školském zařízení z mimořádných důvodů neuskutečňuje výchova a vzdělávání a nejsou poskytovány školské služby¹⁰⁾.

§ 6

Dohled nad žáky

(1) Dohled¹¹⁾ k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků ve škole nebo školském zařízení při výchově a vzdělávání a s nimi souvisejících činnostech a při poskytování školských

služeb se vykonává v zájmu předcházení škodám na zdraví, majetku, přírodě a životním prostředí¹²⁾.

(2) Ředitel¹³⁾ školy nebo školského zařízení určuje provádění dohledu nad žáky. Vychází z konkrétních podmínek a přihlíží zejména k vykonávané činnosti, věku žáků a jejich rozumové vyspělosti, dopravním a jiným rizikům.

(3) Pedagogický pracovník koná podle rozvrhu dohled nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, podle potřeby při přecházení žáků mezi budovami školy, do zařízení školního stravování a do školní družiny. Jestliže ředitel školy povolí žákům pobyt ve škole před vyučováním, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním nebo po vyučování, zabezpečí jejich dohled. Dohled ve škole začíná nejméně 15 minut před začátkem dopoledního vyučování a 15 minut před začátkem odpoledního vyučování a končí nejdříve ukončením výchovy a vzdělávání nebo poskytováním školských služeb.

(4) Pedagogický pracovník vykonává podle pokynů ředitele dohled i mimo školu a školské zařízení, zejména při kurzech, exkurzích a jiných činnostech vyplývajících ze školních vzdělávacích programů nebo učebních dokumentů, při účasti na soutěžích, přehlídkách, popřípadě při jejich přípravě a na jiných akcích organizovaných školou nebo školským zařízením.

(5) Při akcích konaných mimo školu nebo školské zařízení, kdy místem pro shromáždění žáků není škola nebo školské zařízení, začíná dohled nejpozději 15 minut před dobou shromáždění na určeném místě. Po skončení akce dohled končí na předem určeném místě a v předem stanoveném čase. Místo a čas shromáždění žáků a skončení akce se oznámí nejméně jeden den před konáním akce zákonným zástupcům žáků.

(6) Dohled může vykonávat vedle pedagogického pracovníka i jiný zletilý zaměstnanec školy nebo školského zařízení, jestliže byl o výkonu tohoto dohledu řádně poučen. O tomto poučení se provede záznam.

§ 7

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti prvním dnem prvního kalendářního měsíce následujícího po dni jejího vyhlášení.

Ministryně:

Mgr. Kuchtová v. r.

---

1)Ust. § 2 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

2)Ust., § 2 odst. 4 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

3)Ust. § 84 zákoníku práce.

4)Ust. § 96 zákoníku práce.

5)Ust. § 217 odst. 1 zákoníku práce.

6) Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.

- 7)Ust. § 24 odst. 4 písm. b) a odst. 7 zákona č. 563/2004 Sb.
- 8)Ust. § 4 vyhlášky č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku.
- 9) Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.
- 10)Ust. § 24 odst. 2 a 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 11) Například ust. § 29 odst. 2 a § 164 odst. 1 písm. b) školského zákona, ust. § 5 vyhlášky č. 14/2005 Sb., ust. § 3 vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.
- 12)Ust. § 415 a 422 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 13)Ust. § 164 odst. 1 písm. h) školského zákona.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

§ 6

Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti,

- a) jejichž rodiče
  1. zemřeli,
  2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo
  3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti;
- b) které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;
- c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem⁴⁾ opakovaně nebo soustavně páchají přestupky⁵⁾ nebo jinak ohrožují občanské soužití;
- d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;
- e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;
- f) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umístěovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;
- g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;
- h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu;

pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

4)Ust. § 86 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 175/1990 Sb.

5)Ust. § 2 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

ČÁST TŘETÍ OPATŘENÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY HLAVA I PREVENTIVNÍ A PORADENSKÁ ČINNOST

§ 10

(1) Obecní úřad je povinen

- a) vyhledávat děti uvedené v ust. § 6,
- b) působit na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti,

- c) projednat s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dítěte,
- d) projednat s dítětem nedostatky v jeho chování,
- e) sledovat, zda je na základě kontrolních oprávnění⁸⁾ zamezováno v přístupu dětí do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující,
- f) poskytnout nebo zprostředkovat rodičům na jejich žádost poradenství při uplatňování nároků dítěte podle zvláštních právních předpisů⁹⁾
- g) **oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v ust. § 6.**

(2) Obec v samostatné působnosti a kraj v samostatné působnosti vytvářejí předpoklady pro kulturní, sportovní, jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí.

(3) Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen

- a) sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku,
- b) činit opatření k omezování působení nepříznivých vlivů na děti,
- c) pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o dítě uvedené v § 6, podle druhu a rozsahu opatření nezbytných k ochraně dítěte, a poskytovat pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,
- d) zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny podle písmene c) individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny,
- e) pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin, a to ve spolupráci s rodiči a jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dalšími přizvanými osobami, zejména zástupci škol, školských zařízení, zařízení poskytovatelů zdravotních služeb, orgánů činných v sociální oblasti, orgánů policie, státních zástupců, odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče, poskytovatelů sociálních služeb a pověřených osob; pro účast na případové konferenci platí ust. § 38 odst. 7 obdobně.

(4) Státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatelé zdravotních služeb, popřípadě další zařízení určená pro děti, jsou povinni oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v ust. § 6, a to bez zbytečného odkladu poté, kdy se o takové skutečnosti dozví. Pokud o to ten, kdo učinil oznámení podle věty první, požádá, obecní úřad obce s rozšířenou působností ho informuje ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy oznámení obdržel, zda na základě skutečností uvedených v oznámení shledal či neshledal, že jde o dítě uvedené v ust. § 6. Zřizovatel zařízení uvedeného v § 39 odst. 1 písm. c) má při přijetí dítěte do zařízení povinnost tuto skutečnost ohlásit bez zbytečného odkladu obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu má dítě trvalý pobyt, a není-li tento pobyt znám, obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu se nachází zařízení, do kterého bylo dítě přijato. Při plnění povinností podle věty první

a třetí se nelze dovolávat povinnosti zachovat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu.

(5) Individuální plán ochrany dítěte se

- a) zpracovává s důrazem na přijetí opatření, které umožní setrvání dítěte v péči rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte,
- b) vypracovává od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději do 1 měsíce od zařazení dítěte do evidence obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
- c) pravidelně aktualizuje, zejména v situacích, kdy je uloženo výchovné opatření, nařízena ústavní výchova, ochranná výchova nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy.

§ 10a

(1) Poskytovatel zdravotních služeb je povinen neprodleně oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, že matka po narození dítěte dítě opustila a zanechala je v jeho zdravotnickém zařízení.

(2) Každý, kdo se souhlasem rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte a bez rozhodnutí příslušného orgánu převezme dítě do své péče s úmyslem přijmout dítě do své trvalé péče, je povinen tuto skutečnost neprodleně oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.

(3) Při plnění povinností podle odstavců 1 a 2 platí § 10 odst. 4 věta poslední obdobně.

(4) Orgánem sociálně-právní ochrany, který jsou rodiče osvojovaného dítěte povinni podle občanského zákoníku informovat o tom, že dítě bylo předáno do péče budoucímu osvojiteli, je obecní úřad obce s rozšířenou působností.

§ 11

Poradenská činnost

(1) Obecní úřad obce s rozšířenou působností

- a) pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě,
- b) **poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené,**
- c) **pořádá v rámci poradenské činnosti přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou,**
- d) poskytuje osobám vhodným stát se osvojiteli nebo pěstouny poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, zejména v otázkách výchovy dítěte,
- e) poskytuje pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění vyživovací povinnosti k dítěti, včetně pomoci při podávání návrhu soudu; přitom

spolupracuje zejména s orgány pomoci v hmotné nouzi, povinnými osobami, orgány činnými v trestním řízení a soudy.

(2) Krajský úřad zajišťuje

- a) přípravu fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny a poskytuje těmto osobám poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu; časový rozsah přípravy k zařazení žadatele do evidence pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče činí nejméně 48 hodin a u žadatelů o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu nejméně 72 hodin; časový rozsah přípravy žadatelů, kteří přípravu již jednou dokončili, může krajský úřad snížit,
- b) přípravu dětí žijících v rodině osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny; příprava dětí se provádí přiměřeně vzhledem k jejich věku, rozumové vyspělosti a v nezbytném rozsahu,
- c) osvojitelům nebo pěstounům poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, zejména v otázkách výchovy.

(3) Krajský úřad může zajišťovat přípravu a poradenskou pomoc podle odstavce 2 také v případech poručenství, jestliže poručník o dítě osobně pečuje, nebo v případech svěřením dítěte do péče jiné osoby.

(4) Krajský úřad je povinen alespoň jednou v roce zabezpečit konzultace o výkonu pěstounské péče. Konzultací se kromě odborníků na řešení výchovných a sociálních problémů zúčastňují také pěstouni, kteří mají trvalý pobyt na území kraje; konzultací se mohou zúčastnit též děti svěřené těmto pěstounům do pěstounské péče a další fyzické osoby, které tvoří s pěstounem domácnost.

(5) Preventivní a poradenská činnost podle ust. § 10 odst. 1 písm. b), c) a f) a poradenská činnost podle odstavce 1 písm. a) a b) se poskytuje i jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte.

§ 12

(1) Obecní úřad obce s rozšířenou působností může uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, pokud rodiče

- a) nezajistili dítěti odbornou poradenskou pomoc, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a obecní úřad obce s rozšířenou působností takovou pomoc předtím doporučil,
- b) nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci, zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo úpravě styku s dítětem,
- c) nevyužili možnosti odborné poradenské pomoci potřebné k překonání problémů rodiny a k odvrácení umístění dítěte do náhradní péče nebo nedbali na doporučení spolupracovat s pověřenými osobami, poskytovateli odborných poradenských služeb nebo mediátorem.

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen poskytnout rodiči pomoc po umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy (§ 28), nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (§ 42), spočívající zejména v pomoci uspořádat rodinné poměry, které by umožnily návrat dítěte do rodiny, při řešení životní a sociální situace, včetně hmotné úrovně rodiny, v pomoci při spolupráci s orgány sociálního zabezpečení, krajskými pobočkami Úřadu práce a dalšími státními a jinými orgány, a za tím účelem také zprostředkuje rodiči odbornou poradenskou pomoc.

(3) Obecní úřad obce s rozšířenou působností může povinnosti uvedené v odstavci 1 uložit a pomoc podle odstavce 2 poskytnout i jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte".

(4) Obecní úřad obce s rozšířenou působností zruší rozhodnutí o uložení povinnosti podle odstavců 1 a 3,

a) jestliže splní svůj účel, nebo

b) jestliže nesplní svůj účel; přitom může rozhodnout o uložení výchovného opatření podle ust. § 13 nebo zvolit jiné vhodné opatření sociálně-právní ochrany.

Výchovná opatření

§ 13

(1) Vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může obecní úřad obce s rozšířenou působností

a) napomenout vhodným způsobem dítě, rodiče, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, popřípadě toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě,

b) stanovit nad dítětem dohled a provádět jej za součinnosti školy, popřípadě dalších institucí a osob, které působí zejména v místě bydliště nebo pracoviště dítěte,

c) uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte omezení bránící působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte, zejména zákaz určitých činností, návštěv určitých míst, akcí nebo zařízení nevhodných vzhledem k osobě dítěte a jeho vývoji, nebo

d) uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo uložit povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin nebo terapie; ustanovení § 12 odst. 1 tím není dotčeno. Neučinil-li tak obecní úřad obce s rozšířenou působností, může o těchto výchovných opatřeních za stejných podmínek rozhodnout soud.

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností při rozhodování o výchovných opatřeních podle odstavce 1 přihlédně k tomu, že projednávání nedostatků podle ust. § 10 odst. 1 písm. b) až d) nebo uložení povinnosti podle ust. § 12 odst. 1 a 3 nevedlo k nápravě.

(3) Obecní úřad obce s rozšířenou působností může požádat příslušný obecní úřad, aby sledoval, zda jsou dodržována výchovná opatření, o nichž rozhodl.

(4) Obecní úřad obce s rozšířenou působností zruší jím uložené výchovné opatření,

a) jestliže splní svůj účel, nebo

- b) jestliže nesplní svůj účel; přitom může rozhodnout o uložení jiného výchovného opatření nebo zvolit jiné vhodné opatření sociálně-právní ochrany,
- c) změni-li se poměry; písmeno b) věta za středníkem platí obdobně.

§ 13a

(1) Vyžaduje-li to zájem dítěte a výchovná opatření podle § 13 odst. 1 nevedla k nápravě, může soud dočasně odejmout dítě z péče rodičů nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte; přitom dítěti nařídí nejdéle na 3 měsíce pobyt ve

- a) **středisku výchovné péče nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, nebo**
- b) **zařízení poskytovatele zdravotních služeb nebo v domově pro osoby se zdravotním postižením.**

(2) Není-li možné zajistit dítěti potřebnou ochranu a pomoc jiným výchovným opatřením nebo opatřením sociálně-právní ochrany a zároveň není možné zajistit péči o dítě náhradní rodinnou péčí, zejména pěstounskou péčí na přechodnou dobu, může soud rozhodnout o svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc podle odstavce 1 písm. a), jde-li o dítě,

- a) **které se ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen,**
- b) **které se ocitlo bez péče přiměřené jeho věku,**
- c) **tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané, nebo**
- d) **které se ocitlo v prostředí nebo situaci, které závažným způsobem ohrožují jeho základní práva.**

(3) Soud v rozhodnutí označí zařízení, do kterého má být dítě podle odstavce 1 umístěno. Přitom přihlédne k zájmům dítěte a k vyjádření obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Soud dbá na umístění dítěte co nejbližší bydlišti rodičů nebo jiných osob dítěti blízkých.

(4) V souvislosti s řešením sporu rodičů o výchově dítěte může soud rozhodnout o pobytu dítěte v zařízení poskytovatele zdravotních služeb podle odstavce 1 písm. b), jen vyžaduje-li to zdravotní stav dítěte a za podmínek, že

- a) je prokázáno, že existuje naléhavá potřeba umístění dítěte do tohoto zařízení s ohledem na zájem dítěte a jeho další citový, psychický a rozumový vývoj,
- b) nepostačuje využití jiných opatření k ochraně dítěte,
- c) je soudem předem omezena doba pobytu dítěte v zařízení poskytovatele zdravotních služeb a
- d) současně je rodičům uložena povinnost využít odbornou poradenskou pomoc směřující k nápravě vztahů v rodině.

(5) Soud může dobu trvání výchovného opatření podle odstavce 1 zcela výjimečně prodloužit, zejména v případě, že si rodiče nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte prokazatelně upravuje své poměry tak, aby mohla převzít dítě do osobní péče. Celková doba nepřetržitého trvání výchovného opatření podle odstavce 1 nesmí přesáhnout 6 měsíců.

(6) Doby pobytu dítěte ve středisku výchovné péče, v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, v zařízení poskytovatele zdravotních služeb nebo v domově pro osoby se zdravotním postižením, který je uložen na základě předběžné úpravy poměrů dítěte na nezbytně nutnou dobu podle ust. § 924 občanského zákoníku nebo výchovného opatření podle odstavce 1, se pro účely posouzení celkové doby nepřetržitého trvání výchovného opatření podle odstavce 5 sčítají. Povolení přechodného pobytu (návštěvy) u rodičů nebo jiných osob podle ust. § 30 nemá na celkovou dobu trvání výchovného opatření podle odstavce 5 vliv.

HLAVA II OPATŘENÍ NA OCHRANU DĚTÍ

§ 14

(1) Obecní úřad obce s rozšířenou působností podává za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem¹¹⁾ návrh soudu

- a) na rozhodnutí, zda je třeba souhlasu rodiče k osvojení dítěte,**
- b) na omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti anebo omezení nebo pozastavení jejího výkonu,**
- c) na nařízení ústavní výchovy,**
- d) na prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy,**
- e) na svěření dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, na prodloužení doby trvání tohoto svěření a na zrušení rozhodnutí o svěření dítěte do tohoto zařízení,**
- f) na svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a jeho zrušení,**
- g) na nařízení výchovného opatření podle § 13a, na prodloužení doby trvání tohoto výchovného opatření nebo na jeho zrušení,**
- h) na přemístění dítěte do jiného zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy,**
- i) na pozastavení výkonu povinnosti a práva péče o dítě u nezletilého rodiče,**
- j) na zachování povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem u rodiče omezeného ve svéprávnosti,**
- k) na zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení nebo dalších povinností a práv osobní povahy, zbavil-li soud rodiče rodičovské odpovědnosti.**

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen před podáním návrhu soudu podle odstavce 1, nebo byl-li návrh podán rodičem nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte anebo státním zastupitelstvím podle zvláštního právního předpisu

- a) projednat s rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte důvody, pro které má dojít nebo došlo k podání návrhu soudu, poučit je srozumitelně a prokazatelně o jejich právech a povinnostech vyplývajících z rodičovské odpovědnosti a důsledcích neplnění těchto povinností; to neplatí v případě, že rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte je nezvěstná, pro dlouhodobý pobyt v cizině nedosažitelná nebo pokud onemocněla chorobou, která znemožňuje takové projednání,

- b) v rámci případové konference předem projednat důvody podání návrhu podle odstavce 1 a zabývat se možnými způsoby jejich řešení; to neplatí, je-li zřejmé, že uspořádání případové konference by bylo nemožné nebo zjevně neúčelné,
- c) uspořádat případovou konferenci v průběhu řízení soudu o svěřeni dítěte do náhradní péče, pokud nebyla uspořádána podle písmene b) již před zahájením tohoto řízení; ustanovení písmene b) věty za středníkem platí obdobně,
- d) uskutečnit opatření sociálně-právní ochrany vyplývající z vyhodnocení situace dítěte a individuálního plánu ochrany dítěte, zejména poskytnout nebo zprostředkovat poradenství a pomoc při výchově rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte, popřípadě uložit povinnost využít odborné pomoci podle ust. § 12,
- e) zvážit uložení výchovných opatření s hodnocením výsledků jejich využití.

(3) Součástí návrhu obecního úřadu obce s rozšířenou působností

- a) podle odstavce 1 je zpráva pro soud o projednání a přijetí opatření podle odstavce 2 písm. a) až d),
- b) podle odstavce 1 písm. c) až i) a k) je vyhodnocení, že důvodem podání návrhu nejsou pouze nedostatečné bytové poměry nebo majetkové poměry rodičů dítěte nebo osob, kterým bylo dítě svěřeno do péče, jestliže jsou jinak tyto osoby nebo rodiče způsobilí zabezpečit řádnou výchovu dítěte a plnění povinností vyplývajících z jejich rodičovské odpovědnosti.

(4) Jestliže soud rozhoduje o nařízení ústavní výchovy dítěte nebo o přemístění dítěte do jiného zařízení pro výkon ústavní výchovy, podává obecní úřad obce s rozšířenou působností soudu vyjádření pro potřeby určení zařízení pro výkon ústavní výchovy, do kterého má být dítě umístěno.

(5) Jestliže opatření učiněná soudem vedla k nápravě v chování dítěte, v jednání rodičů nebo dalších osob, kteří narušovali řádnou výchovu dítěte, může podat obecní úřad obce s rozšířenou působností návrh soudu na zrušení těchto opatření.

(6) Obecní úřad podává soudu podněty k opatřením týkajícím se výchovy dětí podle zvláštního právního předpisu¹²⁾. O podání podnětu soudu obecní úřad neprodleně uvedomí obecní úřad obce s rozšířenou působností.

(7) Obecní úřad obce s rozšířenou působností poskytuje součinnost soudu při výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí podle zvláštního právního předpisu^{12a)}.

(8) Obecní úřad obce s rozšířenou působností a osoby účastníci se provádění výkonu rozhodnutí postupují ve vzájemné součinnosti podle odstavce 7 s cílem

- a) dosažení vynucení povinnosti uložené soudním rozhodnutím a
- b) působit na povinného, aby se soudnímu rozhodnutí podrobil dobrovolně.

(9) Obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo osoby, které se účastní provádění výkonu rozhodnutí, jsou povinny dítěti poskytnout potřebné vysvětlení nastalé situace, a to způsobem odpovídajícím jeho věku a rozumové vyspělosti, nevylučují-li to okolnosti případu.

(10) Za součinnost podle odstavce 7 se považuje též poskytnutí nebo zprostředkování odborné pomoci dítěte, popřípadě jeho rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte.

(11) Obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo osoby, které se účastní provádění výkonu rozhodnutí, jsou povinny při provádění výkonu rozhodnutí postupovat s maximální možnou rychlostí.

§ 15

(1) Ocitne-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku, zejména v důsledku úmrtí rodičů nebo jejich hospitalizace, je obecní úřad povinen zajistit takovému dítěti neodkladnou péči; při zajištění této péče zpravidla dá přednost příbuznému dítěte. O uvedeném opatření obecní úřad neprodleně uvědomí obecní úřad obce s rozšířenou působností.

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností posoudí, zda jsou v případě uvedeném v odstavci 1 dostatečně zajištěna práva dítěte a uspokojovány jeho odůvodněné potřeby, nebo zda je potřebné učinit další opatření směřující k ochraně dítěte.

§ 16

(1) Ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen, je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen podat neprodleně návrh soudu na vydání předběžného opatření.¹³⁾

(2) Jestliže je dítě vystaveno tělesnému nebo duševnímu násilí ze strany rodiče nebo jiné osoby, která žije s dítětem ve společné domácnosti, může obecní úřad obce s rozšířenou působností podat jménem dítěte soudu návrh na vydání předběžného opatření na uložení opatření k ochraně dítěte před domácím násilím.⁷⁰⁾

§ 16a

(1) Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen posoudit, zda je nutné učinit opatření směřující k ochraně dítěte, jestliže dítě je se souhlasem rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte bez rozhodnutí příslušného orgánu předáno do péče osoby, která má úmysl přijmout dítě do své trvalé nebo dlouhodobé péče, nebo jestliže je dítě se souhlasem rodičů a bez rozhodnutí soudu předáno do péče budoucího osvojitele. Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen taková opatření učinit zejména v případě, kdy osoba, která převzala dítě do své péče, bez zbytečného odkladu nepodá příslušnému orgánu návrh na osvojení dítěte, na svěřeni dítěte do pěstounské péče nebo do předpěstounské péče, návrh na svěřeni dítěte do péče jiné osoby nebo návrh na jinou právní úpravu svého vztahu k dítěti.

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností poskytuje osobě, které bylo dítě předáno do péče podle odstavce 1 věty první, pomoc při řešení problémů spojených s péčí o dítě, při podávání návrhů příslušným orgánům na úpravu právního vztahu této osoby k dítěti a při uplatňování nároků, zejména v sociální oblasti.

§ 17

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

- a) **vykonává funkci opatrovníka a poručníka;**¹⁴⁾ může být ustanoven opatrovníkem i v případě zastupování dítěte ve vztahu k cizině,
- b) **vykonává poručenství jako veřejný poručník do doby, kdy soud jmenuje dítěti poručníka nebo dokud se poručník neujme funkce**¹⁵⁾.

8) Například ust. § 46 zákona č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, ve znění zákona č. 149/1998 Sb.

9) Například zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

11) Ust. § 44, ust. § 46 a ust. § 68 odst. 1 a 3 zákona o rodině.

12) Ust. § 178 občanského soudního řádu.

12a) Ust. § 272 až 273a občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

13) Ust. § 924 občanského zákoníku.

14) Například ust. § 37, ust. § 37b a 79 zákona o rodině, ust. § 45 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, ust. § 16 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád).

15) Ust. § 929 občanského zákoníku.

70) Ust. § 452 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

HLAVA VII PÉČE O DĚTI VYŽADUJÍCÍ ZVÝŠENOU POZORNOST

§ 31

(1) Péče o děti uvedené v ust. § 6 spočívá v poskytování pomoci při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a výchovných vlivů, s cílem umožnit jim začlenění do společnosti, včetně začlenění pracovního.

(2) Péče o děti uvedené zejména v § 6 písm. c) a d) je obecním úřadem obce s rozšířenou působností zabezpečována prostřednictvím sociální kurately pro děti a mládež (dále jen „sociální kuratela“); sociální kuratela spočívá v provádění opatření směřujících k odstranění, zmírnění nebo zamezení prohlubování anebo opakování poruch psychického, fyzického a sociálního vývoje dítěte.

(3) Sociální kuratelu vykonává kurátor pro děti a mládež, který je zaměstnancem obce s rozšířenou působností zařazeným do obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Kurátor pro děti a mládež se při výkonu sociální kurately prokazuje zvláštním oprávněním vydaným obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Zvláštní oprávnění musí obsahovat jméno, popřípadě jména a příjmení kurátora, titul, označení zaměstnavatele a vymezení činností, které může vykonávat.

§ 32

(1) Obecní úřad při péči o děti uvedené v ust. § 6

- a) zaměřuje svoji pozornost na využívání volného času těchto dětí,
- b) zaměřuje svoji pozornost na děti vyhledávající styky s fyzickými osobami nebo skupinami těchto osob požívajícími alkoholické nápoje nebo návykové látky nebo páchajícími trestnou činností,
- c) sleduje u dětí projevy nesnášenlivosti a násilí,

- d) věnuje pozornost dětem z rodin s nízkou sociální úrovní,
- e) zabraňuje pronikání nepříznivých sociálních a výchovných vlivů mezi ostatní skupiny dětí,
- f) nabízí dětem programy pro využití volného času se zřetelem k zájmům dětí a jejich možnostem,
- g) **spolupracuje se školami, pověřenými osobami, zájmovými sdruženími a dalšími subjekty.**

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností při péči o děti uvedené v ust. § 6

- a) působí proti opakovaným poruchám v chování a jednání dětí se zvláštní pozorností věnovanou pachatelům trestné činnosti,
- b) upozorňuje krajské úřady na potřebu napomáhat dětem, které ukončily školní docházku, při získávání možnosti pokračovat v další přípravě na povolání, zejména jde-li o děti propuštěné z ústavní výchovy, ochranné výchovy nebo výkonu trestu odnětí svobody,**
- c) spolupracuje s krajskými pobočkami Úřadu práce při zprostředkování vhodného zaměstnání pro tyto děti,
- d) usměrňuje péči o tyto děti podle programů péče o problémové skupiny dětí zpracovaných státními orgány, obcemi, pověřenými osobami a dalšími právníckými a fyzickými osobami,
- e) pomáhá dětem překonat problémy, které mohou vést k negativním projevům v jejich chování.

(3) Zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazení do obecního úřadu a zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu při péči o děti uvedené v ust. § 6

- a) jsou v osobním styku s dítětem, jeho rodiči nebo osobami odpovědnými za jeho výchovu,**
- b) volí prostředky působení na děti tak, aby účinně působily na děti podle druhu a povahy poruchy v chování dítěte a jeho sociálního postavení,
- c) řeší problémy dítěte, je-li to účelné, v prostředí, kde se dítě zpravidla zdržuje.

(4) Sociální kuratela se zaměřuje zejména na

- a) analyzování situace v oblasti sociálně patologických jevů u dětí a mládeže a navrhování preventivních opatření,
- b) účast na přestupkovém řízení vedeném proti mladistvému v souladu se zákonem o přestupcích, trestním řízení vedeném proti mladistvému a řízení o činech jinak trestných u dětí mladších 15 let podle zvláštního právního předpisu²⁹⁾,
- c) návštěvy dětí s nařízenou ústavní výchovou z důvodu závažných výchovných problémů, dětí s uloženou ochrannou výchovou, dětí vzatých do vazby a ve výkonu trestního opatření odnětí svobody a rovněž rodičů těchto dětí,**
- d) spolupráci s příslušným střediskem Probační a mediační služby, a to zejména při zjišťování poměrů mladistvého pro účely trestního řízení a u dětí mladších 15 let pro účely řízení o činech jinak trestných, a při výkonu opatření uložených dítěti či mladistvému podle zvláštního právního předpisu²⁹⁾,
- e) pomoc dětem uvedeným v písmenu c) po propuštění z ochranné nebo ústavní výchovy a po propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody s cílem

působit k obnovení jejich narušených sociálních vztahů, jejich začlenění do rodinného a sociálního prostředí a k zamezení opakování protiprávní činnosti,

- f) zajištění návazné péče dětem uvedeným v písmenu c) i po dosažení zletilosti, zejména dojde-li k prodloužení ústavní nebo ochranné výchovy; při zajištění návazné péče je kurátor pro děti a mládež povinen spolupracovat zejména s obcemi v samostatné i přenesené působnosti, s krajskou pobočkou Úřadu práce, s poskytovateli sociálních služeb a zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy.**

§ 33

(1) Orgánem sociálně-právní ochrany příslušným podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže²⁹⁾ je obecní úřad obce s rozšířenou působností.

(2) Orgánem sociálně-právní ochrany příslušným podle zákona o přestupcích³¹⁾, je obecní úřad obce s rozšířenou působností; ústního jednání o přestupku, je-li obviněným mladistvý, je povinen se účastnit zaměstnanec obce s rozšířenou působností zařazený do tohoto obecního úřadu.

§ 34

(1) Obecní úřad obce s rozšířenou působností spolupracuje s věznicemi³²⁾ při řešení sociálních a výchovných problémů dětí uvedených v ust. § 6.

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností se na žádost vyjadřuje podle zvláštního právního předpisu³³⁾

- a) **k formě a obsahu přípravy dítěte na budoucí povolání zabezpečeného věznicí,**
- b) zda je ve prospěch dítěte, aby o něj odsouzená nebo obviněná žena ve věznici pečovala, a
- c) k prodloužení doby přerušování výkonu trestu odnětí svobody odsouzené ženě, je-li důvodem návštěva dítěte.

(3) Zaměstnanec obce s rozšířenou působností zařazený do obecního úřadu je povinen alespoň jednou za 3 měsíce navštívit dítě,

- a) které je ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, a projednat s ním zejména možnost zaměstnání nebo přípravy na budoucí povolání nebo zaměstnání po ukončení výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody,
- b) o něž ve věznici pečuje odsouzená nebo obviněná žena.

(4) Zaměstnanec obce s rozšířenou působností zařazený do obecního úřadu obce s rozšířenou působností je při návštěvě ve věznici oprávněn nahlížet do dokumentace vztahující se k přípravě odsouzeného mladistvého na budoucí povolání, k dítěti, o něž ve věznici pečuje odsouzená nebo obviněná žena, a k péči této ženy o dítě.

(5) Věznice³²⁾ jsou povinny zajistit zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazenému do obecního úřadu přístup do věznice, umožnit nahlížení do dokumentace podle odstavce 4

a umožnit styk tohoto zaměstnance s dítětem, které je ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, a s dítětem, o něž ve věznici pečuje žena odsouzená k trestu odnětí svobody nebo žena ve výkonu vazby. Věznice a ústavy pro výkon zabezpečovací detence jsou povinny informovat obecní úřad obce s rozšířenou působností o nástupu dítěte do výkonu trestního opatření odnětí svobody nebo ústavu pro výkon zabezpečovací detence, a o tom, kdy bude dítě z výkonu trestního opatření odnětí svobody nebo z výkonu zabezpečovací detence propuštěno. Pro návštěvu zaměstnance obce s rozšířenou působností zařazeného do obecního úřadu vydá tento orgán zaměstnanci zvláštní oprávnění, v němž je uvedeno jméno, popřípadě jména a příjmení zaměstnance, titul a zaměstnavatel a vymezena činnost, kterou může tento zaměstnanec vykonávat.

---

29) Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

31) Ust. § 74 odst. 2, § 81 odst. 1 a § 92 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb.

32) Ust. § 5 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně souvisejících zákonů. Ust. § 15 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

33) Ust. § 61 odst. 6, ust. § 67 odst. 2 a 4 a ust. § 68 zákona č. 169/1999 Sb.

§ 53

Povinnosti státních orgánů, dalších právnických a fyzických osob a pověřených osob

(1) Na výzvu orgánů sociálně-právní ochrany jsou

- a) státní orgány,
- b) zaměstnavatelé,
- c) **další právnické osoby, zejména poskytovatelé zdravotních služeb, školy, školská a jiná obdobná zařízení,**
- d) fyzické osoby, pokud jsou poskytovateli zdravotních služeb nebo zřizovateli škol a dalších zařízení uvedených v písmenu c),
- e) pověřené osoby,
- f) poskytovatelé sociálních služeb,

povinni sdělit bezplatně údaje potřebné podle tohoto zákona pro poskytnutí sociálně-právní ochrany nebo pro účely rozhodování o vydání pověření, nebrání-li tomu zvláštní právní předpis. Povinnosti zachovávat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu^{49a)} se nelze dovolávat, jestliže mají být sděleny údaje o podezření z týrání, zneužívání dítěte nebo ze zanedbávání péče o něj. Jde-li však o údaje týkající se zdravotního stavu vyžádané orgánem sociálně-právní ochrany, platí o úhradě zdravotních služeb zvláštní právní předpis.⁵⁰⁾

(2) **Rodiče jsou povinni**

- a) **spolupracovat s orgány sociálně-právní ochrany při ochraně zájmů a práv dítěte,**
- b) **na výzvu příslušného orgánu sociálně-právní ochrany se dostavovat k osobnímu jednání, předložit listiny a další doklady a poskytnout nezbytné informace, je-li jich třeba pro výkon sociálně-právní ochrany,**
- c) **umožnit za podmínek uvedených v § 52 odst. 3 návštěvu zaměstnance orgánu sociálně-právní ochrany a zaměstnance obce s rozšířenou působností zařazeného do obecního úřadu v obydlí, popřípadě v jiném prostředí, kde dítě**

žije, je-li to nezbytné pro ochranu života nebo zdraví dítěte nebo pro ochranu jeho práv.

(3) Povinnosti uvedené v odstavci 2 se vztahují obdobně i na jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte.

(4) Pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče jsou žadatelé o osvojení dítěte nebo svěření dítěte do pěstounské péče povinni v rámci odborného posouzení podle ust. § 27 podrobit se vyšetření zdravotního stavu, sdělit údaje o svém zdravotním stavu a sdělit název a adresu poskytovatele zdravotních služeb, v jehož péči jsou.

(5) Rodiči nebo jiné osobě odpovědné za výchovu dítěte může orgán sociálně-právní ochrany uložit pořádkovou pokutu do 20.000 Kč, nesplní-li povinnost uvedenou v odstavci 2 písm. a) až c). Pokutu lze uložit opakovaně. Pokutu lze uložit do 6 měsíců ode dne, kdy byla povinnost porušena. Příjem z pokut je příjmem státního rozpočtu.

49a)Ust. § 55 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

50)Ust. § 15 odst. 9 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

ČÁST DEVÁTÁ SPRÁVNÍ DELIKTY HLAVA I PŘESTUPKY

§ 59

(1) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

- a) jako osoba, u níž se dítě nachází, neumožní seznámení dítěte se žadatelem podle ust. § 24 odst. 3
- b) vykonává bez pověření činnost uvedenou v § 48 odst. 2,
- c) neoprávněně, v rozporu s § 19a odst. 2, zprostředkuje osvojení nebo pěstounskou péči podle § 19a odst. 1 písm. d),
- d) nesplní povinnost podle § 10a odst. 2 oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, že převzala do své péče dítě s úmyslem přijmout je do péče trvalé,
- e) ztíží péči osvojitele nebo výchovu osvojence prozrazením nebo rozšířením údajů v rozporu s rozhodnutím soudu o utajení osvojení,
- f) maří výkon ochranné výchovy dítěte anebo narušuje výchovu dítěte svěřeného do péče jiné osoby než rodiče nebo do pěstounské péče,**
- g) jako osoba odpovědná za dítě ponechá dítě bez náležitého dozoru přiměřeného jeho věku, rozumové vyspělosti, popřípadě zdravotnímu stavu, a tím je vystaví nebezpečí vážné újmy na zdraví, nebo v důsledku toho dítě způsobí újmu na zdraví jiné osobě nebo škodu na cizím majetku nikoli nepatrnou,**
- h) použije vůči dítěti nepřiměřený výchovný prostředek nebo omezení,
- i) úmyslně ztěžuje nebo maří výkon rozhodnutí obecního úřadu obce s rozšířenou působností o výchovném opatření podle ust. § 13 odst. 1,

- j) zneužívá nezletilého dítěte k fyzickým pracím nepřiměřeným jeho věku a stupni tělesného a rozumového vývoje.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a), b), d) až j) lze uložit pokutu do 50.000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. c) pokutu do 200.000 Kč.

§ 59a

- (1) Rodič nebo jiná fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte se dopustí přestupku tím, že
- a) **nesplní povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem nebo rodinné terapie, o jejímž uložení rozhodl orgán sociálně-právní ochrany podle § 12 nebo § 13,**
  - b) nepřeveze dítě při jeho návratu z ciziny podle § 36 odst. 3, ačkoliv mu v tom nebrání závažná překážka, nebo
  - c) neoznámí obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností předání dítěte do péče budoucímu osvojiteli podle § 823 odst. 1 občanského zákoníku.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 20.000 Kč.

§ 59b

- (1) Fyzická osoba se jako pověřená osoba dopustí přestupku tím, že
- a) překročí rozsah sociálně-právní ochrany stanovený v pověření nebo vykonává sociálně-právní ochranu v rozporu s podmínkami stanovenými v ust. § 49 nebo poruší povinnost stanovenou v tomto pověření,
  - b) poruší práva dětí žijících v zařízeních sociálně-právní ochrany nebo neplní povinnosti nutné pro jejich ochranu při výkonu sociálně-právní ochrany v rámci rozsahu sociálně-právní ochrany stanoveného v pověření, nebo
  - c) závažně poruší hygienické a protiepidemiologické předpisy nebo tyto předpisy porušuje soustavně.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) a b) lze uložit pokutu do 200.000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. c) pokutu do 50 000 Kč.

§ 59c

(1) Fyzická osoba se jako osoba odpovědná za ústavní zařízení nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které není právnickou osobou ani obchodním závodem podnikající fyzické osoby, dopustí přestupku tím, že nezajistí, aby takové zařízení plnilo povinnosti podle ust. 29 odst. 6.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 50 000 Kč.

§ 59d

(1) Fyzická osoba se jako poskytovatel zdravotních služeb, zřizovatel školy, školského nebo jiného obdobného zařízení, nebo jako pověřená osoba dopustí přestupku tím, že nesplní povinnost sdělit bezplatně údaje potřebné pro poskytnutí sociálně-právní ochrany nebo pro účely rozhodování o vydání pověření podle ust. § 53 odst. 1.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 50 000 Kč.

§ 59e

(1) Fyzická osoba se jako pověřená osoba nebo jako osoba odpovědná za školu, školské zařízení nebo jiné zařízení určené pro děti, které není právnickou osobou nebo obchodním závodem podnikající fyzické osoby, dopustí správního deliktu tím, že nesplní povinnost podle ust. § 10 odst. 4 bez zbytečného odkladu oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, že se dověděla o dítěti uvedeném v § 6, na které se zaměřuje sociálně-právní ochrana, nebo nezajistí, aby tuto povinnost splnila škola, školské zařízení nebo jiné zařízení určené pro děti, za které je odpovědná.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 50.000 Kč.

HLAVA II

SPRÁVNÍ DELIKTY PRÁVNICKÝCH OSOB A PODNIKAJÍCÍCH FYZICKÝCH OSOB

§ 59f

(1) Právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba se dopustí správního deliktu tím, že

- a) jako osoba, u níž se dítě nachází, neumožní seznámení dítěte se žadatelem podle ust. § 24 odst. 3, nebo
- b) nesplní povinnost podle ust. § 10a odst. 2 oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, že převzala do své péče dítě s úmyslem přijmout je do péče trvalé.

(2) Právnická osoba se dopustí správního deliktu tím, že

- a) vykonává bez pověření činnost uvedenou v ust. § 48 odst. 2, nebo
- b) neoprávněně, v rozporu s ust. § 19a odst. 2, zprostředkuje osvojení nebo pěstounskou péči podle ust. § 19a odst. 1 písm. d).

(3) Za správní delikt podle odstavce 1 a odstavce 2 písm. a) se uloží pokuta do 50 000 Kč a za správní delikt podle odstavce 2 písm. b) pokuta do 200.000 Kč.

§ 59g

(1) Právnická nebo podnikající fyzická osoba se jako pověřená osoba dopustí správního deliktu tím, že

- a) překročí rozsah sociálně-právní ochrany stanovený v pověření nebo vykonává sociálně-právní ochranu v rozporu s podmínkami stanovenými v ust. § 49 nebo poruší povinnost stanovenou v tomto pověření,
- b) poruší práva dětí žijících v zařízeních sociálně-právní ochrany nebo neplní povinnosti nutné pro jejich ochranu při výkonu sociálně-právní ochrany v rámci rozsahu sociálně-právní ochrany stanoveného v pověření, nebo
- c) závažně poruší hygienické a protiepidemiologické předpisy nebo tyto předpisy porušuje soustavně.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 písm. a) a b) se uloží pokuta do 200.000 Kč a za správní delikt podle odstavce 1 písm. c) pokuta do 50.000 Kč.

§ 59h

(1) Právnická nebo podnikající fyzická osoba jako ústavní zařízení nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc se dopustí správního deliktu tím, že poruší povinnost podle ust. § 29 odst. 6.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do 50.000 Kč.

§ 59i

(1) Právnická nebo podnikající fyzická osoba se jako zaměstnavatel, škola, školské nebo jiné obdobné zařízení, poskytovatel zdravotních služeb nebo jako pověřená osoba anebo jako poskytovatel sociálních služeb dopustí správního deliktu tím, že nesplní povinnost sdělit bezplatně údaje potřebné pro poskytnutí sociálně-právní ochrany nebo pro účely rozhodování o vydání pověření podle ust. § 53 odst. 1.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do 50.000 Kč.

§ 59k

(1) Právnická nebo podnikající fyzická osoba jako pověřená osoba nebo jako škola, školské zařízení nebo jiné obdobné zařízení anebo poskytovatel zdravotních služeb určené pro děti se dopustí správního deliktu tím, že nesplní povinnost podle ust. § 10 odst. 4 bez zbytečného odkladu oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, že se dověděli o dítěti uvedeném v § 6, na které se zaměřuje sociálně-právní ochrana.

(2) Za správní delikt podle odstavce 1 se uloží pokuta do 50.000 Kč.

HLAVA III SPOLEČNÁ USTANOVENÍ

§ 59l

(1) Právnická osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila.

(2) Při určení výše pokuty právnické osobě se přihlédne k závažnosti správního deliktu, zejména ke způsobu jeho spáchání a jeho následkům a k okolnostem, za nichž byl spáchán.

(3) Odpovědnost právnické osoby za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezahájil řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dověděl, nejpozději však do 3 let ode dne, kdy byl spáchán.

(4) Na odpovědnost za jednání, k němuž došlo při podnikání fyzické osoby⁵²⁾ nebo v přímé souvislosti s ním, se vztahují ustanovení zákona o odpovědnosti a postihu právnické osoby.

(5) Správní delikty podle tohoto zákona v prvním stupni projednává

- a) orgán sociálně-právní ochrany, který žadatele zařadil do evidence žadatelů, jde-li o správní delikt podle ust. § 59 odst. 1 písm. a) nebo podle ust. § 59f odst. 1 písm. a),
- b) krajský úřad, který by byl příslušný k vydání pověření, nebo pokud by byla k vydání pověření příslušná komise, obecní úřad obce s rozšířenou působností, jejíž starosta komisi zřídil, jde-li o správní delikt podle ust. § 59 odst. 1 písm. b) nebo ust. § 59f odst. 2 písm. a),
- c) krajský úřad příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte, jde-li o správní delikt podle ust. § 59 odst. 1 písm. c) nebo podle ust. § 59f odst. 2 písm. b),
- d) obecní úřad obce s rozšířenou působností příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte, jde-li o správní delikt podle § 59 odst. 1 písm. e) až j), ust. § 59a odst. 1 písm. a), ust. § 59a odst. 1 písm. b), ust. § 59c odst. 1 nebo ust. § 59h odst. 1, pokud nebyla zřízena komise pro výkon přenesené působnosti podle zvláštního zákona⁶⁷⁾,
- e) krajský úřad, který vydal pověření, krajský úřad, v jehož obvodu má sídlo zařízení sociálně-právní ochrany provozované pověřenou osobou, nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností, jejíž starosta zřídil komisi, která vydala pověření, jde-li o správní delikt podle ust. § 59b odst. 1 nebo ust. § 59g odst. 1,
- f) orgán sociálně-právní ochrany, vůči kterému má být povinnost plněna, nejsou-li k projednání správního deliktu příslušné orgány podle písmen a) až e).

(6) Pokuty vybírá orgán sociálně-právní ochrany, který je uložil.

(7) Při vybírání a vymáhání uložených pokut se postupuje podle zvláštního právního předpisu^{52a)}.

---

52) Ust. § 2 obchodního zákoníku.

52a) Zákon č. 185/2004 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

67) Zákon č. 128/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

§ 391

(1) Žáci střední školy, konzervatoře a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky nebo studenti vyšší odborné školy odpovídají právnické osobě vykonávající činnost dané školy nebo školského zařízení nebo právnické nebo fyzické osobě, na jejichž pracovištích se uskutečňuje praktické vyučování, za škodu, kterou jí způsobili při teoretickém nebo praktickém vyučování anebo v přímé souvislosti s ním. Pokud ke škodě došlo při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní, odpovídají žáci nebo studenti za škodu právnické osobě vykonávající činnost tohoto školského zařízení. Studenti vysokých škol odpovídají vysoké škole za škodu, kterou jí způsobili při studiu nebo praxi ve studijním programu uskutečňovaném vysokou školou nebo v přímé souvislosti s nimi. Pokud ke škodě došlo při studiu nebo praxi nebo v přímé souvislosti s nimi u jiné právnické osoby nebo fyzické osoby, odpovídají studenti právnické nebo fyzické osobě, u níž se studium nebo praxe uskutečňovaly.

(2) Za škodu, která vznikla žákům základních škol a základních uměleckých škol při vyučování nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá právnická osoba vykonávající činnost dané školy; při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní odpovídá za škodu právnická osoba vykonávající činnost daného školského zařízení.

(3) Příslušná právnická osoba vykonávající činnost školy odpovídá žákům středních škol, konzervatoří a jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky a studentům vyšších odborných škol za škodu, která jim vznikla porušením právních povinností nebo úrazem při teoretickém a praktickém vyučování ve škole nebo v přímé souvislosti s ním. Došlo-li ke škodě při praktickém vyučování u právnické nebo fyzické osoby nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá za škodu právnická nebo fyzická osoba, u níž se praktické vyučování uskutečňovalo. Došlo-li ke škodě při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní, odpovídá za škodu právnická osoba vykonávající činnost daného školského zařízení. Vykonává-li činnost školy nebo školského zařízení organizační složka státu nebo její součást, odpovídá za škodu jménem státu tato organizační složka státu.

(4) Příslušná vysoká škola odpovídá studentům vysokých škol za škodu, která jim vznikla porušením právních povinností nebo úrazem při studiu nebo praxi ve studijním programu uskutečňovaném vysokou školou nebo v přímé souvislosti s nimi. Pokud ke škodě došlo při studiu nebo praxi nebo v přímé souvislosti s nimi u jiné právnické osoby nebo fyzické osoby, odpovídá právnická nebo fyzická osoba, u níž se studium nebo praxe uskutečňovaly.

(5) Příslušná právnická osoba vykonávající činnost školského zařízení odpovídá fyzické osobě s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a fyzickým osobám v preventivně výchovné péči za škodu, která jim vznikla porušením právních povinností nebo úrazem při uskutečňování této činnosti nebo v přímé souvislosti s ní.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Práva a povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

§ 21

Práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

(1) Žáci a studenti mají právo

- a) na vzdělávání a školské služby podle tohoto zákona,
- b) na informace o průběhu a výsledcích svého vzdělávání,
- c) volit a být voleni do školské rady, jsou-li zletilí,
- d) zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků a studentů, volit a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy s tím, že ředitel školy je povinen se stanovisky a vyjádřeními těchto samosprávných orgánů zabývat,
- e) vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání, přičemž jejich vyjádřením musí být věnována pozornost odpovídající jejich věku a stupni vývoje,
- f) na informace a poradenskou pomoc školy nebo školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání podle tohoto zákona.

(2) Práva uvedená v odstavci 1 s výjimkou písmen a) a d) mají také zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků.

(3) Na informace podle odstavce 1 písm. b) mají v případě zletilých žáků a studentů právo také jejich rodiče, popřípadě osoby, které vůči zletilým žákům a studentům plní vyživovací povinnost.

§ 22

Povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

(1) Žáci a studenti jsou povinni

- a) řádně docházet do školy nebo školského zařízení a řádně se vzdělávat,
- b) dodržovat školní a vnitřní řád a předpisy a pokyny školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni,
- c) plnit pokyny pedagogických pracovníků škol a školských zařízení vydané v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem.

(2) Zletilí žáci a studenti jsou dále povinni

- a) informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- b) dokládat důvody své nepřítomnosti ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem,

- c) oznamovat škole a školskému zařízení údaje podle § 28 odst. 2 a 3 a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost žáka a studenta, a změny v těchto údajích.

(3) Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni

- a) zajistit, aby dítě a žák docházel řádně do školy nebo školského zařízení,
- b) na vyzvání ředitele školy nebo školského zařízení se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka,
- c) informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- d) dokládat důvody nepřítomnosti dítěte a žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem,
- e) oznamovat škole a školskému zařízení údaje podle ust. § 28 odst. 2 a 3 a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích.

Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a školských zařízeních

§ 29

(1) Školy a školská zařízení jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinny přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.

(2) Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Ministerstvo stanoví vyhláškou opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání ve školách a školských zařízeních a při činnostech s ním souvisejících.

(3) Školy a školská zařízení jsou povinny vést evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, k nimž došlo při činnostech uvedených v odstavci 2, vyhotovit a zaslat záznam o úrazu stanoveným orgánům a institucím. Ministerstvo stanoví vyhláškou způsob evidence úrazů, hlášení a zasílání záznamu o úrazu, vzor záznamu o úrazu a okruh orgánů a institucí, jimž se záznam o úrazu zasílá.

Školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád

§ 30

(1) Ředitel školy vydá školní řád; ředitel školského zařízení vnitřní řád. Školní řád a vnitřní řád upravuje

- a) podrobnosti k výkonu práv a povinností dětí, žáků, studentů a jejich zákonných zástupců ve škole nebo školském zařízení a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky,
- b) provoz a vnitřní režim školy nebo školského zařízení,

- c) podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků nebo studentů a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí,
- d) podmínky zacházení s majetkem školy nebo školského zařízení ze strany dětí, žáků a studentů.

(2) Školní řád obsahuje také pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků a studentů.

(3) Školní řád nebo vnitřní řád zveřejní ředitel na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení, prokazatelným způsobem s ním seznámí zaměstnance, žáky a studenty školy nebo školského zařízení a informuje o jeho vydání a obsahu zákonné zástupce nezletilých dětí a žáků.

(4) Ředitel střední nebo vyšší odborné školy může se souhlasem zřizovatele vydat stipendijní řád, podle něhož lze žákům a studentům poskytovat prospěchové stipendium.

§ 50

(1) Zákonný zástupce žáka je povinen doložit důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do 3 kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka. Podmínky pro uvolňování žáka z vyučování a omlouvání neúčasti žáka ve vyučování stanoví školní řád.

(2) Ředitel školy může ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů uvolnit žáka na žádost jeho zákonného zástupce zcela nebo zčásti z vyučování některého předmětu; zároveň určí náhradní způsob vzdělávání žáka v době vyučování tohoto předmětu. V předmětu tělesná výchova ředitel školy uvolní žáka z vyučování na písemné doporučení registrujícího lékaře nebo odborného lékaře. Na první nebo poslední vyučovací hodinu může být žák uvolněn se souhlasem zákonného zástupce bez náhrady.

(3) Žákovi, který se nemůže pro svůj zdravotní stav po dobu delší než dva měsíce účastnit vyučování, stanoví ředitel školy takový způsob vzdělávání, který odpovídá možnostem žáka, nebo mu může povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu podle ust. § 18. Zákonný zástupce žáka je povinen vytvořit pro stanovené vzdělávání podmínky.

Organizace středního vzdělávání

§ 65

(3) Na žáky se při praktickém vyučování vztahují ustanovení zákoníku práce, která upravují pracovní dobu, bezpečnost a ochranu zdraví při práci, péči o zaměstnance a pracovní podmínky žen a mladistvých, a další předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.

§ 67

(1) Zletilý žák nebo zákonný zástupce nezletilého žáka je povinen doložit důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do 3 kalendářních dnů od počátku jeho nepřítomnosti.

(2) Ředitel školy může ze závažných důvodů, zejména zdravotních, uvolnit žáka na žádost zcela nebo zčásti z vyučování některého předmětu; žáka se zdravotním postižením může také uvolnit z provádění určitých činností, popřípadě rozhodnout, že tento žák nebude v některých předmětech hodnocen. Žák nemůže být uvolněn z předmětu rozhodujícího pro odborné zaměření absolventa. V předmětu tělesná výchova ředitel školy uvolní žáka z vyučování na písemné doporučení registrujícího lékaře nebo odborného lékaře. Žák není z předmětu, z něhož byl zcela uvolněn, hodnocen.

(3) Podmínky pro omlouvání neúčasti žáka ve vyučování a pro uvolňování žáka z vyučování stanoví školní řád.

Ředitel školy a školského zařízení

Organizace a průběh vyššího odborného vzdělávání

§ 96

(3) Na studenty při praktické přípravě se vztahují ustanovení zákoníku práce, která upravují pracovní dobu, bezpečnost a ochranu zdraví při práci, péči o zaměstnance a pracovní podmínky žen a mladistvých, a další předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.

§ 164

(1) Ředitel školy a školského zařízení

- a) rozhoduje ve všech záležitostech týkajících se poskytování vzdělávání a školských služeb, pokud zákon nestanoví jinak,
- b) odpovídá za to, že škola a školské zařízení poskytuje vzdělávání a školské služby v souladu s tímto zákonem a vzdělávacími programy uvedenými v ust. § 3,
- c) odpovídá za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání a školských služeb,
- d) vytváří podmínky pro výkon inspekční činnosti České školní inspekce a přijímá následná opatření,
- e) vytváří podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a pro práci školské rady, pokud se podle tohoto zákona zřizuje,
- f) zajišťuje, aby osoby uvedené v ust. § 21 byly včas informovány o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta,
- g) zajišťuje spolupráci při uskutečňování programů zjišťování výsledků vzdělávání vyhlášených ministerstvem,
- h) h) odpovídá za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky ve škole a školském zařízení.**

(2) Ředitel školy zřizuje pedagogickou radu jako svůj poradní orgán, projednává s ním všechny zásadní pedagogické dokumenty a opatření týkající se vzdělávací činnosti školy. Při svém rozhodování ředitel školy k názorům pedagogické rady přihlídně. Pedagogickou radu tvoří všichni pedagogičtí pracovníci školy.

§ 165

- (1) Ředitel školy a školského zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, dále
- a) stanovuje organizaci a podmínky provozu školy a školského zařízení,
  - b) odpovídá za použití finančních prostředků státního rozpočtu přidělených podle ust. § 160 až ust. § 163 v souladu s účelem, na který byly přiděleny.
- (2) Ředitel školy a školského zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, rozhoduje o právech a povinnostech v oblasti státní správy v těchto případech:
- a) zamítnutí žádosti o povolení individuálního vzdělávacího plánu podle ust. § 18 a zamítnutí žádosti o přeřazení žáka nebo studenta do vyššího ročníku podle ust. § 17 odst. 3,
  - b) přijetí dítěte k předškolnímu vzdělávání podle § 34 a ukončení předškolního vzdělávání podle ust. § 35, zařazení dítěte do přípravného stupně základní školy speciální podle ust. § 48a, zařazení dítěte do přípravné třídy základní školy podle ust. § 47,
  - c) zamítnutí žádosti o odklad povinné školní docházky podle ust. § 37,
  - d) převedení žáka do odpovídajícího ročníku základní školy podle ust. § 39 odst. 2,
  - e) přijetí k základnímu vzdělávání podle ust. § 46, přestupu žáka podle ust. § 49 odst. 1, převedení žáka do jiného vzdělávacího programu podle ust. § 49 odst. 2 a zamítnutí žádosti o povolení pokračování v základním vzdělávání podle ust. § 55 odst. 2,
  - f) přijetí ke vzdělávání ve střední škole podle ust. § 59 a následujících, vyšší odborné škole podle ust. § 93 a následujících a v konzervatoři podle ust. § 88,
  - g) zamítnutí žádosti o přestup, změnu oboru vzdělání, přerušení vzdělávání a opakování ročníku podle ust. § 66 a 97,
  - h) zamítnutí žádosti o pokračování v základním vzdělávání podle ust. § 55 odst. 1,
  - i) podmíněné vyloučení a vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení podle ust. § 31 odst. 2 a 4,
  - j) zamítnutí žádosti o uznání dosaženého vzdělání podle ust. § 70 a 100,
  - k) povolení a zrušení povolení individuálního vzdělávání žáka podle ust. § 41.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů

Čl.3

1. Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.

2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření.

3. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby instituce, služby a zařízení odpovědné za péči a ochranu dětí odpovídaly standardům stanoveným kompetentními úřady, zejména v oblastech bezpečnosti a ochrany zdraví, počtu a vhodnosti svého personálu, jakož i kompetentního dozoru.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Prevence

§ 2900

Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.

§ 2901

Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, má povinnost zakročit na ochranu jiného každý, kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo kdo nad ní má kontrolu, anebo odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami. Stejnou povinnost má ten, kdo může podle svých možností a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že hrozící závažností zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit.

Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání

§ 2920

(1) Nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí způsobenou škodu, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nebránil-li se škůdci ze šetrnosti k němu.

(2) Nebyl-li nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, má poškozený právo na náhradu, je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného.

§ 2921

Společně a nerozdílně se škůdcem nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem zanedbal dohled.

§ 2922

Kdo se uvede vlastní vinou do takového stavu, že není s to ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, nahradí škodu v tomto stavu způsobenou. Společně a nerozdílně s ním nahradí škodu ti, kteří jej vlastní vinou do tohoto stavu přivedli.

§ 2923

Škoda způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi

Kdo se vědomě ujme osoby nebezpečných vlastností tak, že jí bez její nutné potřeby poskytne útulek nebo jí svěří určitou činnost, ať již v domácnosti, provozovně či na jiném podobném místě, nahradí společně a nerozdílně s ní škodu způsobenou v takovém místě nebo při této činnosti někomu jinému nebezpečnou povahou takové osoby.

§ 2924

Škoda z provozní činnosti

Kdo provozuje závod nebo jiné zařízení sloužící k výdělečné činnosti, nahradí škodu vzniklou z provozu, ať již byla způsobena vlastní provozní činností, věcí při ní použitou nebo vlivem činnosti na okolí. Povinnosti se zproští, prokáže-li, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby ke škodě nedošlo.

§ 2926

Škoda na nemovité věci

Kdo, byť oprávněně provádí nebo zajišťuje práce, jimiž se jinému působí škoda na nemovité věci, nebo jimiž se držba nemovité věci znemožní nebo podstatně ztíží, nahradí škodu z toho vzniklou.

§ 2929

Místo provozovatele nahradí škodu ten, kdo použije dopravního prostředku bez vědomí nebo proti vůli provozovatele. Provozovatel nahradí škodu společně a nerozdílně s ním, pokud mu takové užití dopravního prostředku z nedbalosti umožnil.

§ 2958

Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

§ 2959

Při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

§ 2960

Náklady spojené s péčí o zdraví

Škůdce hradí též účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost tomu, kdo je vynaložil; požádá-li o to, složí mu škůdce na tyto náklady přiměřenou zálohu.

§ 2961

Náklady pohřbu

Škůdce nahradí tomu, kdo je vynaložil, přiměřené náklady spojené s pohřbem v rozsahu, v jakém nebyly uhrazeny veřejnou dávkou podle jiného právního předpisu. Přitom se přihlédne k zvyklostem i k okolnostem jednotlivého případu.

Peněžité dávky

§ 2962

(1) Náhrada za ztrátu na výděлку po dobu pracovní neschopnosti poškozeného se hradí peněžitým důchodem ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem poškozeného před vznikem újmy a náhradou toho, co poškozenému bylo vyplaceno v důsledku nemoci či úrazu podle jiného právního předpisu.

(2) Žáku nebo studentu náleží náhrada za ztrátu na výděлку ode dne, kdy měla skončit jeho povinná školní docházka, studium nebo příprava na povolání, po dobu

- a) o kterou se jeho povinná školní docházka, studium nebo příprava na povolání prodloužily následkem újmy na zdraví,**
- b) neschopnosti následkem újmy na zdraví,**
- c) trvání zdravotního postižení vzniklého následkem újmy na zdraví, které zpravidla brání úplnému zapojení do výdělečné činnosti, nebo**
- d) trvání zdravotního postižení vzniklého následkem újmy na zdraví, které částečně brání zapojení do výdělečné činnosti, pokud nezameškává vlastní vinou příležitost k výděлку výkonem práce pro něho vhodné.**

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

§ 150

Neposkytnutí pomoci

(1) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 195

Opuštění dítěte nebo svěřené osoby

(1) Kdo opustí dítě nebo jinou osobu, o kterou má povinnost pečovat a která si sama nemůže opatřit pomoc, a vystaví ji tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) na dítěti mladším tří let,
- b) opětovně, nebo
- c) na nejméně dvou osobách.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 367

Nepřekážení trestného činu

(1) Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin vraždy (§ 140), zabití (§ 141), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149), nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159), neoprávněného odebrání tkání a orgánů (§ 164), obchodování s lidmi (§ 168), zbavení osobní svobody (§ 170), zavlčení podle § 172 odst. 3 a 4, loupeže (§ 173), brání rukojmí (§ 174), vydírání podle § 175 odst. 3 a 4, neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 180 odst. 4, znásilnění (§ 185), pohlavního zneužití (§ 187), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193), týrání svěřené osoby (§ 198), krádeže podle § 205 odst. 5, zpronevěry podle § 206 odst. 5, podvodu podle § 209 odst. 5, pojistného podvodu podle § 210 odst. 6, úvěrového podvodu podle § 211 odst. 6, dotačního podvodu podle § 212 odst. 6, podílnictví podle § 214 odst. 3 a 4, legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 4, padělání a pozměnění peněz (§ 233), neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234), neoprávněné výroby peněz (§ 237), zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 3, zneužití informace a postavení v obchodním styku podle

§ 255 odst. 4, poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 5, porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 262), porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 263), provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence (§ 265), porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem (§ 266), obecného ohrožení (§ 272), vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků (§ 280), nedovolené výroby a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky (§ 281), nedovolené výroby a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu (§ 282), nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283), získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou (§ 290), zavlčení vzdušného dopravního prostředku do ciziny (§ 292), vlastizrady (§ 309), rozvracení republiky (§ 310), teroristického útoku (§ 311), teroru (§ 312), sabotáže (§ 314), vyzvědačství (§ 316), ohrožení utajované informace (§ 317), válečné zrady (§ 320), násilí proti orgánu veřejné moci podle § 323 odst. 3 a 4, násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 3 a 4, přijetí úplatku (§ 331), podplacení (§ 332), násilného překročení státní hranice podle § 339 odst. 2 a 3, organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 odst. 4, vzpoury vězňů (§ 344), účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 2 a 3, neuposlechnutí rozkazu podle § 375 odst. 2 a 3, zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti podle § 377 odst. 2 a 3, porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti podle § 382 odst. 3 a 4, porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností podle § 383 odst. 3 a 4, zběhnutí (§ 386), ohrožování morálního stavu vojáků podle § 392 odst. 2, genocidia (§ 400), útoku proti lidskosti (§ 401), apartheidu a diskriminace skupiny lidí (§ 402), agrese (§ 405a), přípravy útočné války (§ 406), styků ohrožujících mír (§ 409), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§ 411), válečné krutosti (§ 412), perzekuce obyvatelstva (§ 413), plenění v prostoru válečných operací (§ 414) nebo zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků podle § 415 odst. 3, a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákon na některý z těchto trestných činů trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

(2) Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1, není trestný, nemohl-li trestný čin překazit bez značných nesnází nebo aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání. Uvedení osoby blízké v nebezpečí trestního stíhání však nezbavuje pachatele trestní odpovědnosti, týká-li se nepřekazení trestného činu vlastizrady (§ 309), rozvracení republiky (§ 310), teroristického útoku (§ 311), teroru (§ 312), sabotáže (§ 314), vyzvědačství (§ 316), genocidia (§ 400), útoku proti lidskosti (§ 401), apartheidu a diskriminace skupiny lidí (§ 402), agrese (§ 405a), přípravy útočné války (§ 406), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§ 411), válečné krutosti (§ 412), perzekuce obyvatelstva (§ 413), plenění v prostoru válečných operací (§ 414) a zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků podle § 415 odst. 3.

(3) Překazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.

Neoznámení trestného činu

(1) Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal trestný čin vraždy (§ 140), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149), obchodování s lidmi (§ 168), zbavení osobní svobody (§ 170), braní rukojmí (§ 174), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193), týrání svěřené osoby (§ 198), padělání a pozměnění peněz (§ 233), neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234), neoprávněné výroby peněz (§ 237), porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 262), porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití (§ 263), provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence (§ 265), porušení povinnosti v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem (§ 266), obecného ohrožení (§ 272), vývoje, výroby a držení zakázaných bojových prostředků (§ 280), nedovolené výroby a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky (§ 281), nedovolené výroby a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu (§ 282), získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou (§ 290), zavlečení vzdušného dopravního prostředku do ciziny (§ 292), vlastizrady (§ 309), rozvracení republiky (§ 310), teroristického útoku (§ 311), teroru (§ 312), sabotáže (§ 314), vyzvědačství (§ 316), ohrožení utajované informace (§ 317), válečné zrady (§ 320), přijetí úplatku (§ 331), podplacení (§ 332), účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 2 a 3, genocidia (§ 400), útoku proti lidskosti (§ 401), apartheidu a diskriminace skupiny lidí (§ 402), agrese (§ 405a), přípravy útočné války (§ 406), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§ 411), válečné krutosti (§ 412), perzekuce obyvatelstva (§ 413), plenění v prostoru válečných operací (§ 414) nebo zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků podle § 415 odst. 3, a takový trestný čin neoznámí bez odkladu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu nebo místo toho, jde-li o vojáka, nadřízenému, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákon na některý z těchto trestných činů trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

(2) Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1, není trestný, nemohl-li oznámení učinit, aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.

(3) Oznamovací povinnost podle odstavce 1 nemá advokát nebo jeho zaměstnanec, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe. Oznamovací povinnost nemá také duchovní registrované církve a náboženské společnosti s oprávněním k výkonu zvláštních práv, dozví-li se o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo v souvislosti s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství. Oznamovací povinnost trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 odst. 2 a zbavení osobní svobody (§ 170) nemá též osoba poskytující pomoc obětem trestných činů.

Dohled podle jednotlivých druhů vzdělávání

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

§ 5

Péče o zdraví a bezpečnost dětí

(1) Právnická osoba, která vykonává činnost mateřské školy, vykonává dohled nad dítětem od doby, kdy je pedagogický pracovník převezme od jeho zákonného zástupce nebo jím pověřené osoby, až do doby, kdy je pedagogický pracovník předá jeho zákonnému zástupci nebo jím pověřené osobě. Předat dítě pověřené osobě lze jen na základě písemného pověření vystaveného zákonným zástupcem dítěte.

(2) K zajištění bezpečnosti dětí při pobytu mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, stanoví ředitel mateřské školy počet pedagogických pracovníků tak, aby na jednoho pedagogického pracovníka připadlo nejvýše

- a) 20 dětí z běžných tříd, nebo
- b) 12 dětí ve třídě, kde jsou zařazeny děti se zdravotním postižením.

(3) Výjimečně může ředitel mateřské školy zvýšit počty dětí uvedené

- a) v odstavci 2 písm. a), nejvýše však o 8 dětí, nebo
- b) v odstavci 2 písm. b), nejvýše však o 11 dětí.

(4) Při zvýšení počtu dětí podle odstavce 3 nebo při specifických činnostech, například sportovních činnostech, nebo při pobytu dětí v prostředí náročném na bezpečnost určí ředitel mateřské školy k zajištění bezpečnosti dětí dalšího pedagogického pracovníka, ve výjimečných případech jinou zletilou osobu, která je způsobilá k právním úkonům a která je v pracovněprávním vztahu k právnické osobě, která vykonává činnost mateřské školy.

(5) Při zajišťování zotavovacích pobytů, popřípadě výletů pro děti určí ředitel mateřské školy počet pedagogických pracovníků tak, aby byla zajištěna výchova dětí, včetně dětí se zdravotním postižením, jejich bezpečnost a ochrana zdraví.

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů

§ 3

(1) Bezpečnost a ochranu zdraví žáků ve škole, při vzdělávání mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání,¹⁾ a při akcích konaných mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, zajišťuje právnická osoba, která vykonává činnost školy, svými zaměstnanci, vždy však nejméně jedním pedagogickým pracovníkem²⁾. Zaměstnanec, který není pedagogickým pracovníkem, může ředitel školy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků určit pouze, pokud je zletilý a způsobilý k právním úkonům.

(2) Při akcích konaných mimo místo, kde škola uskutečňuje vzdělávání, nesmí na jednu osobu zajišťující bezpečnost a ochranu zdraví žáků připadnout více než 25 žáků. Výjimku z tohoto počtu může stanovit s ohledem na náročnost zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků ředitel školy.

(3) Při akcích konaných mimo místo, kde škola uskutečňuje vzdělávání, kdy místem pro shromáždění žáků není místo, kde škola uskutečňuje vzdělávání, se zajišťuje bezpečnost a ochrana zdraví žáků na předem určeném místě 15 minut před dobou shromáždění. Po skončení akce končí zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví žáků na předem určeném místě a v předem určeném čase. Místo a čas shromáždění žáků a skončení akce škola oznámí nejméně 2 dny předem zákonným zástupcům žáků.

Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění pozdějších předpisů

§ 2

Počty žáků ve střední škole, ve třídě a pravidla pro dělení a spojování tříd při vyučování

(5) Ředitel školy může třídy při vyučování některých předmětů dělit na skupiny, spojovat nebo vytvářet skupiny žáků ze stejných nebo různých ročníků. Při stanovení počtu a velikosti skupin je ředitel školy povinen zohlednit:

a) požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví žáků

Vyhláška č. 71/2005 Sb., o základním uměleckém vzdělávání

§ 1

(11) Bezpečnost a ochranu zdraví nezletilých žáků ve škole, při vzdělávání mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání¹⁾ a při akcích konaných mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, zajišťuje právnická osoba, která vykonává činnost školy, svými zaměstnanci, vždy však nejméně jedním pedagogickým pracovníkem. Zaměstnanec, který není pedagogickým pracovníkem, může ředitel školy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví nezletilých žáků určit pouze, pokud je zletilý a způsobilý k právním úkonům.

(12) Při akcích konaných mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, nesmí na jednu osobu zajišťující bezpečnost a ochranu zdraví nezletilých žáků připadnout více než 25 těchto žáků. Výjimku z tohoto počtu může stanovit s ohledem na náročnost zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví nezletilých žáků ředitel školy.

(13) Při akcích konaných mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, kdy místem pro shromáždění nezletilých žáků není místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, se zajišťuje bezpečnost a ochrana zdraví nezletilých žáků na předem určeném místě 15 minut před dobou shromáždění. Po skončení akce končí zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví těchto žáků na předem určeném místě a v předem určeném čase. Místo a čas shromáždění nezletilých žáků a skončení akce škola oznámí nejméně 1 den předem jejich zákonným zástupcům.

Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

§ 10

Organizace činnosti družiny

- (1) Účastníci pravidelné denní docházky do družiny se zařazují do oddělení.
- (2) Oddělení se naplňují nejvýše do počtu 30 účastníků.
- (3) Je-li oddělení tvořeno pouze účastníky se zdravotním postižením, je nejvyšší počet účastníků v oddělení shodný s nejvyšším počtem žáků ve třídě zřízené pro žáky se zdravotním postižením stanoveným zvláštním právním předpisem²⁾.
- (4) V oddělení lze individuálně integrovat nejvýše 5 účastníků se zdravotním postižením.
- (5) Ředitel stanoví nejvyšší počet účastníků na 1 pedagogického pracovníka s ohledem na druh vykonávané činnosti účastníků a jejich případné speciální vzdělávací potřeby, zejména s ohledem na jejich bezpečnost.

Školy v přírodě, zotavovací akce

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů

§ 10

Podmínky účasti fyzických osob činných při škole v přírodě a zotavovací akci

(1) Fyzické osoby činné při škole v přírodě nebo zotavovací akci jako dozor nebo zdravotník musejí být k této činnosti zdravotně způsobilé.

(2) Zdravotní způsobilost posuzuje a posudek vydává registrující poskytovatel zdravotních služeb v oboru všeobecné praktické lékařství¹¹⁾ Tento posudek má platnost jeden rok od data vystavení, pokud během této doby nedošlo ke změně zdravotní způsobilosti fyzické osoby. Posudek o zdravotní způsobilosti předají fyzické osoby činné při škole v přírodě nebo zotavovací akci, s výjimkou pedagogických¹³⁾ a zdravotnických pracovníků,¹⁴⁾ vysílající mateřské škole, základní škole nebo pořádající osobě pro účely podle ust. § 11 odst. 1 písm. b) a f).

(3) Fyzické osoby činné při stravování musí splňovat požadavky stanovené pro výkon činností epidemiologicky závažných (v ust. § 19 odst. 2 a odst. 3 větě první). Při prověřování znalostí nutných k ochraně veřejného zdraví postupuje příslušný orgán ochrany veřejného zdraví podle ust. § 19 odst. 3.

§ 11

Povinnost základní a mateřské školy, které vysílají děti na školu v přírodě, a pořádající osoby

(1) Základní nebo mateřská škola, které vysílají děti na školu v přírodě, a pořádající osoba jsou povinny zajistit

- a) základní péči o zdraví všech účastníků po dobu konání zotavovací akce nebo školy v přírodě, kontrolu dodržování hygienických požadavků stanovených tímto zákonem a prováděcím právním předpisem a kontrolu dodržování zásad osobní hygieny fyzickými osobami uvedenými v ust. § 10 odst. 3 způsobilou fyzickou osobou (zdravotníkem); za způsobilou se pro účely tohoto zákona považuje fyzická osoba, která má alespoň úplné střední odborné vzdělání v oborech všeobecná sestra, dětská sestra nebo porodní asistentka, fyzická osoba, která absolvovala kurs první pomoci se zaměřením na zdravotnickou činnost při škole v přírodě nebo zotavovací akci, a student lékařství po ukončení třetího ročníku; náplň kursu první pomoci upraví prováděcí právní předpis,
- b) účast pouze fyzických osob, které splňují podmínky stanovené v ust. § 10; účast zdravotníka při kontrole zdravotních průkazů fyzických osob uvedených v ust. § 10 odst. 3, při převzetí posudků a prohlášení podle ust. § 9 odst. 3 a ust. § 10 odst. 2, při sestavování jídelníčku a režimu dne; dosažitelnost zdravotníka 24 hodin denně po celou dobu konání zotavovací akce nebo školy v přírodě; pořízení výpisu

- z posudků o zdravotní způsobilosti (ust. § 9 odst. 3 a § 10 odst. 2) zdravotníkem; ve výpisu zdravotník uvede závěr posudku, a který poskytovatel zdravotních služeb posudek vydal,
- c) vrácení posudků o zdravotní způsobilosti po ukončení školy v přírodě nebo zotavovací akce zákonným zástupcům dětí a fyzickým osobám činným při škole v přírodě nebo zotavovací akci,
  - d) vybavení lékárničky pro školu v přírodě nebo zotavovací akci podle druhu akce; nejmenší obsah lékárničky pro školy v přírodě a zotavovací akce upraví prováděcí právní předpis,
  - e) péči praktického lékaře dostupného z místa konání školy v přírodě nebo zotavovací akce, s výjimkou putovní zotavovací akce,
  - f) vedení zdravotnického deníku a seznamu účastníků, prohlášení podle ust. § 9 odst. 3 věty páté, výpisů z posudků o zdravotní způsobilosti dětí a fyzických osob činných při škole v přírodě nebo zotavovací akci a následné uchovávání těchto dokumentů po dobu 6 měsíců od skončení školy v přírodě nebo zotavovací akce,
  - g) informovanost osoby, která má dítě v péči, o zdravotních potížích, které dítě v průběhu školy v přírodě nebo zotavovací akce prodělalo, a o případném kontaktu s infekcí.

(2) Pořádající osoba je dále povinna zajistit instruktáž všech fyzických osob činných na zotavovací akci, s výjimkou zdravotníka, o hygienických požadavcích na tyto akce a o předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a jiných poškození zdraví včetně základů první pomoci, pokud se takové instruktáže dosud nezúčastnily.

§ 11a

Za zotavovací akci se považuje i výchovně rekreační tábor pro děti,^{10a)} a to i v případě, že se ho účastní mladiství. Na pořádání výchovně rekreačních táborů se vztahují podmínky upravené pro pořádání zotavovacích akcí v § 8 až 11. Povinnosti pořádající osoby splní pověřená osoba, která tábor zřídila,^{10a)} a není-li taková osoba, splní tyto povinnosti ten, kdo výchovně rekreační tábor pro děti zřídil.

§ 12

Jiné podobné akce pro děti

Při organizovaném pobytu dětí v počtu menším nebo po dobu kratší, než stanoví ust. § 8 odst. 1, s výjimkou akcí pořádaných pro děti v poměru rodinném a obdobném, musí osoba, která akci pořádá, zajistit hygienicky nezávadný stav zařízení, zásobování akce pitnou vodou v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem pro zotavovací akce a účast pouze fyzických osob, které splňují podmínky stanovené v ust. § 10 odst. 1 a 3.

Soutěže a přehlídky

Vyhláška č. 55/2005 Sb., o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání

§ 7

Bezpečnost a ochrana zdraví

(1) Bezpečnost a ochranu zdraví žáků po dobu dopravy na soutěže a ze soutěží zajišťuje vysílající škola, pokud se se zákonným zástupcem žáka nedohodne jinak. V průběhu soutěže zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků organizátor.

(2) U sportovních soutěží, uměleckých soutěží a dalších soutěží, kde to charakter soutěže vyžaduje a je to dáno organizačním řádem, zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků vysílající škola v plném rozsahu, pokud se se zákonným zástupcem žáka nedohodne jinak.

Metodický pokyn k BOZP ve školách a zařízeních zřizovaných MŠMT

Metodický pokyn č.j. 37014/2005-25 k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy

Tento metodický pokyn je určen pro právnické osoby vykonávající činnost škol zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Podpůrně jej mohou užívat i ostatní školy zapsané do školského rejstříku a poskytovatelé služeb souvisejících se vzděláváním a výchovou.

Čl. 10 Dozor nad žáky

(1) Školy jsou povinny vykonávat podle zvláštních předpisů nad nezletilými žáky náležitý dohled. Kromě bezpečnostních hledisek zajišťují pedagogičtí pracovníci při dohledu nad žáky také výchovné působení, a to v zájmu předcházení škodám na zdraví, majetku a životním prostředí. O zajištění náležitého dozoru rozhoduje ředitel školy. Vychází z konkrétních podmínek a přihlíží zejména k vykonávané činnosti, věku žáků a jejich rozumovému rozvoji (vyspělosti), dopravním a jiným rizikům. Ředitel školy pověří dozorem pedagogického pracovníka, stanoví rozvrh dozoru nad žáky a vyvěsí ho na takovém místě, aby bylo možno při kontrolní činnosti snadno rozpoznat, který pedagogický pracovník dozor koná.

(2) Pedagogický pracovník koná dozor nad žáky ve škole před vyučováním, po vyučování, o přestávkách mezi dvěma vyučovacími hodinami, podle potřeby při přechodu žáků z jedné budovy školy do druhé budovy školy, do školní jídelny, školní družiny apod. Při zajišťování dozoru nad žáky se postupuje podle rozvrhu dozoru. Jestliže ředitel školy povolí žákům pobyt ve škole před vyučováním, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním nebo po vyučování, zabezpečí jejich dozor. Dozor ve škole začíná nejméně 20 minut před začátkem dopoledního a 15 minut před začátkem odpoledního vyučování a končí odchodem žáků ze školy po skončeném vyučování.

(3) Zajištění dozoru nad žáky – strážníky v zařízení školního stravování přísluší vždy té právnické osobě, která vykonává činnost zařízení školního stravování. Způsob, jakým tento dohled bude zajištěn, je na rozhodnutí ředitele tohoto zařízení školního stravování.

(4) Při akcích konaných mimo školu, kdy místem pro shromáždění žáků není škola, začíná dozor 15 minut před dobou shromáždění na určeném místě. Po skončení akce dozor končí na předem určeném místě a v předem stanoveném čase. Místo a čas shromáždění žáků a skončení akce oznámí škola nejméně jeden den před konáním akce, buď zákonným zástupcům žáků, nebo přímo zletilým žákům.

(5) Podle rozhodnutí ředitele školy mohou dozor konat vedle pedagogických pracovníků i jiné osoby, které jsou zletilé, plně způsobilé k právním úkonům a jsou v pracovněprávním vztahu

ke škole. Tyto osoby musí být řádně poučeny o povinnostech dozoru a ředitel školy o tomto poučení provede písemný záznam, který osoba pověřená dozorem podepíše.

(6) Pedagogičtí pracovníci vykonávají podle pokynů ředitele dozor i mimo školu, např. při praktickém vyučování, při praktické přípravě, při kurzech, exkurzích a jiných činnostech vyplývajících ze školních vzdělávacích programů, při účasti na soutěžích, přehlídkách popřípadě při jejich přípravě a na jiných akcích organizovaných školou.

(7) Při akcích konaných mimo školu, kdy jsou jejich účastníci ubytováni v objektech jiných osob, dodržují žáci předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví a předpisy o požární ochraně platné v těchto objektech. Žáci dodržují stanovený režim dne a pokyny vydané pro dobu nočního klidu. Za seznámení žáků s těmito pokyny a za kontrolu jejich dodržování odpovídá vedoucí akce nebo jím určený pedagogický pracovník. Vedoucí akce rozhodne o způsobu provádění dohledu v době nočního klidu.

(8) Kromě ustanovení uvedených v tomto metodickém pokynu, jež mohou souviset s výkonem dozoru, existují ještě další zvláštní ustanovení v právních předpisech nebo ve vzdělávacích programech: například ustanovení o dělení tříd na skupiny, nebo jiná ustanovení o poměru mezi počtem žáků a počtem dozírajících osob, případně ustanovení podrobněji určující způsob výkonu dozoru.

Čl. 13

Tělesná výchova

Při výuce tělesné výchovy dodržuje škola platné rámcové vzdělávací programy a didaktické zásady. Bezpečnost žáků při tělesné výchově zajišťuje pedagogický pracovník po celou dobu vyučování. Ve výjimečných případech pedagogický pracovník výuku dočasně přerušuje a zajistí dozor zletilou osobou, která je plně způsobilá k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole.

Čl. 14

Výuka plavání

(1) Při plavecké výuce se třída na základní škole dělí na skupiny, každou skupinu vede jeden vyučující. Nejvyšší počet žáků-plavců ve skupině je 15, žáků-neplavců 10. Pro žáky škol a tříd samostatně určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se počet řídí zvláštním předpisem. Pedagogický pracovník má přehled o celém prostoru výuky a všech žácích, kteří se výuky účastní. Pedagogický pracovník pravidelně provádí v průběhu výuky překontrolování počtu žáků. Totéž se provádí při jejím zakončení.

(3) Odpovědnost za bezpečnost žáků při výuce plavání, která je realizována mimo školu, nesou pedagogičtí pracovníci, kteří žáky na výuku plavání doprovázejí.

(4) Za bezpečnost žáků při plavecké výuce ve školách, do doby jejich předání pedagogickým pracovníkům, jež vedou výuku, odpovídají pedagogičtí pracovníci, kteří žáky na plaveckou výuku doprovázejí. Doprovázející pedagogický pracovník je přítomen po celou dobu výuky.

Čl. 15

Lyžařský výcvik

(1) Lyžařský výcvik je veden pedagogickými pracovníky, kteří odpovídají za činnost instruktorů. Jejich kvalifikaci si ověří ředitel školy. Práci instruktorů řídí vedoucí kurzu určený ředitelem školy, který též schvaluje plán výcviku. Vedoucí kurzu před odjezdem na lyžařský výcvik upozorní na nutnost seřízení bezpečnostního vázání lyží. Žáci prokáží seřízení bezpečnostního vázání lyží potvrzením servisu, popř. čestným prohlášením zákonných zástupců nebo svým v případě zletilých žáků.

(2) Za řádnou organizační přípravu kurzu odpovídá jeho vedoucí. Zajišťuje vhodný objekt, dopravu, poučení žáků o předpisech a pokynech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků. Při realizaci kurzu řídí činnost jednotlivých pracovníků, dbá na dodržování stanoveného programu praktické i teoretické části kurzu.

(3) Doporučuje se, aby zákonní zástupci nezletilého žáka a zletilí žáci předložili před odjezdem prohlášení o tom, že je žák zdravý a ve stavu schopném absolvovat lyžařský výcvik.

(4) Před odjezdem na kurz se doporučuje sjednat pojistnou smlouvu s pojišťovnou. (Jednorázové úrazové připojištění žáků, pojištění z odpovědnosti za škodu vzniklou při výkonu povolání.)

(5) Účastníci kurzu jsou povinni dodržovat předpisy a pokyny vedoucí k zajištění bezpečnosti a ochraně zdraví, včetně pravidel bezpečného pohybu na sjezdových a běžeckých tratích. U žáků se při lyžařském výcviku na základě zhodnocení rizik doporučuje používání lyžařských ochranných přileb.

(6) Žáci jsou rozděleni do družstev podle své výkonnosti a zdravotního stavu. Při rozřazení do družstev se nevyžaduje od úplných začátečníků předvedení výkonu, který by byl nad jejich síly, ale zařadí se přímo do družstva. Tato hlediska jsou dodržována i v průběhu výcviku, při výběru místa výcviku, zvláště též na sjezdových tratích a za ztížených podmínek, na zledovatělém povrchu, za snížené viditelnosti a podobně. Družstvo má nejvýše 15 členů, u žáků se zdravotním postižením se počet snižuje vzhledem k charakteru postižení žáků a dalším okolnostem.¹⁷

(7) Péči o zdraví účastníků je povinen zajistit vedoucí kurzu nebo instruktor, který má pro tuto práci potřebné předpoklady, znalosti a případně i kvalifikaci. Účastní-li se kurzu více než 30 žáků do 15 let, je potřebné ustanovit zdravotníka; podrobnosti upravuje zvláštní předpis.¹⁸

(8) Zpravidla třetí den lyžařského kurzu se doporučuje z hlediska zdravotního zařadit odpočinkový půlden¹⁹ s aktivním programem a bez lyžařského nebo snowboardového výcviku.

---

¹⁷)Ust. § 11 vyhlášky č. 73/2005 Sb., vyhláška č. 48/2005 Sb.

¹⁸)Ust. § 11 zákona č. 258/2000 Sb.

¹⁹ Uust. § 8 odst. 2 vyhlášky č. 106/2001 Sb.

(9) Lanovky a vleky se používají jen pro organizovaný výcvik po řádném poučení o všech pravidlech a bezpečnostních předpisech o jízdě na vlecích a lanovkách. Během pobytu na horách je nutné dodržovat pokyny Horské služby a respektovat výstražné značky. Za nepříznivých podmínek (hustá mlha, sněhová bouře, teplota pod mínus 12°C apod.) se výcvik a horské výlety omezují, popřípadě nekonají.

(10) Výcvik se provádí v terénu, který odpovídá lyžařské vyspělosti členů družstva. Zvýšená pozornost se věnuje výběru terénu pro začínající lyžaře, zvláště s bezpečným dojezdem.

(11) Při výletu jedou žáci ve skupině v pravidelných odstupech, které se při snížené viditelnosti zkracují až na dotek. Skupina se řídí pokyny vedoucího přesunu (určuje vedoucí kurzu), který jede v čele. V závěru jede vždy zkušený lyžař. V průběhu akce se pravidelně provádí překontrolování počtu účastníků. Totéž se provádí při jejím zakončení. O trase a časovém plánu výletu musí být informován vedoucí kurzu a odpovědný zástupce ubytovacího zařízení.

(12) Uvedené zásady se dodržují přiměřeně i při lyžařském výcviku konaném v hodinách tělesné výchovy v místě nebo blízkosti školy.

(13) Do programu lyžařského kurzu je možno zařadit i výcvik na snowboardu, pokud jsou zároveň dodržována pravidla k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při jízdě na snowboardu. Při organizaci výcviku je nutno dbát na to, aby nedocházelo ke kolizi mezi účastníky obou výcviků.

Čl. 16

Sportovně turistické kurzy

(2) Kurzy vedou pedagogičtí pracovníci, kteří odpovídají za činnost instruktorů. Jejich činnost řídí a kontroluje vedoucí kurzu. Žáci se dělí do družstev podle výkonnosti. Družstvo má nejvíce 15 žáků, pokud není zvláštními předpisy a tímto pokynem stanoven pro některé činnosti počet nižší. Počet pedagogických pracovníků nesmí být menší než počet družstev. Kurzy s počtem do 30 žáků musí doprovázet tři zletilé osoby, které jsou plně způsobilé k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole, přičemž minimálně jedna osoba musí být pedagogickým pracovníkem.

(4) Cyklistický kurz. V silničním provozu má družstvo maximálně 10 cyklistů, za které odpovídá vedoucí družstva. Při přesunech v rámci cyklistického kurzu za dopravního provozu musí být na začátku a na konci skupiny zletilá osoba, která je plně způsobilá k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole, přičemž minimálně jedna osoba musí být pedagogickým pracovníkem.

(5) Kurz vodní turistiky. Pedagogický pracovník odpovídá nejvýše za pět kanoí (kajaků) nebo za dvě pramice (rafty). Při obtížnějších podmínkách vedoucí kurzu počet lodí na jednoho pedagoga snižuje.

(6) Při horské turistice. Na horskou túru doprovázejí družstvo nebo skupinu žáků vždy nejméně dvě zletilé osoby, které jsou plně způsobilé k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole, přičemž minimálně jedna osoba musí být pedagogickým pracovníkem.

Čl. 17 **Koupání**

Skupina na jednoho pedagogického pracovníka je maximálně 10 žáků. Pro žáky škol a tříd samostatně určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se tento počet řídí zvláštním předpisem. Po skončení koupání skupiny žáků a v jeho průběhu pedagogický pracovník kontroluje počet žáků.

Čl. 18 **Bruslení**

(1) Při bruslení organizovaném školou odpovídá za bezpečnost žáků učitel tělesné výchovy nebo dohled konající pedagog, který posoudí kvalitu plochy a případně i mantinelů.

Čl. 19 **Bezpečnost žáků při soutěžích a přehlídkách**

(1) Vysílající školy zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví žáků po dobu dopravy na soutěže a ze soutěží, pokud se se zákonným zástupcem žáka nedohodne jinak. V průběhu soutěže zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků organizátor.

(2) Po dobu vlastní soutěže přebírá náležitý dohled nad žáky organizátor soutěže. Vyhláší počátek a konec soutěže nebo přehlídky a zajišťuje podmínky pro bezpečnou účast žáků poskytnutím případných ochranných prostředků, náležitým vybavením laboratoří, jiných soutěžních míst a současně přihlédnou k věku, fyzickému a rozumovému rozvoji žáků.

(3) U sportovních soutěží, uměleckých soutěží a dalších soutěží, kde to charakter soutěže vyžaduje a je to dáno organizačním řádem, zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků vysílající škola v plném rozsahu, pokud se se zákonným zástupcem žáka nedohodne jinak.

Pokud jde o pojem „dohled“ (užívaný občanským zákoníkem a zákonem č. 561/2004 Sb.) a pojem „dozor“ (užívaný pracovním řádem), je nutné uvést, že pojem „dohled“ je obecným zákonným pojmem, zatímco pojem „dozor“ je pojmem užívaným pouze v oblasti školství. Z hlediska praktického i právního však v těchto pojmech není žádný rozdíl (Viz právní výklady MŠMT).

Vykonávání dohledu nad dětmi a nezletilými žáky v zařízení školního stravování

Z ust. § 164 odst. 1 písm. h) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2005, vyplývá, že ředitel školy a školského zařízení odpovídá za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky ve škole a školském zařízení.

Uvedené ustanovení navazuje na ust. § 29 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., ze kterého vyplývá povinnost škol a školských zařízení zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb.

Z právního hlediska tedy ze zákona vyplývá povinnost zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů právnícké osobě vykonávající činnost té školy nebo toho školského zařízení, která(é) poskytuje příslušné vzdělávání nebo školské služby.

Vzhledem k tomu, že účelem zařízení školního stravování je uskutečňovat školní stravování dětí, žáků a studentů v době jejich pobytu ve škole nebo ve školských zařízeních uvedených v ust. § 117 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 561/2004 Sb. a ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy (§ 119 zákona č. 561/2004 Sb.), má **právnícká osoba, která vykonává činnost zařízení školního stravování, povinnost zajistit bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů – strážníků při poskytování školního stravování (§ 29 zákona č. 561/2004 Sb.) a vykonávat dohled nad dětmi a nezletilými žáky – strážníky (§ 164 odst. 1 písm. h) zákona č. 561/2004 Sb.).**

Poskytování školního stravování dětem, žákům nebo studentům není právní povinností právnícké osoby, která vykonává činnost školy. Tato právnícká osoba má v souladu s ust. § 122 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb. pouze povinnost školní stravování pro své děti, žáky a studenty zajistit (tedy buď přímo u této právnícké osoby, pokud vykonává zároveň činnost zařízení školního stravování, nebo smluvně u jiné právnícké osoby, která vykonává činnost zařízení školního stravování, či ve výjimečných případech i formou tzv. náhradního stravování). Postavení právnícké osoby, která vykonává činnost školy, je v této věci obdobné jako v případě zajištění ubytování v domově mládeže či internátě ve smyslu ust. § 122 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb.

Z hlediska odpovědnosti za případnou škodu způsobenou dětem, žákům a studentům je nutné zmínit následující **dvoji právní režim.**

Dozor při stravování nad žáky jiných škol

Dozor nad nezletilými strážníky v zařízení školního stravování zajišťuje ta právnícká osoba, která vykonává činnost zařízení školního stravování. Zajišťuje dozor nad všemi strážníky, tedy i nad strážníky z jiné školy, pokud se zde stravují.

Příloha č. 1 - Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

345 34 Klenčí pod Čerchovem 117
Tel: 379 789 694

Robinson je zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc zřízené podle § 42 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí jako odloučené pracoviště Dětského domova, Staňkov od 1. ledna 2008.

Poskytuje ochranu a pomoc dětem, které se ocitly v tísní. Jedná se o děti bez jakékoliv péče, bez péče přiměřené věku, děti, jejichž život, zdravotní stav, přiměřený vývoj či základní práva jsou vážně ohrožena.

Poskytovaná péče je pro děti zpravidla od 3 do 18 let, v nutných případech a při příjmu sourozeneckých skupin je možné přijmout i dítě mladší 3 let. Péče o děti je zajištěna personálem s odborným pedagogickým vzděláním.

Robinson poskytuje své služby nepřetržitě a zajišťuje:

- dítěti pocít bezpečí
- lidskou důstojnost a práva dítěte
- základní potřeby dítěte (stravování, ubytování a ošacení)
- výchovnou péči
- poradenství
- pomoc při přípravě dětí na školní vyučování, doprovod dětí do školy a ze školy
- možnost každodenního kontaktu dítěte s rodinou
- terapeutickou a odborně ambulantní péči (pediatrická, psychologická, speciálně pedagogická a dle individuálních a psychických potřeb dítěte další odborná péče)
- sociální práce s rodinou ve spolupráci s OSPOD s cílem sanace rodinného prostředí

Principy péče:

- o děti se pečuje po všech stránkách obdobně jako v rodině
- v zařízení je maximálně 8 dětí
- děti se přijímají přímo, bez předchozího pobytu v diagnostickém ústavu,
- děti lze přijmout nejen na základě předběžného opatření, ale i na žádost rodičů nebo samotného dítěte,
- je-li dosavadní škola v dosahu, navštěvují děti svou původní školu, takže nemění spolužáky ani kamarády
- v zařízení jsou děti jen po dobu nezbytně nutnou - než se po vyřešení situace mohou vrátit domů nebo než je pro ně nalezeno jiné vhodné řešení
- děti mohou telefonovat domů a rodiče je mohou kdykoli navštěvovat a brát si je na vycházky nebo na víkendy, pokud tomu nebrání závažné důvody nebo pokud je dítě neodmítá.

Bližší informace a kontakty:

Dětský domov, Staňkov
Mathauserova 117
345 61 Staňkov

tel.; fax: 379 492 103 sociální pracovnice
602 194 154 ředitelka
e-mail: dd_stankov@seznam.cz

Příloha č. 2 – Dotazník šikany

ÚVODEM K DOTAZNÍKU ŠIKANY²

(Instrukce pro učitele)

„Chtěl bych vám něco říct o šikaně. Kdo ví, co je to šikana?“

Hovoříme s dětmi, pak shrneme přibližně asi těmito slovy:

Šikana je ubližování slabému nebo tomu, kdo se nemůže bránit. Když někoho kopou, bijí, rozbíjejí mu věci nebo mu je berou, něčím ho zamažou nebo mu hrubě nadávají a ponižují ho, to je šikana. Nebo, když ho nutí, aby dělal něco, co on nechce, ale musí, protože se bojí. On se nemůže bránit, protože je slabý, neumí se prát, nebo je jich na něj víc. **Když se perou dva asi stejně silní, tak to není šikana.**

Šikanu na naší škole netrpíme, když se o ní dozvíme, tak rychle uděláme pořádek a šikanovaného ochráníme. Někdy ale trvá dost dlouho, než se o šikaně dozvíme. V tom potřebujeme vaši pomoc. Když někdo oznámí, že se ve škole šikanuje, tak **to není žalování**, protože je třeba chránit slabé a bezbranné. Žalování je, když někdo oznamuje věci, do kterých mu nic není, nebo nějaké hlouposti. Pomocť zamezit šikanu je vážná věc a dobrá věc. Dnes šikanují někoho jiného, a zítra to můžeš být ty.

Mám tady takový dotazník, který vám rozdám a který nám pomůže. Nebudete ho podepisovat. Vaším úkolem je pouze zaškrtnout správné varianty odpovědí. Vyplníte ho úplně tajně, ani já nebudu vědět, kdo tam co zaškrtnl. Kdybyste něco psali, tak pište hůlkovým písmem, abych ani já nemohl poznat, kdo to psal!“

K provedení dotazníku potřebujeme zajistit anonymitu, při jeho vyplňování by proto bylo vhodné rozdělit třídy tak, aby děti seděly samy v lavicích (vyplnění dotazníku trvá max. 10 minut)

---

² PhDr. Václav Holeček, Fakulta pedagogická Západočeské univerzity.

Dotazník – šikanování

NEPODEPISUJ!!!

Škola: ..... Třída: .....

Datum: .....

Instrukce: zakroužkujte nejvýstižnější variantu z předložených odpovědí

- 1) **Jsi děvče nebo chlapec?**
  - a) Děvče
  - b) Chlapec

- 2) **Kolik máš ve třídě kamarádů?**
  - a) Žádného
  - b) Jednoho
  - c) Dva nebo tři
  - d) Čtyři nebo pět
  - e) Více než pět

- 3) **Jak často jsi byl poslední měsíc ve škole šikanovaný?**
  - a) Nikdy, ani jednou
  - b) Jednou nebo dvakrát
  - c) Občas
  - d) Asi jednou za týden
  - e) Vícekrát za týden
  - f) Každý den

- 4) **Jak často jsi byl poslední měsíc šikanovaný někde jinde?**
  - a) Nikdy, ani jednou
  - b) Jednou nebo dvakrát
  - c) Občas
  - d) Asi jednou za týden
  - e) Vícekrát za týden
  - f) Každý den

- 5) **Kde jsi byl mimo školu šikanovaný?**
  - a) Nebyl jsem šikanovaný mimo školu
  - b) Byl jsem šikanovaný na ulici
  - c) Byl jsem šikanovaný na hřišti
  - d) Byl jsem šikanovaný jinde - kde .....

- 6) **Kolik asi žáků a žákyň ve vaší třídě bylo za poslední měsíc šikanovaných?**
Jestli jsi byl šikanovaný, tak počítej i sebe!
  - a) Nikdo
  - b) 1 žák
  - c) 2 žáci
  - d) 3 žáci
  - e) 4 žáci
  - f) 5 žáků
  - g) Ještě více žáků

- 7) **Šikanuje někdo ve vaší třídě druhé?**
Jestli ano, tak kdo? Napiš jména: .....

- 8) **Šikanuje vás někdo z jiné třídy?**
Jestli ano, tak kdo? Napiš jména: .....

Příloha č. 3 – Usnesení vlády České republiky

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

ze dne 3. září 2008

k Národní strategii prevence násilí na dětech v České republice na období 2008 - 2018

Vláda

I. bere na vědomí Zprávu o plnění Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí na období 2006 - 2008, obsaženou v části III materiálu č.j. 1356/08;

II. schvaluje Národní strategii prevence násilí na dětech v České republice na období 2008 - 2018 (dále jen "Strategie"), obsaženou v části III materiálu č.j. 1356/08 s výjimkou příloh;

III. ukládá

1. ministryni, v jejíž působnosti jsou lidská práva a národnostní menšiny

- a) vypracovat do 31. prosince 2008 na období 2009 - 2010 Národní akční plán realizace Strategie,
- b) b) zajistit přípravu a realizaci veřejné kampaně "STOP násilí na dětech" v rámci Strategie v roce 2009,
- c) prezentovat Strategii ve všech krajích,

2. ministru vnitra zveřejnit Strategii a toto usnesení ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí;

IV. vyzývá hejtmany, primátora hlavního města Prahy a starosty obcí s rozšířenou působností k aktivní roli při naplňování Strategie.

Provedou:

ministřyně, v jejíž působnosti jsou
lidská práva a národnostní menšiny,
ministr vnitra

Na vědomí:

hejtmani,
primátor hlavního města Prahy,
starostové obcí s rozšířenou působností

Předseda vlády
Ing. Mirek Topolánek v. r.

III. Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 - 2018

1. ÚVOD

Problematika násilí na dětech je celosvětovým problémem. Násilí na dětech nelze akceptovat, a to v žádné z jeho forem. „Každé násilí je neospravedlnitelné, neomluvitelné, nepřijatelné, v rozporu s právy dětí a lze mu předcházet“. ¹ Stávající platná legislativa není v České republice vždy dodržována. V současné době neexistují souhrnná validní data o násilí na dětech v České republice. Pilotní studie uvádějí nepřesné a mnohdy zavádějící údaje. Existuje sběr dat v rámci resortu Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví, České školní inspekce a Ústavem pro informace ve vzdělávání. Jedná se o meziresortní a mezioborovou problematiku, která musí být řešena systémově.

V současné době se prevenci násilí na dětech věnuje pozornost v řadě dokumentů, z nichž lze uvést například následující: Národní koncepce rodinné politiky, Koncepce péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu, Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže, Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, Národní strategie boje proti obchodování s lidmi a řada dalších.

Národní strategie prevence násilí na dětech (dále jen „Strategie“) je v souladu s doporučením Světové zprávy o násilí na dětech, má za cíl odstranění roztržitosti primárně preventivních programů a přispět tak ke zvýšení jejich efektivity. Strategie identifikuje 7 hlavních úkolů, k jejichž naplnění budou konkretizovány specifické cíle v národním akčním plánu. Česká vláda vypracováním Strategie realizuje doporučení Světové zprávy o násilí na dětech a koordinací pověřuje ministryni pro lidská práva a národnostní menšiny.

Cílem Strategie je na národní, regionální i místní úrovni zvýšit ochranu dětí před všemi formami násilí, ke které se státy zavázaly ratifikací Úmluvy o právech dítěte (článek 19). Nedostatečná ochrana dětí před násilím inspirovala OSN ve spolupráci s WHO k vypracování Světové zprávy o násilí na dětech (dále jen „Světová zpráva“). K výsledkům Světové zprávy byla přijata doporučení k vypracování národních strategií prevence násilí na dětech, jejichž realizace by měla být respektovat naplňování zájmu dětí.

2. SVĚTOVÁ ZPRÁVA O NÁSILÍ NA DĚTECH

Světová zpráva o násilí na dětech doporučuje státům zejména:

1. vypracování národních strategií prevence násilí na dětech do konce roku 2007
2. zajistit zákaz všech forem násilí vůči dětem formou legislativní intervence a rozvoj spolehlivého sběru dat, které by měly být nastavené do konce roku 2009.

Světová zpráva byla poprvé prezentována dne 11. října 2006 na Valném shromáždění OSN v New Yorku. Na jejím vypracování se podílelo od roku 2003 mnoho expertů, vlád a nevládních organizací. Světová zpráva ve svém úvodu prezentuje právní rozbor ochrany dětí.

Zpráva o implementaci doporučení Světové zprávy bude předkládána na 65. zasedání Valného shromáždění OSN v roce 2010. Při této příležitosti je třeba zdůraznit primární odpovědnost vlád států za implementaci doporučení Světové zprávy do národních strategií prevence násilí na dětech a národních plánů konkrétních aktivit.

Světová zpráva připomíná článek 19 Úmluvy o právech dítěte, Úmluvu Mezinárodní organizace práce č. 182 o dětské práci, Opční protokol k Úmluvě o právech dětí týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie. Světová zpráva dále zdůrazňuje podporu a ochranu práv dětí a v neposlední řadě právo dítěte na ochranu před tělesným trestem a jiným ponižujícím či znevažujícím trestáním. 3

3. POPIS SITUACE V ČR

Jak již bylo řečeno v úvodu, v České republice neexistují souhrnná statistická validní data o násilí na dětech. Z dostupných údajů vyplývá, že Česká republika se svými daty vyrovná evropskému kontextu. Například v roce 2007 bylo evidováno celkem 5 435 trestných činů, které byly spáchány na dítěti, přičemž největší skupinu zde tvoří násilné a mravnostní trestné činy. Podle policejních statistik došlo například v minulém roce k 938 znásilněním a pohlavním zneužitím dětí – každý den tak dojde průměrně ke dvěma takovým zločinům. Orgány sociálně právní ochrany dítěte evidovaly 1884 dětí, které byly fyzicky či psychicky týrány nebo sexuálně zneužívány – postiženo je tak jedno dítě z každého tisíce. Každé dvousté dítě pak vyrůstá z důvodu patologie v rodině v zařízení ústavní výchovy.

Násilná a mravnostní kriminalita páchaná na dětech – počty trestných činů

Obrázek vv5-2008.pcx

V České republice je více než 300 sociálně vyloučených komunit, ve kterých žijí také děti a jsou ohroženy hrubým zanedbáváním téměř všech základních potřeb. 4 Typická je vysoká míra rozvodovosti - na každých 100 sňatků připadá 65 rozvodů a je vysoký předpoklad, že většině rozvodových sporů a konfliktů jsou přítomné děti. Děti jsou také přítomny ze 2/3 domácímu násilí v roli svědků, přičemž z výzkumu v ČR vyplývá, že 14 % populace starší 15 let má osobní zkušenost s násilím v partnerském vztahu. 5 Je třeba upozornit, že tyto údaje vycházejí z odpovědí respondentů ochotných o svých osobních zkušenostech vypovídat a lze předpokládat, že skutečná míra domácího násilí mezi partnery je u nás s velkou pravděpodobností vyšší. O tom svědčí výzkum Univerzity Karlovy - 3. lékařské fakulty, kde 24 % mladých lidí do věku 26 let uvedlo osobní zkušenost s násilím v partnerském vztahu (dating violence). Opakované studie Linky bezpečí a Růžové linky uvádí, že 62 % dětí má zkušenost s psychickým násilím v rodině. Výzkumná studie Univerzity Karlovy - 3. lékařské fakulty dále uvádí, že v roce 2004 pouze 13,6 % dětí nebylo nikdy tělesně potrestáno, přičemž jedna čtvrtina tělesně trestaných dětí je potrestána způsobem, který naplňuje definici týrání.

Data týkající se šikanování nejsou srovnatelná s ohledem na zdroj a způsob sběru, ale zejména s ohledem na různou citlivost respondentů. Pro ilustraci lze uvést výsledek Říčanovy studie z 90. let minulého století, který uvádí, že 19 % dětí školního věku má zkušenost se šikanováním; z rychlého výzkumu 2007, kde bylo osloveno 2 683 ředitelů základních,

středních, speciálních a vyšších odborných škol vyplynulo, že na 28,4 % z nich se šikana nevyskytuje vůbec, 31 % ředitelů škol uvedlo, že zjištěných případů šikany je více, než těch nezjištěných (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy).

Ke všem uvedeným statistickým datům lze uvést, že čísla neodpovídají realitě, ve skutečnost budou vyšší. Důvodem je nízká citlivost vůči interpersonálnímu násilí, vysoká míra utajování násilí na dětech před společností, ospravedlňování chování dospělých vůči dětem, nízká důvěra v oznámení dětí, přehlížení známek svědčících o ataku násilí apod. Ve světovém kontextu panuje konsensus, který říká, že reálných případů bude minimálně 10 x více než identifikovaných případů a stonásobně více dětí bude mít osobní zkušenost s násilím nízké intenzity.

Následky násilí představují vážné ohrožení zdraví dítěte a jsou důvodem konzumace řady zdravotních, sociálních a poradenských služeb; často opakovaně, dlouhodobě až celoživotně a stát je nucen vynakládat neúměrně vysoké finanční prostředky na kompenzaci následků. V některých případech agrese je dokonce nutné přistoupit k vyšetřování trestné činnosti, soudnímu procesu včetně nákladů na sankci a terapii agresorů. Je prokázáno, že náklady na primární prevenci jsou vždy mnohonásobně nižší než náklady nutně vynaložené na terciální prevenci, kterou poskytují vysoce erudovaní odborníci na pracovištích s vysokým standardem služeb. Strategie by měla z tohoto pohledu i sekundární zisk, kterým budou snížené výdaje na specializované služby, ač nevýhodou je, že v dlouhodobém horizontu. Tato skutečnost by neměla stát v cestě ozdravení sociální komunikace spojené s výkonem práv dětí na jejich ochranu před všemi formami násilí.

Neoddiskutovatelnou skutečností zůstává fakt, že děti vystavené násilí mají významně oslabenou pozici a ony samy i jejich rodiny zaujímají nerovné postavení v partnerství s poskytovateli služeb.

4. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

4.1. PREVENCE

Primární prevence: jejím účelem je zabránit násilí a toho je možno dosáhnout buď odstraněním příčin, nebo vytvořením takových podmínek, aby se násilí nemohlo uplatnit. Tato opatření na celospolečenské úrovni vytváří klima společnosti a hovoříme o nesespecifické primární prevenci. Další opatření, zejména osvěta, vzdělávání atd. jsou již specifickou primární prevencí, kde je jasně definovaný cíl změny postojů a chování občanů, odborníků, dětí a jednotlivé aktivity určují dílčí kroky k naplnění. Sekundární prevence: účelem je včasná detekce rizik a zabránění jejich působení tím, že ohrožené děti budou dlouhodobě lékařem sledované a jejich rodiny či jiná sociální prostředí sanována. Toho je možno dosáhnout pravidelným monitoringem na základě screeningu (anamnestické zjišťování rizik, fyzikální vyšetření dítěte v rámci preventivních prohlídek apod.). Terciální prevence představuje resocializační a reintegrační opatření cílená na děti jako oběti trestných činů, pachatele protiprávního jednání a na lokality, které jsou danou formou násilí zasaženy. Účelem terciální prevence je zabránit prohloubení traumatu, zabránění rozvoji nevratných

následků, komplikací, ale také systémového násilí, které může být zdrojem polyviktimizace dětí.

4.2. DEFINICE VYBRANÝCH FOREM NÁSILÍ

Domácí násilí zahrnující děti (Domestic violence including children) má tři formy: syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte, děti v roli svědků rodičovského/partnerského násilí a agresivní chování dětí. 6

Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte (Child Abuse and Neglect)

Tělesné týrání je fyzické ublížení nebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo že mu vědomě nebylo zabráněno. Jako další formy násilí na dětech lze označit případy opáření, utopení apod.

Pohlavní zneužívání je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče anebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá. Takovou osobu může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba. Pohlavní zneužívání se dělí na bezdotykové a dotykové. Bezdotykové zneužívání např. zahrnuje setkání s exhibicionisty a účast na sexuálních aktivitách, kde nedochází k žádnému tělesnému kontaktu, např. vystavování dítěte pornografickým záznamům. Kontaktní zneužívání je takové, kde dochází k pohlavnímu kontaktu, včetně laskání prsou a pohlavních orgánů, pohlavnímu styku, orálnímu nebo análnímu pohlavnímu styku.

Psychické týrání zahrnuje takové chování dospělé osoby, které má vážný negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Citové týrání může mít formu verbálních útoků na sebevědomí dítěte, opakované ponižování dítěte či jeho zavrhování. Vystavování dítěte násilí nebo vážným konfliktům doma, násilná izolace, omezování dítěte, vyvolávání situace, kdy dítě má skoro stále pocit strachu, kdy je vystaveno dlouhodobé životní nejistotě způsobuje citové ublížení. Nepřiměřené ambice dospělých členů rodiny, dysfunkce rodiny vede často ke stálým útokům na dítě. Psychického týrání na dětech se mohou dopouštět i děti, často před hranicí dospělosti (např. v dětském kolektivu, sourozenci mezi sebou apod.).

Zanedbávání je pojímáno jako jakýkoliv nedostatek péče, který způsobuje vážnou újmu vývoji dítěte a nebo ohrožuje dítě. U dítěte můžeme rozpoznat zanedbávání tělesné, citové, zanedbávání výchovy a vzdělání.

V závislosti na stupni zanedbávání se rozlišuje těžké zanedbávání bezprostředně ohrožující život a zdraví dětí (zejména zanedbávání odpovídající výživy a lékařské péče) a všeobecné zanedbávání, kam spadá i nedostatečná ochrana dětí před škodlivým působením sociálně patologických jevů (alkoholismus, kriminalita, toxikomanie). 7

Systemové týrání (druhotné ponižování) je působeno tím systémem, který byl založen pro pomoc a ochranu dětí a jejich rodin. Příklady takovýchto týrání jsou: dítěti je upřeno právo na informace, je mu upřeno právo být slyšeno, dítě je neprávem odděleno od rodičů, špatná péče o dítě v zařízení, trauma dítěte způsobené necitlivými či opakovanými lékařskými prohlídkami, úzkost způsobená dítěti v rámci jeho kontaktu se soudním systémem (protrahovaná slyšení či poškozování dítěte zkušenostmi, které podstupuje jako svědek), odepření rodičovských práv na informace o dítěti a účast na rozhodování, kdykoli je to pro dobro dítěte, nedostatečné služby na pomoc týranému či zneužívanému dítěti. 8

Komerční sexuální zneužívání dětí (Commercial Child Sexual Abuse) je definováno jako použití dítěte pro sexuální účely za peníze nebo odměnu. Má tři formy: dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchod s dětmi. 9

Šikanování je sociální porucha vztahů ve skupině, ve které hraje roli vztah agresora a oběti, kdy týrání druhého přináší satisfakci moci nad druhým. Šikanování má pět vývojových etap: ostrakismus, přitvrzování manipulace, nukleové jádro, mlčící většina a obraz dokonalé šikany. 10

Tělesným trestem dítěte se rozumí každý trest, kde je použita tělesná síla způsobující bolest, či byť nepatrný dyskomfort dítěte. 11

Tělesný trest za použití předmětu, na citlivou část těla nebo když po ranách zůstávají na těle stopy je týráním dítěte. 12 Násilí pouličních gangů, extremistických skupin či divácké násilí je patologickou formou násilí, ve které násilí kompenzuje deficit životního programu a nudu; je potencováno anonymitou davu a reaguje na naučené podněty.

Delikventní chování dětí a mladistvých je páchání přestupků a trestné činnosti. V posledních letech se významně zvyšuje brutalita útočníků.

5. PRIORITY NÁRODNÍ STRATEGIE PREVENCE NÁSILÍ NA DĚTECH

1. Změna postojů společnosti s cílem nulové tolerance násilí vůči dětem na základě široké víceméně permanentní veřejné kampaně,
2. podpora primární prevence v širokém kontextu (zanedbávání dětí, rozvody, závislost na alkoholu či droze, nedovolené držení zbraní, chudoba, nezaměstnanost a další faktory),
3. profesionalita odborníků (budování vzdělávacích kapacit a programů pro profesionály a laiky, kteří pracují s ohroženými dětmi) a dostupnost služeb pro ohrožené děti,
4. sběr dat – vybudování národního monitorovacího střediska, jehož náplní bude harmonizace sběru relevantních dat a informací od různých orgánů státní správy a analýza všech aspektů, který mají vliv na zdravý vývoj dětí, včetně identifikace problémů a návrhů řešení,
5. participace dětí zaměřená zejména na vytváření prostředí, v němž děti vyrůstají a na kampaň „STOP násilí na dětech“.

6. HLAVNÍ A SPECIFICKÉ CÍLE

Hlavní a specifické cíle Strategie jsou formulovány na základě identifikovaných problémů (např. nedostatečná provázanost multioborového přístupu, nedostatečná podpora primární prevence), a také vzhledem ke skutečnosti, že některé úkoly jsou již obsahem schválených dokumentů. V podstatě lze shrnout, že změna přístupu plnění hlavních a specifických cílů je dána změnou vertikální spolupráce na transverzální přístup odborné spolupráce.

1. Hlavní cíl: „Podporovat rozvoj rodičovských kompetencí“

Základním východiskem je podpora pozitivního rodičovství a porozumění rodičů základním potřebám a právům dětí. Specifické cíle:

1. Poradenské, zdravotnické a sociální služby pro děti a rodinu.
2. Péče o těhotné ženy, nabídka služeb pro zakládající rodinu a rodiny s malými dětmi.
3. Flexibilní síť nízkoprahové, alternativní, svépomocné služby pro rodinu v riziku se speciálními potřebami.

2. Hlavní cíl: „Vytvářet ve školách a na pracovištích klima rovnocenného partnerství a respektuplné sociální komunikace“ Základním východiskem je podpora sociálních vztahů a podpora participace dětí na rozhodovacích procesech.

Specifické cíle:

1. Důsledně kontrolovat respektování zákazu všech forem násilí ve školách, sportovních, volnočasových aktivitách, zařízeních ústavní výchovy a na pracovištích a vyšší ochrana dětí před násilím.
2. Vytvářet model přátelské školy s prioritou podpory duševního zdraví.
3. Podpora tolerance, respektu a úcty v sociální komunikaci (protipředsudkové aktivity).

3. Hlavní cíl: „Zajistit dostupnou nabídku volnočasových, zájmových a sportovních aktivit“

Základním východiskem je příspěvek k naplňování všech potřeb dětí, které jsou zároveň ochranou před sociálně patologickými jevy

Specifické cíle:

1. Dostupná a přiměřená nabídka volnočasových a sportovních aktivit.
2. Sociální spravedlnost a rovné příležitosti.

4. Hlavní cíl: „Naplnovat speciální práva dětí umístěných do zařízení ústavní výchovy“

Základním východiskem je prevence emocionální deprivace dětí a vytváření důstojného prostředí.

Specifické cíle:

1. respektování základních principů ústavní výchovy
2. podpora spolupráce s civilní komunitou
3. podpora neústavních alternativ péče o děti

5. Hlavní cíl: „Usilovat o utváření bezpečných komunit“

Základním východiskem je zajištění pocitu jistoty, bezpečí a dobré znalosti prostředí, ve kterém se dítě denně pohybuje.

Specifické cíle:

1. Snižování rizik v komunitě (prodej tabáku, alkoholu, výherní automaty, reklama na násilí atd.) a utváření míst přátelských dětem.
2. Jasná specifikace ochrany práv dětí v každém provozním či organizačním řádu provozovatele či poskytovatele služeb pro děti nebo při kontaktu s dětmi.
3. Monitoring podmínek v regionu a urbanistická řešení sídel.

6. Hlavní cíl: „Zprostředkovat porozumění právu dětí na ochranu před násilím v celé společnosti s cílem změny jejich postojů“

Základním východiskem je zvýšený výkon práva dětí na ochranu před násilím, respektování zájmu dětí při každodenním politickém rozhodování a uplatňování rovného přístupu k ochraně dětí a dětských obětí násilí.

Specifické cíle:

1. Veřejná kampaň s cílem zvyšování citlivosti vedoucí ke změně postojů vůči násilí na dětech.
2. Vypracování Národního akčního plánu aktivit Národní strategie prevence násilí na dětech.
3. Podpora angažovaného přístupu veřejnosti k ochraně práv dětí.

Další specifické cíle jsou zahrnuté do posledního obecného hlavního cíle.

7. Hlavní cíl: „Koordinace – hlavní princip multioborového přístupu“

Specifické cíle:

1. Podpora primární prevence (vzdělávání odborné i laické veřejnosti, tréninky, etický kodex, syndrom vyhoření; cílem je zejména zvýšená schopnost včasné detekce specifických i nespecifických identifikačních známek násilí a změna postojů).
2. Podpora výzkumu týkajícího se výskytu, forem, příčin a následků násilí na dětech.
3. Rozšiřování nabídky poradenských, sociálních služeb v souladu se společenskou potřebou a cíli strategie.
4. Sběr dat – národní monitorovací středisko.
5. Naplňování Úmluvy o právech dítěte při každé aktivitě (ochrana dětí, zájem dětí, potřeby dětí apod.).

7. PARTICIPACE DĚTÍ

Strategie se bezprostředně týká práv dětí na ochranu a na respekt jejich zájmu. Právo dětí participovat na rozhodování o věcech, které se jich bezprostředně týkají, je při přípravě Strategie naplněno. V rámci průzkumu 13 byly dotazovány děti na násilí a názory týkající se návrhu Strategie.

Realizaci Strategie téměř všechny děti podporují. Významné také je, že jsou ochotné se do ní samy aktivně zapojit. Největší zájem u dětí z hlediska Strategie vzbudilo vzdělávání dospělých (dětí věří, že jim potom budou dospělí více rozumět), právo na výchovu bez násilí (již nyní má pozitivní vliv na témata rodinné komunikace, děti násilí na nich páchané jednoznačně odsuzují 14 a typ vedoucí osobnosti).

Závěrem je nutné zdůraznit, že děti souhlasí se jmenováním osobnosti do čela Strategie, ale přejí si, aby byla jmenována osobnost, ze které vyzařuje čestnost, a především opravdový zájem o děti. Děti navrhují několik osobností uměleckého a sportovního světa, které by se měly angažovat ve veřejné kampani

---

1 Světová zpráva o násilí na dětech, viz níže.

2 Rezoluce Valného shromáždění A/C.3/61/L.16/Rev.1, 2006.

3 Závěrečné doporučení č. 41 Výboru pro práva dítěte k Druhé periodické zprávě o opatřeních přijatých k plnění závazků plynoucích z Úmluvy o právech dítěte (CRC/C/15/Add.201).

4 Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity těchto subjektů působících v této oblasti, Praha, 2006, Gabal analysis and Consulting.

6 Mezinárodní společnost k předcházení zneužívání a zanedbávání dětí (ISPAN), 2000.

7 Dunovský, J., Dytrych, Z., Matějček, Z. a kol.: Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. 1. vydání., Praha: Grada Publishing, 1995.

8 Doporučení Rady Evropy č. (85)4 o násilí v rodině, Doporučení Rady Evropy č. (90)2 o sociálních opatřeních týkajících se násilí v rodině.

9 Světový kongres o komerčním sexuálním zneužívání, 1996

10 Říčan, Pavel. Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí. Praha: Portál, 1995. Kolář, Michal. Bolest šikanování. Praha: Portál, 2001.

11 Definice přijatá Výborem OSN pro práva dítěte, 2001

12 Mezinárodní společnost k předcházení zneužívání a zanedbávání dětí (ISPAN), 2002.

13 Průzkum realizovala na jaře 2008 3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy na dvou základních školách.

14 Konkrétní výroky dětí k násilí na nich páchaném zněly: „děti to bolí“, „je to nefér“, „dospělí si tak vylévají svůj vztek“, „léčí si na dětech své mindráky“, „jen opakují svoje zkušenosti z dětství“, „jsou netrpěliví, nezvládají své problémy“.

Materiál vypracovali zaměstnanci Odboru školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Plzeňského kraje

V souladu s platnou legislativou k 1. 1. 2014

Bc. Jana Bradová
Bc. Hana Dadučová
Mgr. Lenka Haraštová
Ing. Jan Jiřík
Mgr. Irena Kroftová
Mgr. Věra Šašková